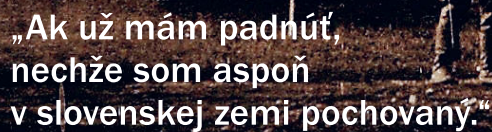

OBRANA

Nejsem?
1880 - 1919

A sepia-toned photograph showing a group of men in military uniforms standing behind a line of debris and wreckage, likely the remains of a destroyed structure or vehicle. A large barrel lies on the ground in the foreground.

Dr. MILAN R. ŠTEFÁNIK,

Narodil sa roku 1879, zomrel 4. mája 1919.

Večná pamäť mu medzi nami!

BRATISLAVA, dňa 10. mája 1919.

švagriné :	švagrovia :	sestry :	bratia :
Zunka Štefániková r. Šuster, Zuzanna Štefániková r. Kunda Elena Štefániková, r. Luštsek.	Emerich Zmertych, Emil Izák, Eugen Hajtš.	Ľudmila Zmertychová, Olga Hajtsová, Elena Izáková,	Igor Štefánik, Pavel Štefánik, Dr. Ladislav Štefánik.

		Marienka Štefániková.	Kazimír Štefánik.
netere:		synovci:	
Zorka Izáková,	netere.	Imrich Zmertych,	
Anna Izáková,	Klára Hajtšová,	František Zmertych,	
Elena Štefániková,	Viola Hajtšová,	Jozef Zmertych,	
Oľga Hajtšová,	Marína Zmertychová,	Janko Izák,	
Elena Hajtšová,	Margita Zmertychová,	Pavel Štefánik,	

[illegible]

Ročník XVII. V Turčianskom Sv. Martine, v piatok, 16. mája 1919. Číslo 19.

Nad mohylou ministra generála Štefánika.

[illegible][illegible]

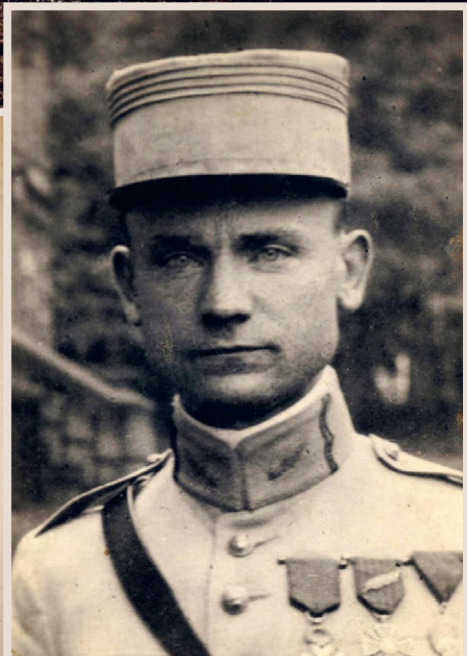
Poznatil predavatel' započal na prázdné scéně představení monologem 19. února 1945. Všechno bylo v pořádku, ale když se začal rozvíjet, zpozoroval na veřejných tribúnách, že tam sedí lidé, kteří se nemohou rozhodnout, jestli mají být v publiku, nebo se vrátit do vězení. Když se tedy rozhodl pro pokračování představení, na tribúnách se objevil muž, který se pokusil přerušit představení. Když se však pokusil, byl zadržán a odvezen do vězení. Když se tedy rozhodl pro pokračování představení, na tribúnách se objevil muž, který se pokusil přerušit představení. Když se však pokusil, byl zadržán a odvezen do vězení.

Prvá správa o nešťastí.

Bratislava 4. mája.

Bratislava 4. mája.
Dnes o pol 12. h. zjavil sa nad Bratislavou avisovový dvojplášnik s ministrom vojny Českoslov. republ. gen. Štefánikom. Zástupcovia vlády a vrchného veliteľstva odjeli hneď k uvítaniu na letisko ku Vajnorum, nad ktorým krúžil acroplán.

[illegible]

Pohreb M. R. ŠTEFÁNKA z jeho rodiska Košarisk na Brezovú-Bradlo dňa 10. mája 1919

OBSAH:

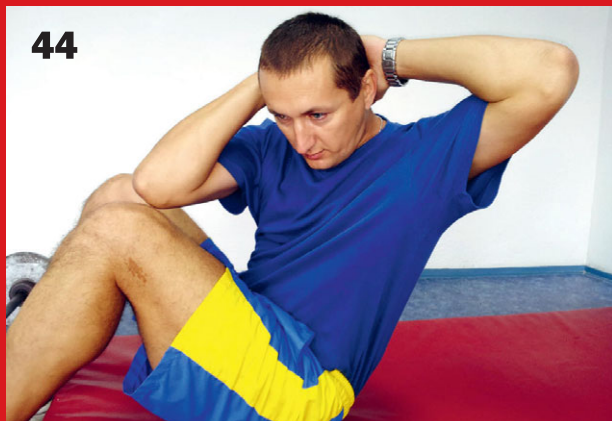
- 4 Hrob neznámeho slovenského vojaka
- 8 Ako cvičia odstrelávači
- 14 V Prešove rozlietavajú Black Hawky

- 16 Rozhovor s rektorom akadémie ozbrojených síl Jozefom Putterom
- 18 TÉMA: Štefánikovské tradície v slovenských ozbrojených silách
- 24 Lietadlo Caproni Ca.3 M. R. Štefánika

- 28 Osvienčim, Ostrava a víťazstvo Daniela Kotsárszkeho
- 30 Delostrelci na cvičení Dynamic Front
- 32 Vojna o babenberské dedičstvo
- 34 Slobodníčka Lenka z Aktisu
- 36 Detský kemp Vojenskej polície
- 44 Cviky na brušné svaly

Peter Gajdoš

minister obrany SR

vec, za ktorú pracovalo aspoň desať oddaných ľudí.“ Ani taký veľký časový odstup – takmer 100 rokov od jeho tragického úmrtia, ktoré si dôstojne a patrične pripomenieme 4. mája na Mohyle na Bradle, nezmenil nič na pravdivosti týchto slov. Som bývalý vojak, no až politika ma naučila, že oddanosť pre vec je často to jediné, čo môžete v záujme pre dobrú vec verejnosti ponúknuť. A naopak, politika je tým, čo môže váš najlepší záujem v okamihu zmať. Veď ako inak si vysvetliť to, že nenávisť, nevraživosť a politikárčenie sa vnáša už aj do takej témy, akou je vybudovanie Hrobu neznámeho vojaka? Skutočne sme národom, ktorý si myslí, že má toľko súčasných hrdinov „sociálnych sietí“, že tí, ktorí bojovali nie rečami, ale so zbraňou v ruke za našu slobodu, si nezaslúžia dôstojné pietne miesto, aké je vo väčšine demokratických štátov samozrejmosťou? No na druhej strane, čo asi môžeme čakať, ak tento svet opúšťajú hrdinovia takmer bez povšimnutia. Minulý mesiac (v marci) sme sa rozlúčili s pánom generálom Píkom, jedným z posledných veteránov RAF. Rozlúčka bola síce s plnými vojenskými poctami, ktoré pánovi generálovi prináležali, no zároveň bez väčšieho záujmu verejnosti. Asi je zbytočné nad tým polemizovať, ale je pravda, že ak mladej generácii nevštepíme potrebu, ba priam nevyhnutnosť vážiť si hrdinov, ktorí sa zúčastnili bojov za našu slobodu, a to akoukoľvek formou, môžeme len ťažko očakávať, že si budú vážiť výsady života v demokratickej, slobodnej krajine, že vstanú, keď budú počuť tóny hymny, a budú vedieť, že štátne symboly sú zrkadlom našej histórie a hodnôt, ktoré ako národ vyznávame. Verím teda, že Rok Milana Rastislava Štefánika nebude premrhanou príležitosťou na to, aby Slováci vedeli, kým bol, ako vďaka náš národ spravil a prečo ani 100 rokov po jeho smrti nemôžeme dopustiť, aby sa na neho zabudlo. A, samozrejme, budem rád, ak sa jeho skutky pre národ stanú inšpiráciou pre každého jedného profesionálneho vojaka. Som hrdý, že naša Akadémia ozbrojených síl v Liptovskom Mikuláši nesie práve jeho meno.

**MINISTERSTVO
OBRANY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

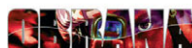
Mesačník Obrana v digitálnej podobe: www.mosr.sk/obrana/

Týždňový súhrn správ eBulletin: www.mosr.sk/ebulletin/

Ďalšie informácie: www.facebook.com/mosr.sk
www.youtube.com/user/MinisterstvoObrany

Distribúcia mesačníka Obrana: obrana@mod.gov.sk

NA TITULNEJ STRANE: Štefánikovské tradície sú neoddeliteľnou súčasťou ozbrojených síl • Foto: Martin Medňanský, SITA

Mesačník Ministerstva obrany SR, založený v Clevelande (USA) 1914, obnovený v Bratislave v roku 1993 • Ročník XXVII. • č. 5/2019 • Redakčná uzávierka 23. 4. 2019 • Do výroby zadané 26. 4. 2019 • Vydavateľ: Ministerstvo obrany SR • Vedúci oddelenia rezortnej tlače: PhDr. Miloslav ŠČEPKA, tel.: 0960 31 29 48, 0903 820 996, e-mail: miloslav.sceпка@mod.gov.sk • Šéfredaktor: PhDr. Pavol VITKO, tel.: 0960 31 30 72, 0903 820 847, e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk • Redaktori: Jozef ŽIAK, plukovník v zálohe, tel.: 0903 820 194, e-mail: jozef.ziak@mil.sk, Mgr. Hana KLOBUŠICKÁ, tel.: 0960 31 17 21, 0903 820 193, e-mail: hana.klobusicka@mod.gov.sk • Vedúca vydania: Mgr. Veronika MAŤUŠOVÁ, tel.: 0960 31 17 01, 0903 820 555, e-mail: veronika.matusova@mil.sk • Tajomníčka redakcie: Mgr. Milena SLEZÁKOVÁ, tel.: 0960 31 29 84, e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk • Jazyková úprava: Ing. Eleonóra BUJAČKOVÁ • Grafická úprava: Ing. Otakar HRABÁK • Adresa redakcie: Mesačník OBRANA, MO SR, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava, e-mail: obrana@mod.gov.sk, www.mosr.sk/obrana/ • Tlač: Západoslávské tlačiarne Skalica, s. r. o. • © Ministerstvo obrany SR, IČO: 30845572, EV 412/08, ISSN 1336-1910 • Neoznačené texty sú z tlačového servisu MO SR a OS SR • Neoznačené obrázky sú z archívu MO SR • NEPREDAJNÉ

Pocta všetkým bezmenným hrdinom

Hrob neznámeho vojaka patrí vo všetkých

vyspelých demokratických štátoch sveta

k ústredným pietnym miestam a najčestnejším

vojnovým hrobom, pri ktorom sa organizujú

štátne pietne akty a ceremónie. Je trvalým

symbolom vlastenectva a nespochybniteľného

hrdinstva občanov štátu, ktorí obetavo, vlastným

životom, do posledného písmena naplnili slová

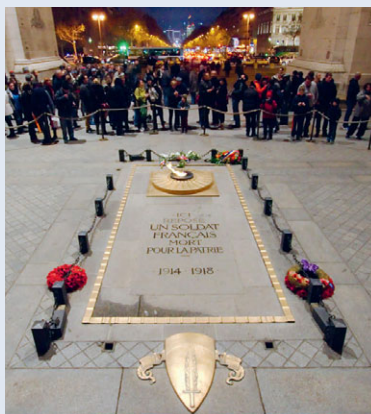
vojenskej prísahy.

V novodobých dejinách bol jeden z prvých hrobov neznámeho vojaka zriadený v Dánsku. Stalo sa tak po konflikte Dánov so Šlezvickom-Holštajnskom v roku 1849. Podobne po skončení občianskej vojny Severu proti Juhu vybudovali Američania v roku 1866 pomník, kam uložili ostatky neznámeho vojaka z týchto bojov.

Písal sa rok 1920, bolo krátko po dovtedy najkrvavejšom konflikte v dejinách ľudstva a pred britskou komisiou pre vojnové hroby (Commonwealth War Graves Commission) stála neľahká úloha. Exhumovať, identifikovať a znovu pochovať desaťtisíce telesných pozostatkov padlých vojakov zo západného frontu. Keďže identifikácia bola často absolútne nemožná, predseda tejto komisie Fabian Ware a podplukovník Henri Williams rozhodli previesť ostatky jedného neidentifikovaného vojaka do Británie. Tento zámer sa im na ministerstve vojny podarilo presadiť a na jeseň 1920 bol francúzskym torpédoborcom Verdun do Británie prevezený jeden mŕtvy neznámy vojak. Presne na hodinu a deň, dva roky od skončenia prvej svetovej vojny, 11. novembra 1920, boli jeho ostatky uložené v londýnskom Westminsterskom opátstve. Súbežne sa rovnaký ceremoniál odohral vo Francúzsku, v Paríži pod Víťazným oblúkom. Uložené ostatky neznámych vojakov sa stali nielen významným protokolárnym miestom v oboch štátoch, ale predovšetkým miestom pre všetkých pozostalých, ktorí sa už nikdy nedozvedeli, kde leží hrob ich syna, brata, manžela, otca či starého otca. Táto tradícia sa postupne rozšírila do mnohých štátov Európy a sveta a dnes hroby neznámych vojakov tvoria jeden zo symbolov štátnosti, ktorý je verejne dostupný. Veľmi často vzdanie holdu a pamiatky bezmenným vojakom tvorí aj jeden z dôležitých bodov programu pri návštevách zahraničných delegácií.

V Československu boli ostatky neznámeho vojaka, legionára, ktorý padol v júli 1917 v bitke pri Zborove na Ukrajine, z dočasného cintorína premiestnené a 1. júna 1922 uložené v Staromestskej radnici v Prahe. V čase nacistickej okupácie, protektorátu Čechy a Morava, bol na rozkaz Karla Hermanna Franka v roku 1941 tento

hrob zlikvidovaný, ostatky spoloplenené a ich stopa sa stráca v Terezíne. Po druhej svetovej vojne hrob s ostatkami neznámeho čs. vojaka, ktorý padol v roku 1944 v bojoch v Duklianskom priesmyku, umiestnili do Národného pamätníka na Vítkove. Dňa 8. mája 2010 k nemu uložili aj novo exhumované ostatky jedného z čs. legionárov padlých pri Zborove. Stalo sa tak na základe komplexnej obnovy a úpravy Hrobu neznámeho vojaka v Národnom pamätníku v Prahe na Vítkove, ktorá bola schválená uznesením vlády Českej republiky č. 939 z 20. júla 2009.

Tradícia hrobov neznámych vojakov sa postupne rozšírila do mnohých štátov a dnes hroby neznámych vojakov tvoria jeden zo symbolov štátnosti, ktorý je verejne dostupný. Veľmi často vzdanie holdu a pamiatky bezmenným vojakom tvorí aj jeden z dôležitých bodov programu pri návštevách zahraničných delegácií.

V Slovenskej republike trvalo dlhých 26 rokov, kým sme sa odhodlali zdať hold a úctu svojim neznámym vojakom. Mnoho rokov sa o to usilovali jednotlivci, inštitúcie, rôzne občianske združenia, ako napríklad Slovenský zväz protifašistických bojovníkov, Štefánikova spoločnosť, Klub generálov Slovenskej republiky, ktoré sa s výzvou na zriadenie Hrobu neznámeho vojaka obracali na ústavných činiteľov, predstaviteľov štátnej správy a samosprávy. Veď len vo Vojenskom historickom ústave sme v priebehu rokov posudzovali množstvo takýchto výziev či žiadostí s našim odporúčaním realizovať tento zámer. Mnohé iniciatívy z posled-

ných rokov zriadil Hrob neznámeho vojaka v Slovenskej republike si osvojilo Ministerstvo obrany SR a napokon našli aj podporu u všetkých najvyšších ústavných činiteľov. Uznesením vlády SR č. 570 z 13. decembra 2017 bolo ministrom obrany SR uložené, aby rezort obrany predložil materiál s ideovým zámerom zriadiť Hrob neznámeho vojaka ako protokolárneho miesta v hlavnom meste Slovenskej republiky.

Po komplexnom posúdení viacerých lokalít v meste Bratislava, pri zohľadnení vojensko-historických, politických, kultúrno-spoločenských, bezpečnostných aspektov a na neposlednom mieste aj priestorových možností, ktoré sú nevyhnutným predpokladom na zriadenie, vybudovanie, ale aj na dôstojné využívanie Hrobu neznámeho vojaka ako protokolárneho miesta Slovenskej republiky, sme spolu s predstaviteľmi hlavného mesta dospeli k názoru, že najvhodnejšou lokalitou na jeho umiestnenie bude areál parku medzi Leškovou ulicou a Úradom vlády Slovenskej republiky na Námestí slobody. Zdôrazňujem, že priestor dnešného Námestia slobody (dobovo sa volal aj Firšnál) sa ešte v 19. storočí, v období významných rokov, natrvalo zapísal do vojenskej minulosti Slovenska. Dňa 21. novembra 1849, po úspešnom pôsobení slovenských dobrovoľníkov v niekoľkých výpravách na strane cisárskeho viedenského dvora proti Uhorsku, bol slovenský dobrovoľnícky zbor na tomto priestore slávnostne rozpustený. Pôsobenie slovenských dobrovoľníkov malo mimoriadny historický význam pre smerovanie národnej politiky na celé ďalšie historické obdobie. Tradície dobrovoľníckych výprav z rokov 1848 – 1849 tvorili jeden z hlavných pilierov národno-emancipačného úsilia Slovákov až do rozpadu Rakúsko-Uhorska v roku 1918 a sú zdrojom historických tradícií pre všetkých príslušníkov Ozbrojených síl Slovenskej republiky.

Vyjadrujem presvedčenie, že tento jedinečný priestor sa po úspešnej realizácii anonynej verejnej výtvarnej architektonickej súťaže návrhov na stvárnenie Hrobu neznámeho vojaka v gescii hlavného mesta SR stane dôstojným protokolárnym miestom hodným vzdania úcty našim hrdinom mnohých generácií, ktorí položili život za našu slobodu.

Text: Miloslav Čaplovič
riaditeľ Vojenského historického ústavu

15 rokov v NATO

Zamestnanci rezortu a vojaci si v priestoroch Ministerstva obrany SR slávnostným nástupom pripomenuli 15. výročie vstupu Slovenskej republiky do Severoatlantickej aliancie. Minister obrany Peter Gajdoš pri tejto príležitosti vyzdvihol aktívne a rešpektované členstvo našej krajiny v Aliancii a poďakoval profesionálnym vojakom a civilným zamestnancom ministerstva obrany za ich kvalitné plnenie úloh a tiež reprezentáciu Slovenskej republiky v zahraničí. Ako minister doplnil, Slovenská republika robí maximum pre plnenie záväzkov, ktoré jej vyplývajú z členstva v NATO. Pri tejto príležitosti si spolu s ďalšími predstaviteľmi rezortu obrany pripomenul v Sieni slávy MO SR a pri Pamätníku zmierenia v areáli ministerstva pamiatku profesionálnych vojakov, ktorí zahynuli pri plnení úloh v zahraničí. Výročie vstupu Slovenskej republiky do NATO si slávnostnými nástupmi pripomenuli aj príslušníci útvarov Ozbrojených síl Slovenskej republiky.

Foto: Ivan Kelement

Na podporu regrutácie

Ministerstvo obrany Slovenskej republiky spustilo marketingovo-komunikačnú kampaň na podporu regrutácie. Rezort realizoval verejnú súťaž na obstaranie billboardov a citylightov. Pripravené sú videá, plagáty, letáky aj ďalšie reklamné príspevky pre sociálne siete, webové portály a printové médiá. Tvármi kampane sú vojaci, ale aj deti. Súčasťou kampane bude prezentácia benefitov štátnej služby profesionálnych vojakov. Rezort plánuje vytvoriť lepšie podmienky na výkon služby profesionálnych vojakov, medzi ktoré patrí i zvyšovanie plátov. Personálny úrad Ozbrojených síl SR spustil prijímacie konanie pre záujemcov o dobrovoľnú vojenskú prípravu. Hlásiť sa môžu na regrutačných skupinách v krajských mestách do 10. júna 2019. Súčasťou ich 11-týždňového výcviku bude poradová, strelecká, ženijná, spojovacia, zdravotnícka a taktická príprava, streľba a oboznámenie so základnými povinnosťami vojaka.

Foto: Ivan Kelement

S britským veľvyslancom

Minister obrany Peter Gajdoš rokoval s veľvyslancom Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska Andrewom J. Garthom. Ocenil doterajšiu bilaterálnu spoluprácu v oblasti obrany a vyzdvihol spoločné aktivity v oblasti vzdelávania a výcviku. Minister informoval veľvyslanca o plnení záväzkov vyplývajúcich z členstva v NATO a EÚ, ako aj o plánovanom zvýšení rozpočtu.

Branné súboje stredoškôľakov

Študenti stredných škôl sa aj tento rok zapájajú do série podujatí Branné súboje študentov, ktoré organizuje ministerstvo s cieľom pripraviť mladých ľudí na obranu štátu, podporiť vlastenectvo, branné povedomie, ako aj zvýšiť záujem študentov o témy spojené s rezortom obrany. Víťazné tímy v každom kraji získajú možnosť zúčastniť sa v lete na 48-hodinovom Kempe v Centre výcviku Lešť. V súťažných disciplínach si študenti overujú základné zručnosti v topografii, brannej príprave, prvej pomoci a vo fyzickej zdatnosti, ale aj vedomosti z histórie a súčasnosti Slovenska a vojenských dejín. Branné súboje sa konajú v Bernolákove, Trnave, Trenčíne, Nitre, Banskej Bystrici, Kysuckom Novom Meste, Michalovciach a Humennom.

O spolupráci s Egyptom

Minister Gajdoš prijal veľvyslanca Egyptskej arabskej republiky Bassema Mohammeda Abdel-Alima Chalila. Pozornosť venovali aktuálnym otázkam bezpečnostnej politiky a zhodnotili možnosti bilaterálnej spolupráce medzi oboma krajinami v oblasti obrany, ako aj v rámci podpory obranného priemyslu. Egyptského veľvyslanca na jeho prvej návšteve rezortu obrany sprevádzal pridelenec obrany Egyptskej arabskej republiky v SR plk. Ahmed Chalil Abdelkader.

Sankcie za zneužitie

Za neoprávnené používanie vojenských uniforiem a označenia Ozbrojených síl SR budú hroziť sankcie až do výšky 500 eur. Vyplýva to z novely zákona o ozbrojených silách a Vojenskej polícii, ktorú schválili poslanci Národnej rady SR. Novelizovaná právna úprava je účinná od 1. mája. Okrem nosenia vojenskej rovnosaty sa zákaz vzťahuje aj na použitie iných odevov označených štátnym znakom SR, zameňovních s vojenskou rovnosatou. Zneužitie označenia OS SR bude nezákonné aj v písomnom styku, názvoch domén webových stránok a na motorových vozidlách. Priestupkom bude aj použitie osobnej identifikačnej karty inou osobou ako vojakom.

Spomienka na oslobodenie

Pri príležitosti 74. výročia oslobodenia Bratislavy sa na Slávine a pri Pomníku víťazstva na Námestí Eugena Suchoňa uskutočnili pietne spomienky na vojakov a civilistov, ktorí padli pri oslobodzovaní nášho hlavného mesta. Ich pamiatku si za rezort obrany uctil štátny tajomník Ministerstva obrany SR Marián Saloň spolu so zástupcami Ozbrojených síl SR.

Návšteva z Kórey

Minister obrany SR Peter Gajdoš na pôde rezortu obrany rokoval s veľvyslancom Kórejskej republiky Byung Hwa Chungom. Počas jeho prvej návštevy na ministerstve obrany diskutovali o aktuálnych bezpečnostno-politických otázkach, ako aj o možnostiach vzájomnej spolupráce v oblasti vzdelávania a výcviku v rámci ozbrojených síl oboch krajín. Minister informoval veľvyslanca Chunga o pôsobení slovenských vojakov v misii UNTSO a UNFICYP a ocenil aktívnu účasť Kórejskej republiky v rámci OSN. Predstavil tiež projekty modernizácie a záväzky vyplývajúce SR z členstva v medzinárodných organizáciách.

Zomrel brigádny generál v. v. Milan Píka

Hrdina XX. storočia

20. marca zomrel brigádny generál Milan Píka, účastník západného odboja, ktorý od roku 1949 žil na Slovensku.

Slovensko mi zachránilo život a vďačím mu za to, že tu môžem byť s vami. V tom čase po poprave môjho otca by som nevydržal vo svojej rodnej vlasti, v Čechách. Slováci majú okrem rozumu aj srdce a tým hovoria a konajú,“ povedal brig. gen. Milan Píka 27. júla 2017 v priestoroch ministerstva obrany, kde ho pri príležitosti jeho 95. narodenín prijal minister Peter Gajdoš.

Útek za slobodou

Milan Píka (nar. 28. 7. 1922) utekal začiatkom druhej svetovej vojny aj s matkou pred fašizmom z Prahy cez Rumunsko do Francúzska. Počas pobytu v Paríži sa pokúsil vstúpiť do čs. jednotiek, kde ho však neprijali pre jeho nízky vek a tiež preto, lebo nemecké jednotky sa stále približovali a francúzska obrana kolabovala. Podarilo sa mu uniknúť do Anglicka. Dobrovoľne sa prihlásil do vojenskej služby a chcel byť navigátorom v rámci čs. leteckých perutí Britského kráľovského letectva (RAF). Na lekárskej prehliadke mu zistili vrodenú očnú chybu, takže nemohol byť zaradený k lietajúcemu personálu. Z tohto dôvodu pôsobil až do konca druhej svetovej vojny v štáboch čs. leteckých jednotiek v nižších administratívnych pozíciách. Vo Veľkej Británii dosiahol britskú hodnosť F/O (nadporučík letectva) a čs. hodnosť podporučík letectva v zálohe.

Obeť politiky

Po skončení druhej svetovej vojny sa vrátil späť do Československa, kde pokračoval v aktívnej vojenskej službe. Ako príslušník čs. armády bol prijatý na štúdium práva na Karlovej univerzite v Prahe. Vzhľadom na budúce právnické vzdelanie bol pridelený na pražský Vojenský súd. Po zatknutí jeho otca, divízneho generála Heliadora Píku, hrdinu čs. légii ešte z prvej svetovej vojny a významného predstaviteľa nášho východného aj západného odboja z druhej svetovej vojny, sa začalo prenasledovanie aj vtedajšieho kapitána Milana Píku. Tiež ho zatkla Štátna bezpečnosť. Súdili ho spoločne so skupinou gen. K. Mrázka za prípravy únosu jeho otca z väzenia do zahraničia. Pre nedostatok dôkazov a po zrejmom zásahu vtedajších mocných, ktorí nechceli, aby boli pred medzinárodnou verejnosťou prezentované súbežné perzekúcie otcu aj syna, ho zbavili všetkých obvinení.

Slovenské útočisko

Milanovho otca Heliadora Píku popravili 21. 6. 1949 vo väznici Plzeň-Bory. Jeho syna už 1. 6. 1949 prepustili z armády a odňali mu vojenskú hodnosť. Vyhodili ho z právnickej fakulty a vykázali z Prahy. Mal na rok nastúpiť do Jáchymovských baní, to sa však podarilo zmeniť a útočisko našiel v Bratislave. „Po prepustení z armády som nemal prácu, v Bratislave

som nemal priateľov ani nikoho, o koho by som sa oprel. Vedel som však, že ak tu chcem žiť, čo bola nutnosť a záchrana, musím sa prispôsobiť. Priateľov som si postupne našiel v zamestnaní a v Bratislave som začal byť naozaj doma. Snažil som sa tiež naučiť aspoň trochu po slovensky. Postupne som sa sústredil na to, aby som dokázal očistiť meno svojho otca. Tak, ako som mu to prisľúbil pár hodín pred jeho popravou,“ povedal na uvedenom stretnutí s ministrom obrany Petrom Gajdošom. Na Slovensku pracoval najskôr aj v uhoľných baniach v Handlovej, ale podstatnú časť života pôsobil v bratislavskom drevospracujúcom štátnom podniku Drevona. Bol kuričom, šoférom aj ekonómom.

Nežiť s pomstou

Rozsudok nad Heliodorom Píkom v decembri 1968 Vyšší vojenský súd v Příbrami v plnom rozsahu zrušil. K jeho úplnej občianskej rehabilitácii došlo až po novembri 1989. Na tom, že v pamäti Čechov a Slovákov ostal ako hrdina, mal veľkú zásluhu práve jeho syn Milan. Presne v duchu slov, ktoré mu otec povedal pri osobnom stretnutí v noci pred popravou: „Neži s pomstou, buď dobrý k ľuďom, a ak sa bude dať, očisti moju pamiatku.“

Rehabilitovaný bol aj Milan Píka. Najskôr mu v novembri 1972 po čiastočnej rehabilitácii vrátili hodnosť kapitán. Po novembri 1989 bol rehabilitovaný úplne a 30. mája 1990 bol povýšený do hodnosti plukovníka vo výslužbe. V máji 2014 sa dožil aj najväčšieho uznania svojich zásluh za činnosť počas druhej svetovej vojny a za osobné postoje po roku 1948. Bol menovaný do prvej generálskej hodnosti vo výslužbe tak na Slovensku, ako aj v Česku.

Minister, premiér, prezident

S vojnovým veteránom brig. gen. Milanom Píkom sa Slovensko rozlúčilo vojenským pohrebom s plnými vojenskými poctami 28. marca v bratislavskom krematóriu. „Bol to bojovník za slobodu, právo a česť,“ uctil si pamiatku generála minister obrany Peter Gajdoš, ktorý sa na pohrebe zúčastnil aj s náčelníkom Generálneho štábu OS SR generálporučíkom Danielom Zmekom. „Ďakujeme za všetko, pán generál Píka. V živote ste čelili ťažkým skúškam a nikdy ste neuhli. Vždy ste stáli na strane slobody a pravdy. Ako skutočný hrdina,“ napísal vo svojom vyhlásení prezident Andrej Kiska. „Ďakujeme za všetko, čo ste pre Slovensko urobili,“ pridal sa premiér Peter Pellegrini. Status mu venovalo tiež veľvyslanectvo Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska, ktoré ho označilo za člena svojej veľkej rodiny a ocenilo aj generálovu pravidelnú účasť na podujatiach najmä pre mladých ľudí.

Text: Pavol Vitko

Vidieť a nebyť videný

V Centre výcviku Lešť sa uskutočnila druhá fáza výcviku
odstreľovačov martinského mechanizovaného práporu.

a táto práca mi vyhovuje. Je zaujímavá, nie je v nej taký stereotyp. Aj keď musí človek spracovať naraz množstvo informácií a podnetov, utriediť si ich dôležitosť a zaslať včas veliteľovi ucelenú informáciu,“ priznáva.

Poskladať sa do zbrane

Poručík Knizner vysvetľuje, že na Lešti ich čakajú ešte streľby. Na začiatku je prioritou nastreliť pušky. Až keď je dobre nastrelená, môžu pristúpiť k plneniu streleckých úloh. V ich rámci postupne zvyšujú vzdialenosť na cieľ. Účinný dostrel zbrane je až do 800 metrov, ale všetko závisí od pripravenosti vojaka, jeho teoretických a najmä praktických skúseností. Dobrý odstreľovač musí mať odstriehané stovky výstrelkov. Musí byť nielen dobrý strelec, ale svojím spôsobom aj znalec balistiky. Potrebné je aj poznanie svojej zbrane a streliva.

Martinčania venovali veľa pozornosti spomínanému nastreleniu zbrane. Vojak sa do nej dokáže takzvané poskladať. Lebo podľa poručíka Kniznera, každý človek je trochu iný. Má iné rozmery tváre pri zalícení, inú dĺžku ramena, iný spôsob opretia zbrane. V tom všetkom je každý neopakovateľný. Musia sa preveriť optické i mechanické mieridlá.

„Odstreľovačov cvičíme spravidla štyrikrát za rok. Snažíme sa výcvik organizovať v každom ročnom období. Aby boli pripravení plniť úlohy po celý rok. Lebo každé ročné obdobie prináša určité špecifiká. Iné je počasie, kryt prírody, nároky na maskovanie a pohyb v danom teréne. Som spokojný s úsilím a prístupom vojakov k výcviku. Kvalitný odstreľovač musí disponovať dobrými taktickými vedomosťami. Musí vedieť teóriu uplatniť v praxi. Počas presunov sa dokázať nepozorovane presunúť vo dne či v noci na dané miesto, kde vybuduje pozorovacie stanovište. Ovládať dobre topografiu, mať určité analytické schopnosti, psychickú odolnosť. Musí vidieť a nebyť videný! To je ich základné pravidlo pri plnení úloh,“ hovorí spokojný riadiaci zamestnania.

Text a foto: Jozef Žiak

Trojčlenná skupina odstreľovačov by mala byť na návrší, odkiaľ môže dobre pozorovať pohyb na neďalekých komunikáciách i časť výcvikového priestoru. Postupne sa k nemu blížíme s poručíkom Kniznerom, ktorý riadi zamestnanie odstreľovačov martinského mechanizovaného práporu. Stále však nič nevidíme. Až tesne pod ním ma poručík upozorní: „Vidíte, vpravo pätnásť metrov pred nami je ukrytá dvojica na pozorovacom stanovišti!“ Až vtedy ich zbadám aj ja...

Noc v trojici

V priestoroch Centra výcviku Lešť práve prebieha druhá fáza výcviku odstreľovačov. Podľa poručíka Miroslava Kniznera jej predchádzala teoretická príprava v posádke Martin. „Spočívala v sérii prednášok zameraných na takticko-odbornú prípravu odstreľovačov, na taktické presuny cez deň i v noci, výber a zaujatie pozorovacích stanovišť a činnosť v nich. Na Lešti odstreľovači celý týždeň plnia rôzne praktické úlohy. Ich vyvrcholením je komplexnejšie zamestnanie,“ poznamenáva poručík Knizner.

Odstreľovači po prijatí operačného rozkazu mali určený čas na naplánovanie a prípravu svojej operácie a doloženie plánu, akým spôsobom chcú splniť úlohu. Potom začali taktický presun na Lešti do stanovených priestorov. V nich do večera vybudovali pozorovacie stanovištia a celú noc aj ďalšie dopoludnie plnili úlohy dlhodobého pozorovania. Na každom pozorovacom stanovišti pôsobila trojica odstreľovačov. Slobodníci Rado, Martin a Július pri plnení úloh zúročili aj skúsenosti, ktoré získali počas svojho minuloročného polročného pôsobenia v slovenskom kontingente v rámci operácie Predsunuto prítomnosť v Lotyšsku. Rado začínal ako nabíjač mínometu, odstreľovačom je rok a pol. Svoju terajšiu funkciu považuje za náročnú po fyzickej i psychickej stránke, ale zaujímavú. „Stále sa niečo deje. Mal som premiéru na celonočnom pôsobení na pozorovacom stanovišti, kde sme odkázaní sami na seba. Jeden oddychoval a dvaja pozorovali. Po hodine sme sa vždy striedali. V noci boli celkom

dobré podmienky. Bol spln a len okolo mínus troch stupňov. Dalo sa to vydržať,“ hovorí rodák z Martina.

Inšpirujúce Lotyšsko

Jeho kolega Martin je vo funkcii druhý rok. Predtým bol guľometník a strelec. „Cítim, že v mojej profesionálnej kariére som sa zaradením medzi odstreľovačov dostal ďalej. Je to zaujímavá práca, ktorá ma viac naplňuje a baví. Ale na druhej strane je náročná. Odstreľovač musí mať veľmi veľa poznatkov. Často je odkázaný na seba a svojho kolegu. Stále sa mám v čom zdokonaľovať, zlepšovať. Ale najmä, človeka musí tá práca baviť. To je základ úspechu. A mňa baví,“ zdôrazňuje. Spoločne s kolegami si pochvaľuje skúsenosti, ktoré nadobudol počas pôsobenia v Lotyšsku. Pôsobili tam pre nich v neznámom teréne blízko mora, kde bolo množstvo piesočných plání porastených borovicami. Ale aj močarín, ktoré na prvý pohľad vyzerali pevne, no po pár minútach sa v nich človek začal zabárať. A najmä si precvičili plnenie úloh s vojakmi z iných armád NATO. Vymenili si s nimi skúsenosti.

Tretí zo skupiny Július pôsobí v martinskom prápore piaty rok. Postupne prešiel zo strelca na guľometníka a pred rokom na odstreľovača. Aj podľa neho je to zatiaľ najnáročnejšia pozícia. „Som vytrvalostný typ

Legends medzi odstreľovačmi

Po prvý raz boli nasadení predchodcovia dnešných odstreľovačov Veľkou Britániou v druhej búrkej vojne na prelome 19. a 20. storočia v Južnej Afrike. K ich masovému rozšíreniu došlo počas prvej svetovej vojny. Najmä zo strany Nemcov. Ich úspechy podnietili aj ostatné armády, aby ich nasadili. Medzi dvoma svetovými vojnami najväčší dôraz na prípravu odstreľovačov kladli v Sovietskom zväze.

Počas druhej svetovej vojny už používali odstreľovačov všetky bojujúce armády. Ich hádam najznámejšie súboje sa odohrali medzi Nemcami a Sovietmi v rozvalinách Stalingradu. Ale najznámejším odstreľovačom (snajperom) sa stal desiatnik Simo Häyhä (na obrázku), ktorý dostal od Rusov v tzv. zimnej sovietsko-fínskej vojne v rokoch 1939 – 1940 prezývku Biela smrť. Bol postrachom vojakov z Červenej armády. Už v prvý deň vojny sa mu podarilo zastreliť 18 vojakov. Sovieti vedeli, odkiaľ strely prichádzajú, ale odstreľovača nikto nevidel. Simo sa nechal vďaka hustému sneženiu úplne zasnežiť a bez pohnutia čakal na nepriateľa. Simo Häyhä je legendou medzi odstreľovačmi na svete. To, čo dokázal on, sa nikomu nepodarilo a zrejme už ani nepodari. Za menej ako sto dní totiž zastreli viac ako 800 sovietskych vojakov – z toho je potvrdených 505 mŕtvych ako snajper. Ostatných zabil počas samotných bojov samopalom. Osudným sa mu stal až 6. marec 1940, keď ho trafila sovietska trieštivá guľka. Zasiahla čelusť a odstreliť mu polovicu tváre. Zo zranení sa však dostal a neskôr bol fínskym maršalom Carlom Mannerheimom povýšený z desiatnika do hodnosti podporučíka, čo je doteraz najrýchlejší kariérny postup v celej histórii fínskej armády.

Medzi ďalšie legendy patril sovietsky snajper Vasilij Zajcev, ktorý najmä v Stalingrade zlikvidoval 242 nemeckých vojakov. Jeho kolegyňa Ludmila Pavličenkova má potvrdených 309 zásahov. Najmä v Odesse a v Sevastopole. Stala sa jednou z vyše dvoch tisícok vyškolených žien, ktoré sovietska armáda úspešne využila v bojoch druhej svetovej vojny.

Kanaďan Francis Pegahmagabow sa stal legendou ešte počas prvej svetovej vojny, keď vyradil 378 nepriateľov. Američan Adelbert F. Waldron má sice len 109 potvrdených zásahov počas vietnamskej vojny, ale tiež stal sa legendou. Jeho čata sa presúvala po rieke Mekong na čln. Odrazu sa stali terčom odstreľovača. Waldron schytil pušku a jedným výstrelom ho zlikvidoval. Napriek tomu, že sa ukrýval v 900 metrov vzdialenom strome. A to všetko z pohybujúceho sa člna.

Carlos Norman Hathcock II bol asi najlepším americkým odstreľovačom v dejinách. Počas vojny vo Vietname má 93 potvrdených zásahov. Práve Hathcock má na konte asi najznámejší výstrel, ktorý sa objavil aj vo filme Zachráňte vojaka Ryana. Nepriateľského odstreľovača zabil guľkou, ktorá preletela priamo cez optický zameriavač a trafila ho do oka. Bol tiež dobrovoľníkom, ktorý sa prihlásil na misiu s cieľom zabíť nepriateľského generála. Štyri dni a tri noci mu trvalo, kým sa centimeter po centimetri preplazil 1 500 metrov cez nepriateľské územie a jedným výstrelom generála zlikvidoval.

Simo Häyhä

KTO JE ODS TREĽOVAČ?

Vojenský odstrel'ovač (angl. sniper) pôsobí väčšinou vo dvojici (málokedy samostatne). Spolu s ním je vo dvojici tzv. výpočtár, ktorý sleduje smer vetra, okolie, upozorňuje strelca a zároveň ho chráni.

Jeho úlohou je prieskum terénu, likvidácia cieľov – najmä vyšších dôstojníkov, ďalších dôležitých osôb a nepriateľských odstrel'ovačov. Musí byť dobre maskovaný a pôsobiť skryto. Zvyčajne nestrielfa z jednej pozície viac ako dva razy. Premiestňuje sa, aby nebol odhalený.

Musí byť inteligentný, trpezlivý a mať množstvo poznatkov. A musí byť dobrým strelcom. Mal by sa pri svojom pôsobení vyhýbať strel'be na nevýznamné ciele, aby sa zbytočne nepreznadil.

Naozaj výborný strel'ec dokáže s vhodným vybavením a pri priaznivých podmienkach zlikvidovať cieľ aj na vzdialenosť 1 600 až 2 000 metrov. Príklady z nedávnej histórie ukazujú, že výnimočne sa dá cieľ zasiahnuť aj na väčšiu vzdialenosť.

Napríklad kanadský vojak Rob Furlong v marci 2002 v Afganistane zasiahol cieľ až na vzdialenosť 2 470 metrov. V novembri 2009 ho prekonal britský odstrel'ovač Craig Harrison. Na vzdialenosť 2 475 metrov zlikvidoval dvoch talibancov s guľometom. Aj tento zásah však prekonal v roku 2012 neznámy odstrel'ovač z druhého austrálskeho regimentu Commandos v Afganistane, ktorý zlikvidoval cieľ na vzdialenosť 2 815 metrov.

Nemá na bojisku konkurenciu a jeho najväčším nepriateľom je druhý snajper. Terorista či obyčajný vojak ho väčšinou ani nenájdu. Iba odstrel'ovač pozná možnosti, pravidlá a myslenie snajpera.

Nový veliteľ SACEUR

Severoatlantická rada, najvyšší rozhodovací a konzultačný orgán NATO, schválila nomináciu amerického generála Toda D. Woltersa na post hlavného veliteľa spojeneckých síl v Európe (SACEUR). Po schválení nominácie jednotlivými členskými štátmi NATO nahradí Wolters vo funkcii generála Curtisa Scaparrottiho, ktorý ju zastáva od mája 2016. Wolters by sa mal ujať aj funkcie veliteľa amerických síl v Európe. Generál Wolters v súčasnosti velí Letectvu Spojených štátov v Európe (USAFE). Okrem toho je zodpovedný aj za protivzdušnú a protiraketovú obranu všetkých 29 členských štátov NATO. Veliteľstvo sa nachádza v nemeckom Ramsteine. Historicky prvým veliteľom síl NATO v Európe bol armádny generál Dwight D. Eisenhower, ktorý bol na tomto poste od apríla 1951 do mája 1952.

Foto: U.S. DoD

Trump žiada viac

Americký prezident Donald Trump ocenil krajiny Severoatlantickej aliancie za zvýšenie finančných príspevkov na obranu. Požaduje však prispievať ešte viac, pretože Spojené štáty podľa neho vynakladajú na obranu Európy neprimerane veľa. Trump sa 2. apríla stretol s generálnym tajomníkom NATO Jansom Stoltenbergom, ktorý navštívil Washington pri príležitosti 70. výročia založenia NATO. Stretnutie nesprievádzali žiadne rozpory. „Pred naším nástupom výdavky na NATO klesali a klesali. Bola iba cesta nadol. Odkedy som sa stal prezidentom, začali raketovo stúpať a musí to tak zostať,“ konštatoval Trump. Po ruskej anexii Krymu v roku 2014 členské krajiny Aliancie súhlasili zvýšiť svoje rozpočty na obranu a do roku 2024 sa priblížiť hranici dvoch percent hrubého národného produktu (HDP). Spojené štáty minú ročne na obranu približne 3,4 percenta svojho HDP. Odkedy sa Trump v roku 2017 stal prezidentom, európski spojenci a Kanada zvýšili rozpočty na obranu o 41 miliárd dolárov. Do konca nasledujúceho roka vzrastú na 100 miliárd dolárov, uviedol Stoltenberg. Hlavným terčom Trumpovej kritiky zostáva Nemecko, ktoré plánuje do roku 2024 zvýšiť výdavky na 1,5 percenta HDP.

Foto: NATO

Úspešná protiraketová obrana

Americká armáda uskutočnila úspešný test systému protiraketovej obrany. Test obrany proti medzikontinentálnej balistickej rakete, ktorú odpálili z testovacieho miesta na atole patriacom k Marshallovým ostrovm v Tichom oceáne, prebehol podľa informácií Ministerstva obrany USA úspešne. Z Vandenbergovej leteckej základne v Kalifornii boli odpálené dve pozemné rakety, ktoré medzikontinentálnu raketu zneškodnili. Agentúra pre protiraketovú obranu (MDA) to označila za mífnik. Obranný systém fungoval podľa jej vyjadrení bezchybne. Spojené štáty vyhlásili, že ich cieľom je rozšíriť svoj systém protiraketovej obrany na ochranu pred hrozbami zo Severnej Kórey, Iránu, Číny a Ruska.

Sklad NATO v Poľsku

Severoatlantická aliancia oznámila investíciu 260 miliónov dolárov do výstavby objektu, ktorý v Poľsku posluží ako sklad vojenského vybavenia jednej brigády americkej armády. Sklad vznikne v areáli základne poľského letectva v blízkosti mesta Powidz ležiacom vo Veľkopoľskom vojvodstve a vzdialenom asi 200 kilometrov na západ od Varšavy. Práce na výstavbe by sa mali začať v lete tohto roka a trvať asi dva roky. Ako uviedol generálny tajomník NATO Jens Stoltenberg, tento nový objekt — najväčšia investícia do infraštruktúry NATO za 30 rokov — je dôkazom spolupráce medzi Alianciou a Spojenými štátmi. USA a NATO po anexii Krymu Ruskom v roku 2014 posilnili svoju vojenskú prítomnosť v Poľsku a v pobaltských krajinách. Severoatlantická aliancia zároveň podniká kroky na zvýšenie rýchlosti presunu svojich jednotiek a vybavenia v rámci Európy pre prípad, že by došlo k vojenskému útoku. Poľská vláda v poslednom období posilnila svoje vojenské väzby s USA. Vo februári sa dohodla na kúpe amerických mobilných raketometov v hodnote 414 miliónov dolárov a vlni podpísala zmluvu na nákup amerického protiraketového systému Patriot za 4,75 miliardy dolárov. Varšava tiež požaduje, aby USA zriadili v Poľsku stálu vojenskú základňu. V Poľsku je v rámci rotácie jednotiek NATO umiestnených takmer 5 000 amerických vojakov.

Stoltenberg má mandát

Členské štáty Severoatlantickej aliancie predĺžili mandát súčasného generálneho tajomníka Jensa Stoltenberga o ďalšie dva roky. Bývalý nórskeho premiér tak bude na čele NATO najmenej do 30. septembra 2022. „Ďakujem za prejavenu dôveru,“ reagoval na toto rozhodnutie Stoltenberg. „Čelíme najväčším bezpečnostným výzvam našej generácie a ja sa teším na to, že budeme naďalej pracovať s našimi spojencami na adaptovaní Aliancie na nové podmienky a na jej modernizácii,“ povedal šéf NATO. Stoltenberg sa po tomto rozhodnutí zaradil na druhé miesto v historickom rebríčku najdlhšie slúžiacich šéfov Aliancie. Na prvom mieste zostáva aj naďalej bývalý holandský minister zahraničných vecí Joseph Luns, ktorý viedol túto organizáciu trinásť rokov od roku 1971.

Cvičia rýchle nasadenie

Viac ako 300 vojakov pricestovalo na sklonku marca do Nemecka zo svojej základne v Texase v prvom teste novej americkej stratégie na rýchle nasadenie amerických jednotiek v Európe s cieľom posilniť odstrašujúci prostriedok NATO proti prípadnej ruskej agresii. Vojaci z 2. obrneného brigádneho bojového tímu 1. obrnenej divízie so sídlom v americkom Fort Bliss boli poslednou skupinou z 1 500 vojakov, ktorí prileteli do Berlína a pokračovali do Poľska na spoločné cvičenie s poľskými kolegami. Vojaci pristáli na berlínskom letisku Tegel necelý týždeň po prijatí rozkazu na presun. Tanky Abrams, bojové vozidlá Bradley a iný výzbroj, ktorú použijú na mieste, si zabezpečili z vopred pripravenej lokality v Holandsku.

Mier je v nedohľadne

Povstanie, občianska vojna, Islamský štát, boj za kurdskú samostatnosť, konflikt Východu so Západom aj Spojených štátov s Ruskom. Vojna v Sýrii má priveľa strán, hrán, záujmov, príčin i cieľov. Mier je v nedohľadne.

Počas ôsmich rokov vojny v Sýrii prišlo o život viac ako 370 000 ľudí vrátane približne 120 000 civilistov. Informovalo o tom Sýrske pozorovateľské centrum pre ľudské práva (SOHR), ktoré sídli v Británii, ale priamo v Sýrii má sieť informátorov. Vo svojej bilancii uvádza, že medzi obeťami konfliktu v Sýrii je aj vyše 21 000 detí a 13 000 žien.

Vojaci, povstanci, džihádisti

Občianska vojna v Sýrii sa začala v roku 2011. Prerástli do nej spočiatku pokojné protesty proti vláde prezidenta Bašára Asada a jedinej vládnucej strane Baas, ktoré boli inšpirované obrodným hnutím počas tzv. arabskej jari vo viacerých krajinách okolitého regiónu. Ozbrojené nepokoje v Sýrii sa postupne zmenili na komplexnú vojnu, do ktorej sa zapojili aj džihádistické hnutia a cudzie mocnosti.

SOHR vo svojej bilancii spresňuje, že v bojoch padlo zhruba 125 000 vojakov sýrskej armády a provládnych polovojenských oddielov. Zahynulo aj 67 000 protivládnych povstalcov vrátane príslušníkov kurdských polovojenských oddielov.

Tábor džihádistov prišiel o 66 000 mužov, medzi ktorými sú aj príslušníci oddielov verných extrémistickej organizácii Islamský štát a aliancie radikálnych islamistických skupín Hajat Tahrír aš-Šám (bývalý Front an-Nusra, napojený na teroristickú sieť al-Káida).

Milióny na úteku

Boje v Sýrii donútili k úteku z domovov milióny ľudí. Tí našli útočisko buď v rámci Sýrie, alebo v zahraničí. Počas vojny sa obja-

vili správy mimovládnych organizácií o masívnom porušovaní ľudských práv a podozrenia zo spáchania vojnových zločinov napríklad v podobe používania chemických zbraní, mučenia či mimosúdnych popráv.

Spomínaná arabská jar sa začala v decembri 2010 v strednej časti územia Tuniska; tamojšie protesty sa neskôr stali katalyzátorom pre protivládne vzbury v ďalších arabských štátoch – v Egypte, Jemene, Sýrii, Bahrajne, Líbyi, Ománe, Jordánsku či Maroku, uviedla spravodajská stanica BBC.

Za slobodu a demokraciu

Väčšina protestov sa sústredila na výzvy ohľadom širších demokratických slobôd a odstránenia korupcie, ale mnoho arabských demonštrantov sa stretlo s násilím a ostrými vládnymi zásahmi.

Líbya, Jemen a Sýria sú stále zmietané občianskymi konfliktmi, ktoré si vyžiadali už státisíce obetí na životoch a sú v nich nefungujúce ústredné vlády. V krajinách, kde aj nastala mocenská zmena, nové vedenia nedokázali nastoliť potrebné reformy a odstrániť politicko-spoločenský chaos, konštatovala BBC.

Text a foto: TASR

Pozemný nácvik
evakuácie ranených

Rozlietavanie Black Hawkov

„Ak sme za šesť mesiacov v roku 2017 odlietali s prvými dvoma

UH-60 Black Hawk približne 230 hodín, vlni sme so štyrmi vrtuľníkmi

nalietali 826 hodín, teda 146 hodín nad ročný plán,“ odpovedá veliteľ

prešovského vrtuľníkového krídla plukovník Róbert Tóth na otázku,

ako sa darí rozlietavať nové vrtuľníky.

Vrtuľníky boli takmer neustále vo vzduchu, realizovali sme mnohé prepravy, máme za sebou nočné lietanie, výsadky špeciálnych jednotiek pomocou rýchleho zlaňovania, tohto roku sme začali lietať s podvesmi, zjari sme už vyskúšali aj lety s hasiacimi bambi vakmi, lietame i na cvičeniach a je o nás neustály záujem zo strany rôznych leteckých dní,“ pokračuje veliteľ. Dodáva, že majú už štyroch pilotov, ktorí sú v prípade výskytu požiarov vycvičení na ich hasenie.

Piloti, inštruktori, zalietavači

Nábeh na ovládanie týchto strojov nebol jednoduchý, ale profesionálny a efektívny. Opisuje ho major Ján Zvalený, zástupca veliteľa letky vrtuľníkov UH-60: „Bol som

medzi prvými pilotmi, ktorí v roku 2016 vycestovali do USA na zdokonaľovací jazykový kurz v Texase, kde sme za deväť týždňov prebrali najmä odbornú terminológiu. Nasledoval intenzívny trojmesačný preškoľovací výcvik na základni v Alabame. Vráťane lietania podľa prístrojov, s nočným videním a podobne.“ V prvej várke štyria slovenskí piloti UH-60 v Amerike nalietali podľa zmluvy po 30 hodín a ďalších 30 inštruktor aj zalietavač. Lieťali aj na simulátore.

Vzdušné sily poslali na výcvik jedného pilota inštruktora a jedného pilota zalietavača. Inštruktor lieta so začínajúcimi pilotmi, povoľuje im nové cvičenia, zadáva preskúšavacie lety a dbá na ich odborný rast. Zalietavač vykonáva prvé lety po dodávke nových strojov, zalietava ich po vy-

bavení ďalšou technikou, po opravách alebo pri rôznych špeciálnych letoch.

„Zmluvný program dodávky nových strojov spolu s výcvikom personálu stále beží, takže v roku 2017 absolvovali pilotný výcvik ďalší letci, niektorí sú tam teraz a na jar vysielame ďalších piatich. Spolu budeme mať 24 pilotov. Z nich traja budú aj inštruktori a dvaja zalietavači,“ sumarizuje plukovník Tóth.

Borci technici

„Myslím, že ako technici sme mali dobrý odborný základ aj pred vyslaním na školenie do USA. Prevádzkovať takéto moderné mašiny bez preškolenia by však nebolo možné,“ konštatuje rotmajster Ondrej Mihok, technik avioniky a elektrosystémov, ktorý je leteckým mechanikom už sedemnásť rokov. V roku 2017 aj on absolvoval päť týždňov odbornej angličtiny, potom ho v USA čakala polročná odborná príprava. Palubný technik nadrotmajster Štefan Fedor potreboval na jazyk tri mesiace a štyri mesiace bol vo výcviku. Po 25 rokoch služby už mal v malíčku palubné systémy Mi-17 aj Mi-24. Black Hawkly predstavujú novú výzvu, ako aj motiváciu, aby zostal v ozbrojených silách: „Majú oveľa modernejšie elektronické vybavenie a množstvo rôznych zlepšení.“ Keď ho žiadame, aby spomenul aspoň niektoré, začne vymenúvať tie, ktorým by mohol porozumieť aj bežný smrteľník: „Jednoduchšie uložený hydraulický systém a podstatne lepší prístup k motoru. Uchytenie hlavy rotora je tiež jednoduchšie.

Ide o bezolejový systém, celkovo bezpečnejší.“

„Dodnes máme na UH-60 vyškolených 34 technikov, traja sú na kurze a spolu by sme ich mali mať 43,“ vyratáva veliteľ technickej letky opráv a predpísaných prác major Oto Kováč. Dovedna aj s mechanikmi, ktorí majú na starosti staršie vrtuľníky Mi-17, tvoria základ jeho tímu skúsení borci. Ostávajú aj vďaka veľmi dobrej kolegiálnej atmosfére a vzťahom v rámci celej vrtuľníkovej základne.

Udržanie spôsobilostí

Prešovskí piloti a mechanici, ktorí prechádzajú k flotile UH-60, však nemajú školenia len v krajine výrobcu, Američania z Národnej gardy štátu Indiana ich školia aj priamo na prešovskej základni. „Mobilný výcvikový tím pilotov, ktorí v Národnej garde lietajú na Black Hawkoch, prichádza precvičovať našich ľudí v oblastiach, ktoré neodlietali v Amerike. Podobne prichádza aj školiteľ inštruktorov, respektíve palubný technik,“ ozrejmúje mjr. Zvalený.

Keď sa pýtame, koľko z pilotov na UH-60 je celkom nových, veliteľ Tóth konštatuje, že sedem. „Prišli z vysokých škôl, no väčšinou už lietali v aerokluboch, čiže isté letecké skúsenosti mali aj pred vojenským výcvikom.“ Mimochodom, americkí inštruktori, ktorí preškolojú technikov, si ich nevedia vynachváliť, napriek tomu, že viacerí sú už štyridsiatnici. Plukovník Tóth ozrejmúje: „Doma zvyčajne zaškolojú ľudí takpovediac z ulice. U nás ide spravidla o skúsených odborníkov, ktorí chápu systémové veci, a najmä – majú precíznosť, disciplínu aj zodpovednosť. No hoci aktuálne netrpíme kritickým nedostatkom technikov, mladých ľudí potrebujeme, aby sme nestratili potrebné spôsobilosti,“ zdôrazňuje plk. Tóth, ktorý s lietaním spojil celý svoj profesionálny život,

má na konte 2 800 letových hodín a ešte stále aktívne lieta ako inštruktor a zalietavací pilot Mi-17.

Dorazia posledné

Prešovčania slávnostne privítali prvé dva Black Hawky v auguste 2017 za účasti ministra obrany SR Petra Gajdoša, vlni v júli prileteli ďalšie dva a do konca tohto roka by ich malo byť na Slovensku všetkých deväť. Takpovediac „holé“, teda bez prídavných zariadení, prileteli len prvé dva. Ďalšie dva už v zmysle zmluvy majú vyťahovacie žeriavy, prídavné nádrže či nadvstavbu pre fast rope – lano, po ktorom sa z vrtuľníka visiaceho nad terénom spúšťajú na zem napríklad príslušníci špeciálnych síl. Bambi vak bol dokúpený osobitne. V predstihu dávajú vyškoliť aj palubných strelcov pre guľomety určené na ochranu vrtuľníka. Pre prípad, ak by boli v budúcnosti nasadení do vojenskej operácie.

A čo sa týka technického zázemia? „Koncom minulého roka sme zrekonštruovali hangár, ktorý je už vyčlenený len pre vrtuľníky Black Hawk. Je v ňom potreb-

ný elektrický rozvod s napätím 120 voltov, vymenili sa veľké vchodové dvere a vo všeobecnosti sa zvýšil komfort pre bežnú údržbu vrtuľníkov,“ konštatuje plk. Tóth. Aktuálne potrebujú doladiť systém dodávky náhradných dielcov a chcú docvičiť aj mladých pilotov na úroveň 1. triedy. „Od novembra 2018 sme totiž už s tromi osádkami začali lietať na Black Hawkoch leteckú pátraciu záchrannú službu, čo je lietanie na tej najvyššej úrovni, v hociakom priestore, v noci aj cez deň a za všetkých poveternostných podmienok,“ vysvetľuje plukovník Tóth. V Prešove ešte lieta päť vrtuľníkov Mi-17, posledný by mal doslúžiť v roku 2023.

Od hrochov k jastrabom

„Obidva typy sa začali vyvíjať zhruba v druhej polovici 70. rokov, oba majú za sebou viacnásobné nasadenie v bojových operáciách, lenže Black Hawky, ktoré máme, sú ich najmodernejšou verziou. Komfort lietania je neporovnateľne iný,“ porovnáva major Zvalený. Bol v niečom lepší Mi-17? „Bolo v ňom azda trochu viac miesta pre pasažierov. Napokon, naťáci volali Mi-17 aj lietajúci hroch. Vojakom to však nemôže prekážať a prípadní VIP pasažieri sa pri preprave trochu potlačia,“ smeje sa major. Potom už vymenúva len výhody nových strojov vrátane podpory pilotáže, ktorá je na úrovni najmodernejších Boeingov. Zdôrazňuje, že o tých, čo sa na UH-60 naučia lietať, alebo sa stanú ich mechanikmi, bude záujem po dlhé desaťročia.

„Zavedením vrtuľníkov UH-60 sa začala dlho očakávaná modernizácia našich vzdušných síl. Black Hawk predstavuje jednoznačný kvalitatívny skok v našom vrtuľníkovom letectve,“ konštatuje generálmajor Ľubomír Svoboda, veliteľ Vzdušných síl OS SR. Dodáva: „UH-60 postupne preberá všetky úlohy, ktoré doteraz plnili vrtuľníky Mi-17. Proces neustále pokračuje, no nedá sa urýchľovať, pretože hlavným kritériom je bezpečnosť. Som presvedčený, že príbeh UH-60 bude vo vzdušných silách prinajmenšom taký úspešný ako príbeh jeho predchodcu Mi-17.“

Rotmajster
Ondrej Mihok

**Rektor Akadémie ozbrojených síl generála
Milana Rastislava Štefánika v Liptovskom Mikuláši
Jozef Puttera**

Štefánikovské Dobro, múdrosť, vlasť

Naša akadémia ozbrojených síl nesie meno M. R. Štefánika

– no nie iba preto sa rozprávame s jej rektorom

doc. Ing. Jozefom Putterom, CSc.

**Žije akadémia a jej študenti aj s povedomím,
že nesie meno generála M. R. Štefánika?**

V poslednom období viac ako inokedy, hoci jeho heslo SAPIENTIA – BONUM – PATRIA, teda múdrosť – dobro – vlasť, je aj mottom akadémie a je napísané na čelnej stene našej

auly. Osobnosť generála Štefánika sa však najmä študentom snažíme predstavovať nie iba ako symbol, ale aj ako človeka so všetkými jeho vlastnosťami. Spomeniem napríklad vynikajúcu prednášku dnes už bývalého generálneho biskupa evanjelickej cirkvi a. v.

Miloša Klátika, ktorý sa na našej pôde téme Štefánika venoval skutočne profesionálne aj ľudsky, a som rád, že ju máme k dispozícii aj na zázname. To však len na ilustráciu, pretože výchove našich kadetov a kadetiek smerom k tradíciám sa venujeme systematicky. Usilujeme sa, aby každý počas štúdia navštívil aj Košariská či Štefánikovu mohylu na Bradle.

A v tomto štefánikovskom roku?

Máme pripravených viacero aktivít a majú niekoľko rozmerov. Ten prvý je výchovno-vzdelávací. Sú to najmä prednášky, ktoré budeme realizovať začiatkom mája. Zhruba pred pol rokom sme stihli dobudovať pred vstupom do areálu akadémie múr so Štefánikovou bustou, vlajkoslávu a prilahlý chodník. Toto dielo sme vybudovali s podporou mesta Liptovský Mikuláš a Spoločnosti M. R. Štefánika, s ktorou dlhodobo spolupracujeme. Celý areál piety a slávy venovaný osobe M. R. Štefánika bude do užívania odovzdaný v tomto roku. Tiež pripravujeme turistické podujatia pre študentov, ktoré ideovo pripravil a organizuje kapitán Viktor Sabo, náš evanjelický vojenský duchovný. Veľmi rád by som i pri tejto príležitosti vyzdvihol jeho prácu a kreativitu v hľadaní foriem priblíženia osobnosti a odkazu M. R. Štefánika našim kadetom, kadetkám a celej akademickej obci.

Nepochybne však žijete tiež budúcnosťou.

Akadémia musí v najbližšom období riešiť niekoľko zásadných vecí. Prvou je téma, o ktorej diskutujeme čoraz častejšie, a je to rozšírenie a omladenie pedagogického zboru. Po druhé, podobne ako aj celé ozbrojené sily, akadémia sa tiež musí vyrovnáť s problémom získavania väčšieho počtu kvalitných uchádzačov o štúdium. Ďalej riešime výmenu technológií infraštruktúry akadémie.

Konkrétne čo?

Ide najmä o výmenu zdrojov a rozvodov tepla, elektriny a vody, o kanalizáciu, ako aj o modernizáciu internátov. Musíme si uvedomiť, že areál má zhruba 45 rokov a za ten čas sa do infraštruktúry veľa neinvestovalo. Máme už pripravených asi dvanásť projektov, s ktorými ideme na jar do boja o získanie prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ, teda nechceme zaťažovať iba rozpočet rezortu obrany.

Aj pri bežnom pohľade však vidieť, že niektoré objekty dostali novú fazónu.

Podarilo sa nám modernizovať viaceré budovy, najmä pokiaľ ide o kvalitu opláštenia a zlepšenie ich tepelno-energetických parametrov. Ide o budovy katediér, čiastočne internáty a v novom plášti je celá aula. Investovali sme značné prostriedky do modernizácie IT technológií vrátane simulačného centra. Sme radi, že čoraz viac ho využívajú v rámci svojich cvičení aj ozbrojené sily, a to tiež na medzinárodnej úrovni. Intenzívny je aj výcvik s využitím virtuálnych simulátorov

rôznych kategórií vrátane simulátora na výcvik riadiacich letovej prevádzky a streleckých trénerov, čím ozbrojeným silám a rezortu obrany tiež šetríme nemalé finančné prostriedky. Nové technológie dostávajú aj jednotlivé katedry. Nie je to síce rovnomerné, až tak veľa prostriedkov nemáme, ale postupne budeme investovať do všetkých.

A čo váš rozsiahly telovýchovný areál?

V priebehu dvoch či troch rokov by sme potrebovali investície do jeho zásadnej obnovy. Najmä päťdesiatmetrový bazén nás stojí veľa času, energie a prostriedkov na to, aby sme ho udržali v prevádzkyschopnom stave. Tu však treba povedať, že ho nevyužívame iba my, ale napríklad aj špičkoví vodní slalomári VŠC Dukla, ako aj vojaci ozbrojených síl. Realizujú sa v ňom výcviky vojensko-praktického plávania, záchranárske kurzy, cvičí v ňom 5. pluk špeciálneho určenia atď. Nehovoriac už o tom, že nielen plaváreň, ale aj celý areál slúži v priebehu roka na desiatky rôznych súťaží a pretekov, a to i celorezortného alebo medzinárodného charakteru.

Tento rok prvý raz v histórii školy nebudete vyradovať nových dôstojníkov.

Prax ukázala, že trojročné denné bakalárske štúdium, na ktoré nadväzovalo dvojročné, v súčasnosti už trojročné inžinierske či magisterské štúdium diaľkovou formou popri službe v útvaroch, nebol najlepší model vzdelávania. Po štrnástich rokoch sa teda vraciame ku kontinuálnemu dvojstupňovému päťročnému vysokoškolskému štúdiu, takže terajší tretiaci budú po bakalárskej promócii pokračovať v riadnom štúdiu ešte dva roky a potom budú ako poručníci vyradení do ozbrojených síl.

Zo strany OS SR však bolo občas počuť kritiku ich pripravenosti.

Aj preto sme zriadili komisiu náčelníka generálneho štábu a rektora AOS pre vzdelávanie, aby sme sa v rámci študijných programov a vzdelávacích štandardov čo najviac priblížili požiadavkám a potrebám OS SR. Nie že by sme sa o to predtým nesnažili, ale teraz sme si aj spoločne s náčelníkom Generálneho štábu OS SR generálporučníkom Danielom Zmekom veľmi otvorene definovali rezervy a postup pri ich eliminácii. Nový akcent je položený napríklad na rozvoj praktických zručností a vojenských spôsobilostí, ktoré robia dôstojníka dôstojníkom. Samozrejme, chceme reagovať na najnovšie trendy aj v oblasti kariérneho vzdelávania, štábnych kurzov a ďalších vzdelávacích modulov. Vynorila sa tiež požiadavka na zriadenie nových odborných kurzov, ale limitom pre splnenie tejto požiadavky je nedostatočné zabezpečenie akadémie vojenským personálom.

Aký je záujem uchádzačov o vysokoškolské štúdium?

Veríme, že pokles záujmu o štúdium sa už zastavil a opatrenia na zvýšenie atraktív-

nosti vojenského povolania budú dostatočné a účinné. Pred asi desiatimi rokmi sme mali na 50 miest približne 900 záujemcov, v tomto roku máme stanovené smerné číslo 142 kadetov a hlási sa ich 453. Keď si uvedomíme, že veľká časť z nich skončí už na psychodiagnostickom vyšetrení či na lekárskej prehliadke, tak do finále, ktorým je vedomostná skúška z matematiky a angličtiny, sa dostanú necelé dve stovky uchádzačov. To je málo, a ako som už povedal, veríme, že po avizovaných zmenách v odmeňovaní profesionálnych vojakov bude počet záujemcov narastať.

Kolko študentov u vás študuje?

V prvom až treťom stupni vysokoškolského vzdelávania ich máme vyše 420. V roku 2018 bolo prijatých na denné štúdium prvého stupňa 119 študentov a úspešným záverom bakalárskeho štúdia ho ukončilo 69 absolventov. Na externé štúdium druhého stupňa bolo v septembri prijatých 67 stu-

**Vraciame sa
k päťročnému
kontinuálnemu
internému štúdiu
a v rámci študijných
programov sa
chceme čo najviac
priblížiť požiadavkám
a potrebám OS SR.**

dentov a ukončilo ho 68 inžinierov a magistratov. Na štúdium tretieho stupňa externého vysokoškolského štúdia bolo prijatých 17 doktorandov, ukončilo ho 13. V priebehu roka sa u nás v už spomenutých ďalších formách vzdelávania vystrieda vyše tisíc frekventantov.

Ako sa rozvíja zahraničná spolupráca?

Je rozsiahla a zahŕňa rôzne aktivity výučby, výcviku, mobility a športu. V súčasnosti máme uzavretých 21 bilaterálnych zmlúv s vojenskými akadémiami, univerzitami a vysokými školami. Aktívne spolupracujeme s inštitúciami ako Helmut Schmidt University v Hamburgu, Royal Military Academy v Bruseli a Theresian Military Academy vo Wiener Neustadte a trvale vynikajúca spolupráca je s Univerzitou obrany v Brne. Minulý rok sme zorganizovali šesť medzinárodných konferencií, ktoré sa stali platformou pre nadviazanie kontaktov a výmenu poznatkov z oblasti výskumu a vývoja. V rámci mobility sme vlani z AOS vyslali na partnerské univerzity sedem pedagógov a sedem zamestnancov. Sedem študentov AOS skončilo semestrálne štúdium na

Univerzite obrany v Brne. V úsilí poskytovať najnovšie informácie a poznatky v oblasti medzinárodnej bezpečnosti a obrany zabezpečovali výučbu vo viacerých kariérnych kurzoch aj zahraniční externí lektori z Univerzity obrany v Brne, Národnej univerzity verejnej správy v Budapešti, Centra výnimčnosti pre oblasť velenia a riadenia NATO (NATO C2 COE) v Utrechte či z NFIU Bratislava. AOS realizuje medzinárodný kurz pre štábnych dôstojníkov (International Staff Officers' Course – ISOC), ktorý je určený pre študentov z partnerských a členských krajín NATO. Mobilnú verziu skráteného kurzu ISOC naši lektori realizovali aj na Univerzite vzdušných síl Ukrajiny v Charkove v rámci NATO Defence Education Enhancement Program. V januári 2018 sa realizoval pilotný vstupný kurz plánovania spoločných operácií, čím sa AOS pokúsila naplniť potrebu v rámci NATO Global Programming disciplíny plánovanie operácií, hodnotenie operácií a alternatívna analýza. Tento kurz viedli lektori z akadémie Führungsakademie der Bundeswehr z Nemecka. Kurz zároveň získal aj certifikát ACT ako NATO approved a už sa uskutocnila príprava lektorov z AOS, aby sme ho mohli zabezpečovať vo vlastnej réžii.

A čo veda a výskum?

V roku 2018 bola hlavná pozornosť výskumu a vývoja zameraná v súlade s dlhodobými strategickými úlohami AOS na problematiku obranných technológií zabezpečujúcich rozvoj budúcich spôsobilostí OS SR a priemyslu v oblasti výskumu 23 Bezpečnostné služby. Sme veľmi radi, že ministerstvo obrany podporilo výskum a vývoj na AOS formou kontraktu vo výške 152 950 eur, z čoho bolo financovaných dovedna dvanásť projektov výskumu a vývoja a štúdií realizovateľnosti. Pokračovalo sa v rozpracovaní projektov zameraných na maskovacie prostriedky bojovej techniky, systém prípravy a spolupráce jednotiek OS SR so zložkami integrovaného záchranného systému s podporou simulačných nástrojov či rádiotechnických prieskum. Oblasťou záujmu bola aj problematika kybernetickej bezpečnosti a počítačové jazyky vo velení a riadení. V oblasti medzinárodnej vedeckej spolupráce bola AOS partnerom v cezhraničnom slovensko-poľskom projekte zameranom na odborné vzdelávanie v oblasti verejnej bezpečnosti a krízových situácií v pohraničí. Participácia SR v medzinárodnom obrannom výskume zahŕňala účasť AOS v paneloch a pracovných skupinách Science & Technology Organisation. Rád zároveň dodám, že napríklad Literárny fond, sekcia pre vedeckú a odbornú literatúru a počítačové programy, udelil 27. septembra 2018 v súťaži o najlepšiu prácu študentskej vedeckej konferencie a za vynikajúcu reprezentáciu slovenskej vedy v zahraničí piatim študentom AOS zvláštnu prémie.

Text a foto: Pavol Vitko

TÉMA

Štefánikovské tradície
v slovenských ozbrojených silách

Hrdina, vzor, legenda

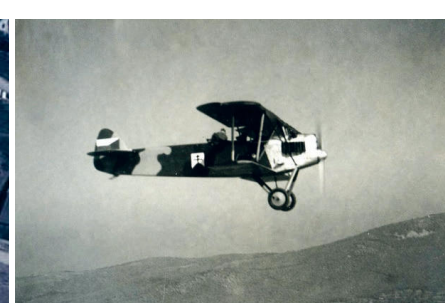
Nečakaná tragická smrť Milana Rastislava Štefánika 4. mája 1919 mladou Československou republikou otriasla. Kondolencie a ohlasy prichádzali aj zo zahraničia, od legiónárov, vojakov, politikov, vedcov i umelcov.

Branný výbor Národného zhromaždenia sa uzniesol, že na mieste Štefánikovho nešťastia vznikne pamätník, a schválil vydanie pamätnej medaily. Šiesteho decembra 1919 Veliteľstvo čs. vojska na Rusi udelilo 12. čs. streleckému pluku légii v Rusku čestný názov Pluk generála M. R. Štefánika. Po návrate pluk sídlil v Komárne. Pri príležitosti 5. výročia tragédie získal letecký pluk 3, sídliaci sprvu v Nitre a neskôr v Piešťanoch, čestný názov Pluk generála – letca M. R. Štefánika.

Pravdepodobne prvým vojenským objektom nesúcim Štefánikovo meno sa už 20. marca 1919 stali Vodné kasárne v Bratislave. V roku 1926 nieslo meno M. R. Štefánika už osemnásť kasární. V roku 1930 v Prahe slávnostne odovzdali do užívania dôstojnícky dom Zväzu čs. dôstojníctva, nazvaný Štefánikov dom, na rohu Sokolskej a Ječnej ulice.

Oba totalitné režimy, nacistický i bolševický, mali k Štefánikovi rozporuplný či priamo odmietavý vzťah, s istým uvoľnením na sklonku 60. rokov. Zmena nastala až po novembri 1989.

V roku 1993 sa Vysoká vojenská letecká škola SNP v Košiciach premenovala na Vysokú vojenskú školu letectva gen. M. R. Štefánika, neskôr Vojenskú leteckú akadémiu generála M. R. Štefánika v Košiciach. Po jej zániku 1. septembra 2004 vznikla Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika v Liptovskom Mikuláši. Dňa 25. júna 2008 prezident SR zapožičal dopravnému leteckému krídlu v Kuchyni čestný názov Dopravné letecké krídlo generála Milana Rastislava Štefánika. Po reorganizácii útvaru sa v roku 2017 názov zmenil na Dopravné krídlo generála Milana Rastislava Štefánika. Prezident Slovenskej republiky vymenoval 7. mája 2004 Milana Rastislava Štefánika do hodnosti generála in memoriam.

Štefánikov letecký pluk

Priaznivé podmienky a situovanie pri výrazných orientačných bodoch (rieka Váh, železnica) prispeli k tomu, že v roku 1928 sa z Nitry do Piešťan presunul Letecký pluk 3 generála letca M. R. Štefánika. V predvojnovom Československu to bol jediný letecký pluk dislokovaný na území Slovenska. Jeho súčasť pôsobili od Spišskej Novej Vsi cez Tri Duby až po Vajnory.

K Slovenskému národnému povstaniu sa pridala takmer celá piešťanská posádka pluku a pod vedením veliteľa letiska stotníka let. Ivana Haluzického odišla na autách na stredné Slovensko. V Povstaní z nej vznikol „prápor Haluzický“, ktorý tvoril najsilnejšiu a jedinú úplne motorizovanú povstaleckú jednotku.

Vojenská letecká tradícia na piešťanskom letisku pokračovala aj v povojnovom období až do roku 2001. Boli na ňom dislokované letecké jednotky, v poslednom období 3. letecký školský pluk (v máji 1990 bol 3. leteckému školskému pluku prepožičaný čestný názov Milana Rastislava Štefánika). Vystriedal ho dopravný letecký pluk. Koncom roka 2001 sa celá letecká základňa presunula na letisko Kuchyňa. Vojenské lietadlá však z Piešťan celkom nezmizli, pretože v Piešťanoch sídli Vojenské historické múzeum.

V nadväznosti na prvorepublikové tradície 30. septembra 2008 prezident Slovenskej republiky prepožičal dopravnému leteckému krídlu Kuchyňa čestný názov: Dopravné letecké krídlo generála Milana Rastislava Štefánika Kuchyňa.

M. R. Štefánik

21. júl 1880

Ako šieste dieťa Pavla Štefánika (1844 – 1913) a Albertíny Jurenkovej (1853 – 1328) sa v Košariskách narodil Milan Rastislav Štefánik

1886 – 1889

Navštevoval ľudovú školu v Košariskách

1889 – 1893

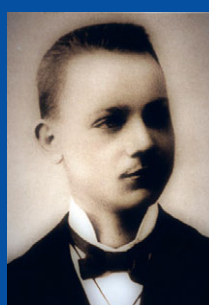
Študoval na evanjelickom lýceu v Bratislave

1893 – 1894

Študoval na evanjelickom lýceu v Šoproni

1894 – 1898

Študoval na evanjelickom lýceu v Sarvaši, kde aj zmaturoval

1898 – 1900

Študoval stavebné inžinierstvo v Prahe

1900 – 1904

Prestúpil na Filozofickú fakultu Karlovej univerzity v Prahe, kde študoval astronómiu. Počas štúdiá sa zapájal do činnosti spolku Detvan; v roku 1900 tajomník, 1901 predseda. Stúpenec hlasistického hnutia a názorov T. G. Masaryka.

1902

V letnom semestri študoval vo švajčiarskom Zürichu

12. októbra 1904

Obhájil dizertáciu o novej hviezde v súhvezdí Kassiopea a promoval za doktora filozofie

Štefánik a vojenské školy

V prvý deň septembra 1973 vznikla Vysoká vojenská letecká škola SNP v Košiciach (VVLŠ SNP), ktorá mala v podriadenosti dva letecké školské útvary v Košiciach a v Píerove, neskôr tretí v Piešťanoch.

Po rozdelení Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky bola zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 185/1993 Zb. Vysoká vojenská letecká škola SNP premenovaná na Vysokú vojenskú školu letectva generála Milana Rastislava Štefánika. Zákomom NR SR č. 324/1996 Z. z. bola Vysoká vojenská škola letectva gen. M. R. Štefánika v roku 1996 premenovaná na Vojenskú leteckú akadémiu gen. M. R. Štefánika v Košiciach. Dňom 1. 10. 2001 bola zriadená výcviková letka Vojenskej leteckej akadémie generála M. R. Štefánika v Košiciach. Škola vyškolovala množstvo leteckých odborníkov nielen pre potreby čs. vojenského letectva, ale aj pre mnohé arabské a africké krajiny či pre Maďarsko.

Letecká fakulta Technickej univerzity v Košiciach bola zriadená rozhodnutím akademického senátu Technickej univerzity v Košiciach 13. decembra 2004 s účinnosťou od 1. februára 2005. Jej predchodkyňou bola Vojenská letecká akadémia generála Milana Rastislava Štefánika v Košiciach, ktorá sa od 1. septembra 2004 v zmysle zákona č. 455/2004 Z. z. zlúčila s Technickou univerzitou v Košiciach.

Zákomom NR SR č. 455/2004 bola zriadená Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika ako štátna vysoká škola. Sídlo

akadémie je Liptovský Mikuláš. Štatutárnym orgánom je rektor, ktorého menuje prezident na návrh ministra obrany. Rektor zodpovedá za svoju činnosť ministrovi a akademickému senátu.

Poslaním akadémie je poskytovať vysokoškolské vzdelanie budúcim dôstojníkom, ďalšie a kontinuálne vzdelávanie profesionálnym vojakom Ozbrojených síl Slovenskej republiky, rozvíjať medzinárodnú, najmä európsku spoluprácu, podporovať spoločné projekty s vysokými školami, predovšetkým vojenskými vysokými školami v zahraničí, mobilitu zamestnancov a študentov. Vedeckým výskumom získavať, vývojom a ďalšou tvorivou činnosťou aplikovať a šíriť nové poznatky doma a v zahraničí.

Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika v roku 2018 zabezpečovala vysokoškolské vzdelávanie v akreditovaných študijných programoch vo všetkých troch stupňoch vysokoškolského štúdia v dennej aj externej forme. V roku 2018 bolo prijatých na denné štúdium prvého stupňa 119 študentov a úspešným završením bakalárskeho štúdia ho ukončilo 69 absolventov. Na externé štúdium druhého stupňa bolo prijatých 67 študentov a úspešne ho ukončilo 68 absolventov. Na štúdium tretieho stupňa externého vysokoškolského štúdia bolo prijatých 17 študentov a úspešne ho ukončilo 13 absolventov. Vo všetkých stupňoch a formách vysokoškolskej prípravy začalo študovať v akademickom roku 2018/2019 na AOS 452 študentov.

november 1904

Odišiel do Paríža

koniec apríla 1905

Začal pracovať vo hviezdárni Meudon pri Paríži u astrofyzika Julesa Janssena. Už v prvých rokoch publikoval 12 vedeckých prác.

20. júna 1905

Prvý Štefánikov výstup na Mont Blanc

august – september 1905

V španielskom Alcobedri Štefánik pozoroval úplné zatmenie Slnka. Po návrate sa koncom septembra zúčastnil v Oxforde na zjazde Medzinárodnej únie pre výskum Slnka.

júl a august 1906

Absolvoval druhý a tretí výstup na Mont Blanc

december 1906 až február 1907

Absolvoval astro-nomickú výskumnú cestu do Ruska

máj 1907

Francúzska astronómická spoločnosť udelila Štefánikovi Janssenovu a Wildeho cenu

júl – september 1908

Štefánik sa stal spoluriaditeľom observatória na Mont Blancu

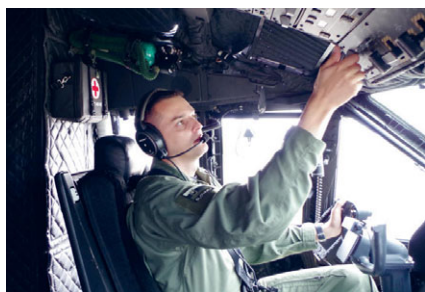
1909

Vedecké výpravy do Alžír-ska a Tuniska

18. októbra 1910

Pozoroval Halleyho kométu na Tahiti

So Štefánikom na krídlach

Poslaním Dopravného krídla generála Milana Rastislava Štefánika v Kuchyni je zabezpečenie taktickej leteckej prepravy osôb, materiálu a výzbroje, výcvikové aktivity v rámci vojenského priestoru a tiež úlohy NATINAMDS a plnenie úloh

pozemnej pátracej záchrannej služby.

Prvé historické zmienky o prítomnosti leteckých útvarov sa datujú do rokov 1922 a 1924. V roku 1939 územie okupovalo nacistické Nemecko a postupne začalo využívať aj letisko a príslahlý výcvikový priestor. V rokoch 1945 až 1989 sa na území letiska vytvorila výcviková základňa letectva, zabezpečujúca plnenie bojového výcviku pre takmer všetky letecké útvary ČSLA, fungujúca v priamej podriadenosti 10. leteckej armády.

V roku 1999 bolo podpísané memorandum o porozumení o využívaní leteckej strelnice útvarmi leteckých síl USA v Európe. Toto memorandum sa každoročne naplňuje výcvikom jednotiek s využitím cvičnej munície a výcvikom v navigačných letoch. Americká strana zabezpečila rozšírenie kapacity leteckej strelnice montážou vyhodnocovacieho zariadenia svetovej úrovne, čím sa dostala na úroveň svetových strelníc a v strednej Európe nemá porovnateľný ekvivalent.

Letisko v Kuchyni je záložným letiskom systému NATINAMDS (NATO Integrated Air and Missile Defence System), ktorého podstatou je nepretržitá ochrana národných vzdušných priestorov európskych členských štátov NATO. Aj preto je letisko v pohotovosti 24 hodín denne a sedem dní v týždni. Súčasťou letec-

kého krídla je aj Vojenský výcvikový priestor Kuchyňa, kde je dislokovaná pechotná a letecká strelnica, na ktorej cvičili či priebežne cvičia i vzdušné sily z iných krajín Aliancie.

V rozkaze prezidenta Slovenskej republiky z 25. júna 2008 o zapožičaní čestného názvu prezident Ivan Gašparovič uviedol: „Čestný názov zapožičiavam za dosahovanie výborných výsledkov v leteckej preprave osôb a materiálu, za príkladné plnenie úloh a vzornú reprezentáciu Ozbrojených síl Slovenskej republiky na medzinárodných cvičeniach a leteckých dňoch doma a v zahraničí, ako aj za dôsledné zabezpečovanie bojových streliel.“

Od vzniku dopravného vojenského letectva Vzdušných síl Ozbrojených síl Slovenskej republiky príslušníci lietajúceho, technického a zabezpečovacieho personálu preukázali pri prepravovaní munície, výzbroje, techniky a materiálu pre potreby mierových misií Ozbrojených síl Slovenskej republiky, pri odstraňovaní následkov spôsobených živelnými pohromami, prírodnými katastrofami, pri záchrane životov a majetku civilného obyvateľstva vysokú úroveň zodpovednosti, pripravenosti a profesionalitu.

Zapožičanie čestného názvu Vojenskému útvaru 1201 – dopravnému leteckému krídlu Kuchyňa po jednej z najvýznamnejších osobností moderných slovenských dejín, po letcovi, hlavnom predstaviteľovi 1. česko-slovenského zahraničného odboja a ministrovi vojny Československej republiky generálovi Milanovi Rastislavovi Štefánikovi prispeje k posilneniu hrdosti jeho príslušníkov na bohaté tradície slovenského vojenského letectva. Prehlbí historické povedomie profesionálnych vojakov a zamestnancov útvaru a posilní ich hrdosť na službu v letectve Vzdušných síl Ozbrojených síl Slovenskej republiky.“

28. apríla 1911

Sledoval zatmenie Slnka na ostrove Vavau

18. decembra 1911

Francúzska akadémia vied udelila Štefánikovi Wildeho cenu

od roku 1912

Pracoval vo Francúzskej národnej hviezdárni a začal sa venovať výskumu hmlovín

27. júla 1912

Získal francúzske občianstvo

10. októbra 1912

Sledoval zatmenie Slnka v brazílskom Passa Quatro

november – december 1913

V Ekvádore sa z poverenia francúzskej vlády usiloval vybudovať telegrafickú sieť a sústavu meteorologických staníc

31. júla 1914

Za vedecké a diplomatické úspechy bol francúzsskou vládou vyznamenaný Radom Čestnej légie

marec 1914

Štefánik sa musel podrobiť operácii žalúdka v sanatóriu profesora Monproffita v Yngerse vo Švajčiarsku

9. augusta 1914

Vojenským transportom sa vrá-

til do Francúzska, absolvoval výcvik v leteckej škole v Chartres v hodnosti desiatnik

26. januára 1915

Nastúpil vojenskú službu, začal ako letec

13. mája 1915

Bol odvelený na západný front v hodnosti podporučíka

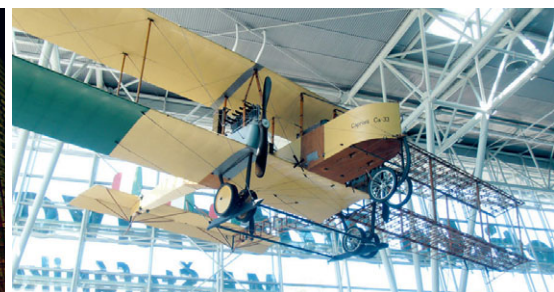
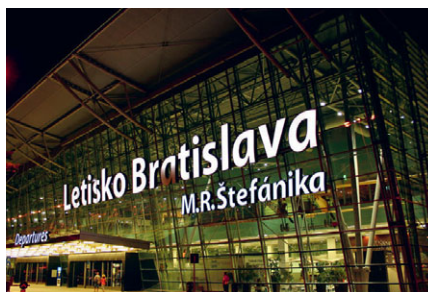
16. augusta 1915

Dekorovaný francúzskym vyznamenaním Vojnový kríž s palmou

september 1915

Na vlastnú žiadosť ho odvelili

Letisko M. R. Štefánika

Od 21. júla 1993 nesie medzinárodné letisko v Ivanke pri Bratislave meno Letisko M. R. Štefánika. Od mája 2012 je v novom termináli letiska umiestnená replika talianskeho vojenského bombardéra Caproni Ca.33, s ktorým generál Štefánik 4. mája 1919 nešťastne havaroval pri návrate do vlasti.

Letisko M. R. Štefánika je najväčším medzinárodným letiskom na Slovensku. Nachádza sa 20 minút od centra mesta, neďaleko obce Ivanka pri Dunaji. Pravidelné a nepravidelné vnútroštátne i medzinárodné letecké spojenia zabezpečujú klasické aj nízkonákladové letecké spoločnosti.

Prípravné práce pre dnešné letisko sa začali v roku 1947 a samotná stavba sa začala v roku 1948. Boli vybudované vzletové a pristávacie dráhy. Letová prevádzka na novom bratislavskom letisku v Ivanke pri Dunaji sa začala v roku 1951. V roku 1970 bol otvorený dnešný terminál A spoločne s príslušným prednádražím a novým komunikačným systémom. V 80. rokoch minulého storočia boli v rámci komplexnej rekonštrukcie dráhového systému letiska obe dráhy predĺžené.

V marci 1998 bola do prevádzky uvedená nová riadiaca veža, ktorá na rozdiel od starej veže mala výhodnejšie umiestnenie a modernejšiu techniku. Koncom roka 1999 bola otvorená prevádzka na novej časti vybavovacej plochy.

Piateho mája 2004 vznikla transformáciou príspevkovej organizácie Slovenská správa letísk akciová spoločnosť Letisko M. R. Štefánika – Airport Bratislava, a. s. (BTS). V júni 2006 slávnostne prestrihli predstavitelia letiska pásku na novom termináli, ktorý je označovaný ako terminál C a slúži na prílety lietadiel z krajín Schengenského priestoru. Dňa 15. 11. 2007 boli do prevádzky odovzdané aj tzv. odletové mosty, ktoré sú v súčasnosti dva so štyrmi tzv. bránami a vychádzajú z prvého poschodia terminálu B. Dňa 17. decembra 2008 sa začala výstavba prvej časti nového terminálu A. Oficiálne otvorenie tohto nového terminálu sa uskutočnilo 9. júna 2010. Od 28. júna 2010 sú z neho prevádzkované odlety všetkých leteckých spoločností, ktorých linky smerujú do krajín Schengenu.

Štefánikov odkaz na Cypre

Vojenský tábor mierových síl OSN v misii UNFICYP v meste Famagusta na Cypre nesie od 18. júna 2001 názov Kemp generála Milana Rastislava Štefánika (Camp General M. R. Štefánik). Predchádzalo tomu vyslanie jednotky slovenských ozbrojených síl do misie v máji uvedeného roka. Dňa 18. júna Slováci v prítomnosti ministra obrany Jozefa Stanka zároveň prevzali do svojej podriadenosti Sektor 4. Bolo to prvýkrát v histórii, keď sa Slovenská republika stala vedúcou krajinou sektoru v niektorej z misií či operácií (v UNFICYP spolu so Spojeným kráľovstvom a Argentínou). Pod velením Slovákov, so sektorovým veliteľstvom v Kempe generála M. R. Štefánika, postupne slúžili vojaci z Maďarska, Chorvátska, Srbska či Ukrajiny. Aktuálne je už sektor zverený výhradne príslušníkom OS SR. V júni 2016 bola v tábore z iniciatívy Spoločnosti M. R. Štefánika inštalovaná Štefánikova pamätná tabuľa.

na srbský front, kde sa pokúšal organizovať česko-slovenskú eskadronu

10. decembra 1915

Prvýkrát sa stretol s Edvardom Benešom. Rokoval s ním o možnostiach založenia česko-slovenskej armády vo Francúzsku.

február 1916

Spoluzakladateľ Česko-Slovenskej národnej rady. Predsedom sa stal T. G. Masaryk, podpredsedom M. R. Štefánik a tajomníkom E. Beneš.

začiatok apríla 1916

Odišiel na misiu do Talianska

koniec júla 1916

Ako podpredseda Česko-Slovenskej národnej rady rokoval s Ruskom o možnostiach vytvorenia československých vojsk

január 1917

Druhá diplomatická cesta do Ruska

február – apríl 1917

V Ríme rokoval o možnostiach vytvorenia čs. légii v Taliansku

jún 1917

U prezidenta Spojených štátov W. Wilsona dosiahol s podporou francúzskej diplomacie súhlas

s náborom a v krátkom čase medzi krajanmi v USA získal 3 000 dobrovoľníkov

20. októbra 1917

Štefánik bol vyznamenaný krížom dôstojníka Čestnej légie

24. mája 1918

V deň tretieho výročia vstupu Talianska do vojny v Ríme veliteľ 1. čs. divízie v Taliansku generál Andrea Graziani z rúk podpredsedu Česko-Slovenskej národnej rady v Paríži plukovníka M. R. Štefánika slávnostne prevzal bojovú zástavu

Misia Štefánik v Lotyšsku

Tri mesiace od začiatku apríla roku 2017 pôsobil na území Lotyšska 149 príslušníkov OS SR výcvikovej misie Štefánik. Plnili tam úlohy v rámci posilnenia východnej hranice NATO. Slovenskí vojaci vystriedali svojich českých kolegov, ktorí obdobné úlohy plnili na území Litvy. Našich vojakov zase vystriedali ich maďarskí kolegovia v Estónsku a posledné tri mesiace misiu krajín V4 završili poľskí vojaci v Litve.

Výcviková misia Štefánik prispela do kolektívnej obrany NATO a k ochrane našich spojencov v Pobaltí. Vtedajší náčelník GŠ OS SR generál Milan Maxim označil misiu Štefánik za prelomovú. Podľa neho skúsenosti z prípravy, nasadenia a výcviku detailne rozoberali a rozpracovali, lebo už od leta 2018 obdobné účelové zoskupenie plní v Lotyšsku vždy v polročných cykloch svoje úlohy spoločne s ostatnými vyčlenenými silami krajín NATO v rámci Predsunutej prítomnosti Aliancie. Tentoraz pod kanadským velením.

Nová tradícia

Najlepšieho poddôstojníka OS SR za rok 2018 vyhlásili 13. decembra symbolicky v priestoroch rodného domu generála M. R. Štefánika v Košariskách. Stal sa ním rotmajster Martin Chovanec z martinského Strediska CIMIC a PSYOPS.

Hlavný poddôstojník OS SR štábný nadrotmajster Vladimír Beluš pri tejto príležitosti vyhlásil: „Som presvedčený, že aj generál Štefánik ako náš prvý minister vojny by bol hrdý na takýchto vojenských profesionálov, ktorí sa zišli pri výbere najlepšieho poddôstojníka. Veď v Košariskách sa stretli najlepší poddôstojníci z pozemných, vzdušných a špeciálnych síl, Čestnej stráže OS SR i Čestnej stráže prezidenta SR a Úradu hlavného lekára. V budúcnosti chceme pokračovať vo vyhlasovaní najlepšieho poddôstojníka na pamätných miestach našej národnej a vojenskej histórie. Aj na Dukle či v bystrickom pamätníku SNP.“

Tému pripravili: Miloslav Ščepka, Pavol Vítko, Jozef Žiak

18. júna 1918

Francúzsky prezident Georges Clemenceau vymenoval Štefánika za generála

august 1918

Vydal sa na cestu k čs. légii na Sibíri

28. októbra 1918

Vyhlásená Československá republika, Štefánik bol v neprítomnosti menovaný za ministra vojny

15. novembra 1918

M. R. Štefánik prišiel do Vladivostoku, kde organizoval čs. légie

20. apríla 1919

Odstoval na politicko-vojenské rokovania do Ríma a Padovy

4. mája 1919

Odletel spolu s dvoma talianskymi letcami a mechanikom na lietadle Caproni Ca.33 z letiska Campo Formido pri meste Udine domov. O 11:55 h lietadlo havarovalo v Ivanke pri Dunaji. Nehodu nik z posádky neprežil.

11. mája 1919

Pohreb na Bradle neďaleko rodných Košarísk

23. septembra 1928

Slávnostné odhalenie Mohyly M. R. Štefánika na Bradle

Osudné lietadlo M. R. Štefánika

Caproni Ca.3 patril medzi najvýznamnejšie bombardéry svojej doby

Prvá svetová vojna priniesla vznik viacerých nových kategórií lietadiel. Počas svetového konfliktu zaznamenali búrlivý vývoj stíhačky aj špecializované bombardéry. Z neohrabaných krehkých lietadiel sa vyvinuli veľké viacmotorové stroje, ktoré podnikali strategické nálety hlboko do tyla nepriateľa. K tým najrozšírenejším patrili talianske bombardéry Caproni, ktoré sa zapísali aj do slovenských dejín.

Vôbec prvým človekom, ktorý z lietadla ťažšieho ako vzduch bombardoval nepriateľa, bol Talian Giulio Gavotti. Vo vojne s Tureckom v Líbyi zhodil 1. novembra 1911 z jednoplošníka Etrich Taube štyri ručné granáty. Nespôsobil síce žiadne straty, ale tento a ďalšie nálety viedli k diplomatickému protestu Osmanskej ríše. Zhadzovanie bômb z balónov totiž zakazovala Haagska konvencia z roku 1899. Taliansko však argumentovalo, že dohoda sa týka len balónov a oni používajú lietadlá ťažšie ako vzduch. Leteckému bombardovaniu už nič nestálo v ceste.

S tvarom bômb experimentovalo Bulharsko počas Balkánskych vojen v roku 1912. Ich aerodynamický tvar so stabilizačnými krídelkami na konci sa tak ustálil ešte pred prvou svetovou vojnou. So spôsobom ich využitia mali jednotlivé letectvá odlišné predstavy. Na začiatku prvej svetovej vojny napríklad Rusko disponovalo mimoriadne pokročilými štvormotorovými lietadlami Ilja Muromec konštruktéra Sikorského. Jednotlivé stroje však nasadzovali k taktickým náletom v okolí frontovej línie. Naopak, Briti na strategické nálety hlboko na území Nemecka

posielali na jeseň 1914 skupiny malých jednomotorových lietadiel, ktoré museli nechať na zemi druhého člena posádky, aby vôbec uniesli nejaký náklad bômb.

Postupne sa zlepšovala nielen konštrukcia a výkony bombardérov, ale aj taktika ich nasadenia. Rusi so svojimi lietadlami Ilja Muromec začali vykonávať skupinové nálety a dokonca nočné lety. Po roku 1916 sa strategické bombardéry objavili aj v iných vojenských letectvách. Nemci používali stroje Gotha strednej kategórie a viacero ťažších typov, najmä Zeppelin-Staaken. Mimoriadne rozšírené boli talianske bombardéry Caproni. Zaujímavé je, že všetky tri krajiny o dve desaťročia neskôr na ťažké bombardéry zanevreli a počas druhej svetovej vojny používali najmä flotily stredných bombardérov, a najmä Nemecko a Rusko (ZSSR) sa sústredili na bojové stroje na taktické úlohy v blízkosti frontu.

Briti rozvinuli strategické bombardovacie letectvo až ku koncu vojny. Ďalšie mocnosti – Francúzsko, USA či Rakúsko-Uhorsko – nedokázali ťažšie viacmotorové bombardéry vyvinúť a vyrábať. Vďaka tomu mohla talianska firma Caproni sláviť so svojimi lietadlami aj exportné úspechy.

Vývoj už pred vojnou

Taliansky inžinier Gianni Caproni, celým menom Giovanni Battista Caproni, gróf z Talieda, začal pracovať na projekte bombardovacieho lietadla ešte pred prvou svetovou vojnou. Spoločne s ruským konštruktérom Igorom Sikorským boli v tomto smere priekopníci.

Základné tvary vznikli už v roku 1913 a nezmenili sa počas celej vojny. Trojmotorový bombardér Caproni bol dvojplášnik s krátkou centrálnou trupovou gondolou, v ktorej sedela posádka, a na konci gondoly za krídlami bola tlačná vrtuľa. Na spodnom krídle boli uchytené dva pomocné trupové nosníky, ktoré boli vzadu spojené chvostovými plochami. V prednej časti týchto bočných trupových nosníkov boli ťažné vrtule. Menil sa len systém pohonu. Pôvodný projekt rátal s tým, že všetky tri motory boli umiestnené v centrálnej trupovej gondole. Jeden motor poháňal priamo tlačnú vrtuľu, zvyšné dva mali poháňať vrtule pomocou prevodov. Takýto systém skúšalo v začiatkoch letectva viacero konštruktérov, ani raz sa však neosvedčil. Komplikované prevody boli náchylné na poruchy a viedli k veľkým stratám výkonu.

Aj Caproni si to vzápätí rozmyslel a premiestnil dva motory do trupových nosníkov tak, aby ťažné vrtule tiež poháňali priamo. V trupovej gondole sa uvoľnilo viac miesta pre posádku, výzbroj a narástli aj výkony a spoľahlivosť. Nový stroj dostal vojenské označenie Ca.1 a postavili ich viac ako 160. Nasledovali ďalšie zdokonalené verzie Ca.2, 3 a 4. Tu je vhodné upozorniť na istý chaos v označovaní. Existovali totiž tri rôzne systémy. Firma Caproni používala vlastné technické označenie jednotlivých projektov a verzií, talianska armáda mala zasa svoje. Aby toho nebolo málo, výrobca po vojne zaviedol nový systém označovania a späťne ho zmenil aj pre viaceré staršie typy. Prvý sério-

vý stroj tak mal továrenské označenie Caproni 300 hp, vojenské označenie Ca.1 a po vojne ho premenovali na Ca.32. My sa v článku budeme držať označenia talianskej armády.

Vyrábali ho aj iné štáty

Najrozšírenejšia verzia bola Ca.3 (tiež Ca.450 hp a Ca.33), ktorú poháňali tri radové motory Isotta Fraschini V4B, každý s výkonom 150 koní. V prednej časti gondoly sedel strelec navigátor, ktorý obsluhoval guľomet Revelli kalibru 6,5 mm. Za ním sedeli dvaja piloti. Štvrtým členom posádky bol zadný strelec mechanik, ktorý obsluhoval zbraň na plošine nad motorom. Pred pádom a pred krútiacou sa vrtulou ho chránilo zábradlie. Spočiatku mal k dispozícii tiež jeden guľomet kalibru 6,5 mm, postupne sa počet zbraní vzadu zvýšil na dve, niekedy až na tri. Neskôr sa tiež používali guľomety väčšieho kalibru 7,7 mm. Caproni Ca.3 mohol niesť pod trupom 450 kg bômb. Maximálna rýchlosť bola 136 km/h a vytrvalosť 3,5 hodiny. Podvozok bol ostrohoového typu, veľké predné kolesá slúžili len na zabránenie prevráteniu lietadla pri tvrdom dosadnutí.

Bombardéry Caproni boli prvýkrát nasadené 20. augusta 1915, keď napadli rakúske letisko Aisovizza (dnešná Ajševica v Slovinsku). Postupne vytvorili výzbroj 15 bombardovacích eskadrií, ktoré útočili najmä na rakúsko-uhorské ciele. Jedna eskadra operovala v Líbyi a v roku 1918 boli tri talianske jednotky nasadené vo Francúzsku. To trpeľo nedostatkom bombardovacích lietadiel a jednak ich kupovalo priamo od Talianska a potom Ca.3 vyrábala francúzska firma v licencií ako CEP (Caproni Esnault-Pelterie). Neskôršie typy Ca.4 s výkonnejšími motormi a aerodynamicky jemnejšími tvarmi sa tiež stavali v licencií vo Francúzsku, ale aj v USA.

Protivníci z Čiech

S bombardérmi Caproni sa stretávali vo vzduchu aj rakúsko-uhorskí letci pochádzajúci z Čiech a Slovenska. Prvý veľký úspech v boji proti nim zaznamenal Jindřich Kostrba, ktorý 18. februára 1916 ako prvý rakúsko-uhorský pilot dosiahol tri zostrelky za jeden deň. V ten deň sa cez hranicu vydalo sedem talianskych bombardérov Caproni Ca.1, ktorých cieľom bola Lubľana. Proti nim vyštartovalo viacero rakúsko-uhorských letcov vrátane Kostrbu na jednoplošnej stíhačke Fokker nemeckej výroby. Jeden bombardér strelbou vážne poškodil a ten pri pokuse o núdzové pristátie havaroval. Kostrba sa vrátil na vlastné letisko, doplnil muníciu a palivo a vydal sa znovu hľadať nepriateľa. Najprv naďabil na prieskumný stroj Caudron G.IV, ktorý zostrelil a vzápätí dostihol ďalší bombardér Caproni. Ten poslal na zem v spolupráci s ďalším pilotom. Kostrba dosiahol všetky tri zostrelky v priebehu 65 minút. Do konca vojny pridal ešte ďalších päť. Ihneď po vojne začal budovať československé vojenské letectvo a stal sa jeho prvým veliteľom. Býva označovaný aj ako otec českoslo-

venského letectva. Zahynul pri leteckej nehode 24. septembra 1926 vo veku 43 rokov.

Bratislavská stopa

Aj najúspešnejší stíhač pochádzajúci zo Slovenska absolvoval viacero súbojov s bombardérmi Caproni. József Kiss pochádzal z Bratislavy. Jeho otec bol Maďar a mama Slovenka, preto rozprával plynule oboma jazykmi. Dosiahol spolu 19 zostrelkov, z toho 4 Caproni. Prvé dva poslal na zem v auguste a v septembri 1916 ešte ako pilot dvojmiestneho prieskumného lietadla. Jeden z týchto súbojov bol obzvlášť tuhý a Kiss sa vrátil na základňu so 70 priestrelnými vo vlastnom lietadle. Potom presedlal na jednomiestnu stíhačku a 15. novembra 1917 zostrelil ďalšie dva bombardéry Caproni počas jedného letu. Padol v leteckom súboji 24. mája 1918.

Najvýraznejšie sa však do našich dejín zapísal tento stroj až po skončení prvej svetovej vojny. Z letiska Campo Formido pri Udine v Taliansku vzlietol 4. mája 1919 stroj Ca.3 s číslom 11 495, aby do vlasti prepravil generála M. R. Štefánika. Pri pristávaní v Bratislave však havaroval. Štefánik zahynul aj s trojčlennou talianskou posádkou.

Trenčianska replika

V roku 1996 sa vedúcim realizačného tímu stavby lietadla stal známy letecký akrobat Pavol Čičo. Po jeho tragickej smrti úlohu vedúceho konštrukčnej skupiny História prevzal Ján Opatovský. Repliku lietadla verejnosti predstavili v nedokončenom stave 2. má-

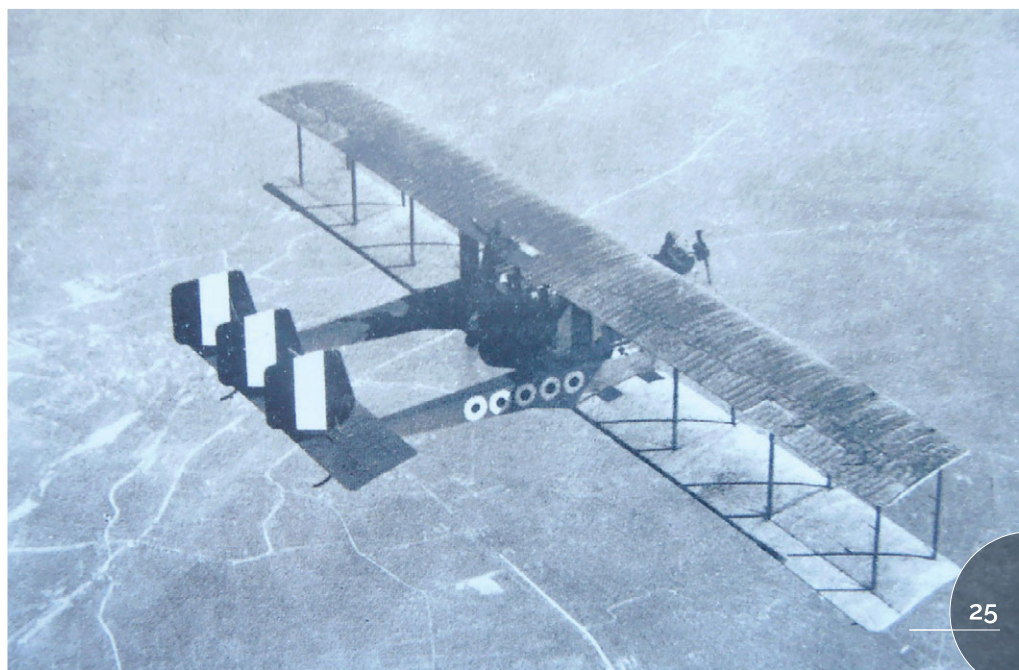
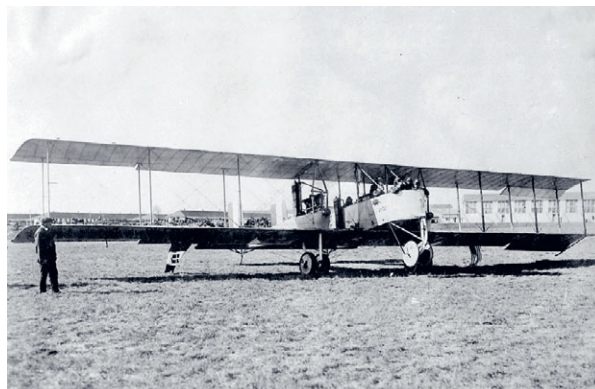
ja 2003 v Leteckých opravovniach Trenčín, pričom práce boli dokončené v roku 2004. Lietadlo 29. októbra odovzdali VHÚ Bratislava – VHM Piešťany. Vystavili ho v areáli Bratislavského hradu v júni 2005 v rámci výstavy Obrazopis sveta objektívom M. R. Štefánika. Po skončení výstavy ho presťahovali do expozície VHM v Piešťanoch. Od mája 2012 zdobí nový terminál bratislavského Letiska M. R. Štefánika.

Dnes sa vo svete okrem tejto repliky nachádzajú už len dve lietadlá Caproni Ca.36. Jedno, vyrobené v Taliansku po prvej svetovej vojne s imatrikulačným číslom 23 174, je v Historickom vojenskom leteckom múzeu Vigna di Valle severne od Ríma a druhé, vyrobené v USA roku 1925 s imatrikulačným číslom 2581, sa nachádza v Múzeu USAF Dayton Ohio v USA.

Text: Miroslav Barič

Caproni Ca.3

Dĺžka	11,05 m
Rozpätie	22,20 m
Výška	3,84 m
Nosná plocha	98 m ²
Rýchlosť max.	138 km/h
Hmotnosť vzletová max.	3 312 kg
Užitočné zaťaženie	1 000 kg
Hmotnosť paliva a oleja	518 kg
Dostup	4 500 m
Celkový výkon motorov	450 k

Americký THAAD v Izraeli

Americká armáda po prvý raz v Izraeli rozmiestnila svoj najmodernejší protiraketový systém THAAD. Rozmiestnenie tohto systému v židovskom štáte má za cieľ otestovať schopnosti americkej armády urýchlene nasadiť podobné zbraňové systémy na celom svete. Za aký čas sa prevoz systému do Izraela z texaskej základne Fort Bliss uskutočnil, činitelia odmietli uviesť. Systém vyrába zbrojársky koncern Lockheed Martin. Americké sily chcú prevádzkovať systém THAAD na rôznych lokalitách Európy, USA a Izraela v úzkej spolupráci s izraelskými obrannými silami. Operácia sa podľa hovorcu izraelskej armády Jonathana Conricusa líši od doterajších americko-izraelských vojenských cvičení a zahŕňa taktickú koordináciu na zemi.

Granátmi proti dronom

Výskumníci americkej armády zabudovali do 40 mm granátu sieť, ktorá má loviť nepriateľské drony. Granát obsahuje aj sofistikované technológie. Keď sa približuje k cieľu, jeho elektronika vyšle signál odpaľovaciemu zariadeniu, ktoré vyhodí sieť. Vyvinuli ho v Armament Research, Development and Engineering Center v New Jersey. Malé mobilné pozemné jednotky majú vo výzbroji granátomety s odpaľovacími zariadeniami M320, ktoré by mohli byť doplnené novými 40 mm granátmi, aby z niekoľkých stoviek metrov zneškodnili malé drony. Na väčšie vzdialenosti by sa potom mohli použiť automatické granátomety Mk-19. Malé drony sú dnes dostupné širokej verejnosti a spôsobujú problémy aj v civilnej sfére, napríklad v oblasti letísk.

Turecko a S-400

Text a foto: TASR, SITA

Turecký minister obrany Hulusi Akar potvrdil, že Turecko neodstúpi od zmluvy s Ruskom o nákupe systému protivzdušnej obrany S-400. Kontrakt je terčom kritiky Spojených štátov, ktoré Ankara v súvislosti s ním pohrozili poškodením vzájomných vzťahov. „Nákup protivzdušného systému S-400 nie je otázkou našich preferencií, ale nevyhnutnou potrebou národnej bezpečnosti. Turecko je povinné chrániť 82 miliónov svojich občanov,“ uviedol Akar v interview pre tureckú agentúru Anadolu. Turecko sa pre nákup ruského protivzdušného systému ocitlo pod paľbou kritiky Washingtonu, ktorý Ankaru v tejto súvislosti varoval, že kontrakt

poškodí turecko-americké vzťahy a postavenie Turecka v rámci NATO. USA Erdoganovej vláde pohrozili, že jej nedodajú stíhacie lietadlá F-35. Podľa zmluvy z roku 2017 by Turecko malo od Ruska kúpiť štyri batérie S-400 v hodnote 2,5 miliardy dolárov. Ankara sa na Moskvu so žiadosťou o nákup tohto systému obrátila po tom, ako nedokázala uzavrieť kontrakt so Spojenými štátmi na nákup amerického systému Patriot. Washington už medzitým avizoval svoje odhodlanie dodať Turecku Patriot namiesto ruských protivzdušných kompletov. Predstavitelia Erdoganovej vlády síce nevylúčili nákup amerického systému, ale len v podobe doplnku k S-400.

Austrália mieri pod hladinu

Austrália oficiálne uzavrela zmluvu s Francúzskom na dodávku 12 špičkových vojenských ponoriek za 50 miliárd austrálskych dolárov (34 miliárd eur), čím Canberra vyslala signál, že je pripravená demonštrovať silu v Pacifiku. Austrálsky premiér Scott Morrison vyhlásil, že súčasťou tohto

„veľmi smelého plánu“ je historicky najväčšia investícia do obrany v mierových časoch. Prvá ponorka má byť dodaná po roku 2030. Austrálski vojenský analytici dúfajú, že nové ponorky budú slúžiť ako odstrašujúci prostriedok voči možným nepriateľským aktivitám.

Ruské ponorky v Indii

Rusko a India podpísali zmluvu o lízingu jadrovej ponorky pre indickú armádu. Zmluva v hodnote troch miliárd dolárov bola podpísaná v Naí Dillí. Ide o druhú najvyššiu sumu v dejinách rusko-indickej vojenskej spolupráce; vlani v októbri ruský prezident Vladimir Putin a indický premiér Naréndra Módi podpísali zmluvu o nákupe ruského systému protiraketovej obrany S-400 za 5,2 miliardy dolárov. Indické médiá uviedli, že ponorka bude Indii dodaná do roku 2025. Podľa indického denníka The Economic Times ide o ponorku triedy Ščuka-B (v kóde NATO Akula). Postavia ju v dokoch v ruskom meste Severodvinsk, pričom do nej namontujú indické vybavenie. Nová ponorka bude pomenovaná Čakra III. Vystrieda Čakru II, ktorú Rusko odovzdalo Indii na lízing v roku 2012. Odhaduje sa, že Čakra III sa bude používať najmenej desať rokov. Prvú atómovú ponorku ruskej výroby získala India od Ruska na lízing ešte v roku 1988. Rusko, ktoré bolo počas studenej vojny spojencom Indie, zostáva hlavným dodávateľom zbraní pre indickú armádu. Na krajiny, ktoré s Ruskom podpísali zmluvy o dodávkach vojenskej techniky a zariadení, Spojené štáty uvalili sankcie. India však má obavy z rastúceho vplyvu Číny v Indickom oceáne. Čína sa tiež angažuje aj na Srí Lanke a Maldivách, ktoré India považuje za svoju sféru vplyvu.

Tank s toaletou

Konštruktéri nového ruského bojového tanku T-14 Armata oznámili, že ho pre väčšie pohodlie trojčlennej osádky vybaví toaletou. Podľa Il'ju Baranova zo spoločnosti Uralvagonzavod má toaletný systém pomôcť osádke počas dlhých misií, keď je možné uskutočniť iba niekoľko zastávok alebo žiadne. Prototyp tanku T-14 Armata po prvý raz verejne predstavili na vojenskej prehliadke v roku 2015 v Moskve a jeho vývoj odvtedy pokračuje. Do roku 2020 má byť v ozbrojených silách krajiny nasadených 2 300 kusov týchto tankov novej generácie. Prvé bojaskopné jednotky by mali byť zaradené do 1. gardového tankového pluku, ktorý je súčasťou 2. gardovej tamanskej motostreleckej divízie pôsobiacej v Moskovskej oblasti.

A photograph of an elderly man with glasses and a mustache, Daniel Kotsánszky, sitting in a chair at his desk. He is wearing a grey sweater over a collared shirt and tie. His hands are clasped in his lap. The desk is cluttered with books, papers, and a small dog figurine. A computer monitor is visible in the background.

Osvienčim, Ostrava a víťazstvo

Daniel Kotsánszky, 2019

Daniel Kotsánszky sa ako pätnásťročný rozhodol bojovať proti nacistom.

„**N**ajmä po tom, keď mi na fronte amputovali nohu, hanbil som sa ukázať otcovi na oči. Ten boj som však nikdy neľutoval,“ hovorí muž, ktorý spolu s jednotkami Červenej armády oslobodzoval Osvienčim aj Ostravu.

Závisť a chamtivosť

„Nemohol som otcovi povedať, že chcem ísť za vojaka k Rusom, pretože on ako živnostník a veriaci človek ruský boľševizmus doslova nenávidel. Lenže ja som ešte viac nenávidel nemeckých fašistov a im posluhujúcich slovenských ľudákov. Veď len ich vinou zomrela moja mama,“ vysvetľuje až napodiv pokojným, kultivovaným a zároveň zreteľným hlasom bez akéhokoľvek regionálneho prízvuku. No nie je to len preto, že po vojne kázal ako kalvínsky kňaz...

Rodina Kotsánszkych žila pred vojnou v Michalovciach. Jeho otec bol rešpektovaný obuvnícky majster, u ktorého pracovala desiatka robotníkov a zo traja tovariši. „Doma sme hovorili po maďarsky, na ulici som sa naučil po východniarsky, takže po slovensky som začal hovoriť až v škole – a preto som sa naučil naozaj spisovne,“ usmieva sa pri spomienke na svoje šťastné detstvo. No práve nad ním sa čoraz viac zaťahovali mraky. „Čo mohla naša rodina za to, že vojnový maďarský štát obsadil južné Slovensko? Otec bol poctivý živnostník, s každým sa znášal, staral sa o svoju dielňu, dával ľuďom prácu, platil dane, ale čoraz častejšie popod naše okná pochodovali s tými svojimi hulákajúcimi pesničkami michalovskí gardisti.“ Pán Kotsánszky spomína, že z ich strany bolo cítiť čoraz viac aj závisť a chamtivosť. Niektorí z michalovských gardistov si robili záľusť na ich obuvnícku dielňu. „Tak ako pahltne arizovali majetok Židov, tak chceli ožobrať aj našu rodinu. Napokon gardisti v roku 1943 môjho otca bez akéhokoľvek súdneho obvinenia zaistili a de-

portovali na nútené práce do Ústia nad Oravou. Bola to strašná svojvôľa. Mamička, mladá, zdravá, veselá a šťastná žena, sa v tú noc nesmierne preľakla. Hoci otca po dvoch mesiacoch bez slova ospravedlnenia prepustili, potom už len chradla, chorela – a do roka zomrela. Ja som ju mal tak rád, že som sa chcel za ňou hodiť do hrobu...“ hovorí starý muž, ale teraz už emócie v jeho hlase cítiť naplno. Aj po toľkých rokoch slová znejú slzami.

Polohľuchý na Visle

Michalovce boli oslobodené v rámci užhorodsko-ondavskej operácie 26. novembra 1944. Ešte zďaleka však nebol koniec vojny – a mladý Daniel chcel bojovať. „V našom meste ma Rusi medzi seba zobrať nechceli. Bol som pre nich primladý. Jeden z dôstoj-

„Nebojoval som proti fašizmu a za slobodu preto, aby som sa producoval s medailami. Radosť zo života je predsa v niečom celkom inom.“

níkov mi však poradil, nech odídem za inou jednotkou do Mukačeva a tvrdím, že mám osemnásť.“ Keď sa napokon v Mukačeve stal príslušníkom Červenej armády, ešte nemal ani šestnásť rokov. Štatút účastníka národného boja za oslobodenie v spojeneckej armáde má oficiálne priznaný od 15. januára 1945.

„Po krátkom výcviku sme peším pochodom vyrazili zo Zakarpattia do Humenného a potom vlakom do Poľska.“ Daniel Kotsánszky rozpráva o krutej zime a o svojom prvom boji pri prekračovaní Visly. „V tú noc našej jednotke zavelili na útok s nasadenými bodákmi. Nemecké guľomety nás kosili po desiatkach a tých, ktorí dorazili k rieke, o pár chvíľ unášal prúd už mŕtvych.“ Podarilo sa mu vyliezť späť na strmý breh. Prudko krvácal z ucha. „Zdalo sa mi ako zázrak, že aj v tom strašnom vojno-

vom ohni sa ku mne dostal sanitár. Obviazal mi hlavu a ukázal, ktorým smerom sa mám plaziť do zázemia. Trvalo to nekonečne dlho. Nikdy nezabudnem na chuť kúska slaniny, s ktorým sa so mnou pri ústupe podelil jeden ruský vojak.“ Kým sa dostal na ošetrovňu, viackrát sa mu motali popod nohy drôty. „Až v nemocnici mi došlo, že to boli mínové polia. No, veru som si hneď začal spievať Na krídlach orlích niesol ma Pán a ochránil ma.“

V nemocnici v Bielsku-Bialej nesmel 16-ročný bojovník spať na hornom ležadle. Z premrznutia v ľadovej rieke mu vypovedalo poslušnosť močové ústrojenstvo, o čom Danielovi s nevôľou referovali tí, čo spali pod ním na spodnej priči. „Po pár dňoch ma aj s pomocou horúceho parafínu dali dokopy a naša jednotka postupovala smerom na Osvienčim.“

Nacistický koncentračný tábor oslobodili sovietske vojská 27. januára. Vojaci boli svedkami hrôz najväčšieho vyvražďovacieho tábora, aký kedy existoval. „Bolo to desivé. Stretol som tam Židovku z Michaloviec, o osem rokov staršiu pani Keslerovú. Jej otec pred deportáciami vyrábala sódu a každé ráno nám jednu fľašu vložil pri bránke. Hovorila mi, koľko ľudí z nášho mestečka tu zahynulo, aj o tom, aké tu strážili zvery v ľudskom preoblečení, ktoré ich zabíjali. Hovorila mi aj o mojich kamarátoch Kampfnerovi a Lipkovičovi, s ktorými sme zbierali známky. Boli mŕtvi. A mnohí ďalší. Odytedy až do dnešného dňa, verte mi, som extrémne citlivý na všetkých tých agresívnych antisemitských... veď viete čo.“

Bez nohy v Sliezsku

Ostravská operácia trvala 56 dní. Útočiaci vojaci však narážali na pevnú obranu. „Nemal som samopal, ako chlapcovi mi prideliť iba pušku, ale do útoku som vyrazil. Keď ma zranilo do oboch nôh, najviac ma sklamal kamarát Viťka, ktorý sa vždy chvalil, aký je statočný, lenže v tom pekle ostal zarytý v lopúchoch.“ Bolo to 27. apríla 1945, len tri dni pred oslobodením Ostravy a jedenásť dní pred koncom vojny. Opäť ho zachránili sanitári. Uprostred boja mu rozdrvenú nohu ošetrili a nechali ho ležať za stromom, bežiac ratovať iných. Kým ho prišli evakuovať, skoro vykrvácal z tej druhej. „Nohu mi odrezali ešte v poli pod šiatrom. Tam to išlo veľmi rýchlo – a preto mi ju zobrali takmer celú. Keď však mladý chirurg videl, že som ešte len chalan, neľutoval čas a pokúsil sa zachrániť mi koleno. Som mu do teraz vďačný.“

Keď ležal v malej nemocnici v Sliezsku, nevedel sa po toľkej strate krvi pohnúť ani najesť. Vtom do veľkej sály plnej ťažko ranených vošiel dôstojník a zvolal: „Tovarišči, my pobeďili – Súdruhovia, my sme zvíťazili.“ „Nikdy som nevidel plakať toľkých chlapov. Od radosti aj od bolesti.“

Dva mesiace ho liečili v Krakove, desať v Charkove. „V izbe sme boli dvadsiati a všetkým som každodenne čítal v azbuke“, spomína vzdelaný muž, ktorého domček vo Svinici pri Košiciach je zôkol-vôkol obložený policami kníh. „A viete, kto v tej nemocnici bol môj azda najlepší kamarát? Vaňka Kolesnikov. Ale nie preto, že mu tiež odrezali nohu, alebo že bol veľký kartár a šikovný falošný hráč. Bol vždy taký veselý a rozdával chuť žiť.“

Pri Odese sústreďovali transport ranených do Československa. Viacero východniarov z neho ušlo hneď na východe Slovenska. On nie. Báľ sa stretnutia s otcom. „Keď som 30. apríla 1946 dorazil podľa rozkazu na zdravotnú prehliadku a evidenciu do Bratislavy, dali ma do takeho lazaretu. Slúžil v ňom lekár z Michaloviec, poručík Michal Bončo. Ten ma spojil so vzdialeným príbuzným plukovníkom Eduardom Šnekom,“ ozrejmuje so skvelou pamäťou na mená a dátumy. Plukovník ho po pár dňoch pozval k sebe do bytu na obed. „Keď mi padla do náručia sesternica, vedel som, že tu čosi nesedí. Chcel som okamžite odísť. Zobrali mi však barly a nemohúcne som ostal stáť v strede miestnosti. Vtedy sa otvorili dvere z vedľajšej izby. Uvidel som otca. A on uvidel mňa. Mrzáka. Nevďačníka, ktorý mu za celý ten čas nedal nič vedieť, hoci on sa už čo-to podozvedal. Bolo to ako v Biblii. Otec si ma privinul ako márnotravného syna. Obaja sme začali plakať. Nikdy, naozaj nikdy mi nič nevyčítal.“

Daniel Kotsánszky, 1946

Kamarát z nemocnice Vaňka Kolesnikov so sestričkou Ninou Furatenkovou

Kamarát z nemocnice Fedor Konar (vľavo) s ďalším sovietskym vojakom

Radosť zo života

Keď prosíme pána Daniela Kotsánszkeho, aby nám ukázal svoje vyznamenania, tvrdí, že sa s nimi odfotil len raz, keď ho na to uprosil švagar z Holandska. Napokon, nie je ich toľko, ako možno majú iní, ktorým vojna ani zďaleka tak nezaľahla do života. Po vojne sa rozhodol, že bude slúžiť Bohu a ľuďom ako kalvínsky kňaz. Preto ho za bývalého režimu na slávnostné tribúny nevolali. Naopak, hovorí o sledovaní Štátnou bezpečnosťou a o problémoch, pretože sa z hrdinu stal podozrivou osobou. „Nebojoval som proti fašizmu a za slobodu preto, aby som sa producoval s medailami. Radosť zo života je predsa v niečom celkom inom.“ usmieva sa otec šiestich detí na svoju manželku Margitu, s ktorou žije takmer 60 rokov. Rozhľadený pedantný chlap si však potom úchytom pohladí svoje presne zastrihnuté fúzičky, a predsa len dodáva: „Pozrite – pred pár týždňami mi prišlo blahoželanie od ministra obrany Petra Gajdoša aj vedúceho oddelenia vojnových veteránov Richarda Zimányiho k deväťdesiatym narodeninám. No, čo vám mám povedať. Dobré mi to padlo, že ma tam ešte vedú v nejakej evidencii, že som ešte pre všetkých nezomrel.“

Text: Pavol Vitko
Foto: autor a archív D. K.

Vojenská symbolika

1. mechanizovaná brigáda Topolčany

1. mechanizovaná brigáda (1. mb) Topolčany v rámci Armády SR prešla od svojho vzniku rôznymi reorganizačnými zmenami a potom reformným procesom v Ozbrojených silách SR. Patrí medzi rozhodujúce zväzky Pozemných síl Ozbrojených síl SR. Plní stanovené úlohy, ciele a priority v zmysle jej samotného poslania, a to prípravy na obranu SR, plnenie medzinárodných záväzkov SR, pri asistencii orgánom štátnej, verejnej a miestnej správy a samosprávy pri riešení krízových situácií, pri odstraňovaní následkov živelných pohrôm.

1. mb dosahovala a stále dosahuje výborné výsledky v bojovej príprave vojsk a v intenzívnom výcviku priamo podriadených útvarov a jednotiek. Počas šesťnásťročnej existencie sa podieľala na plnení prioritných a hlavných cieľov Ozbrojených síl SR. V rámci ich plnenia bolo certifikovaných viacero jej útvarov a jednotiek na plnenie Cieľov síl NATO a príspevkov Pozemných síl Ozbrojených síl SR, ako aj medzinárodných záväzkov vrátane jednotiek pozemných síl.

Prezident Slovenskej republiky zapožičal v roku 2018 1. mb Topolčany za dosiahnuté výborné výsledky v plnení úloh bojovej prípravy, vo výchove a výcviku priamo podriadených útvarov a jednotiek a za zodpovedné splnenie prioritných cieľov Ozbrojených síl SR čestný názov po významnej slovenskej osobnosti druhej svetovej vojny – slovenskom štábnom dôstojníkovi, organizátorovi a významnému predstaviteľovi Slovenského národného povstania generálplukovníkovi in memoriam Jánovi Golianovi: „MECHANIZOVANÁ BRIGÁDA GENERÁLA JÁNA GOLIANA“.

Znak 1. mb Topolčany má tvar gotického štítu so zlatou bordúrou. Na zelenej ploche je umiestnená z čelného pohľadu zlatá hlava rysa ostrovida s vykreslenou čiernou linkou, vyjadrujúca paralelu medzi vlastnosťami zvierťa a bojovými vlastnosťami príslušníkov mechanizovanej brigády, ako sú rýchlosť, pružnosť, sila, vytrvalosť a odvaha. V hlave zeleného štítu je zlatou farbou uvedený názov zväzku v skratke 1. mb a veľkými písmenami miesto jeho dislokácie TOPOĽČANY.

Text: Dr. Imrich Purdek, PhD.
Vojenský historický ústav

Dynamic Front 2019

Na prelome februára a marca sa príslušníci samohybného delostreleckého oddielu Michalovce, doplnení o špecialistov z raketometného oddielu Rožňava, Základne nasaditeľných KIS Ružomberok, hlohovského práporu logistiky, zmiešaného mechanizovaného práporu Trebišov a veliteľstva pozemných síl, zúčastnili na najväčšom cvičení NATO zameranom na palebnú podporu Dynamic Front 2019.

Cvičenie sa po prvý raz konalo v troch krajinách: v Nemecku, Poľsku a Lotyšsku. Slovenské ozbrojené sily mali najpočetnejšie zastúpenie v poľskom výcvikovom priestore Toruń. Cvičenie bolo zamerané na dosiahnutie vzájomnej interoperability jednotiek delostrelectva, raketového vojska a vzdušných síl krajín NATO. Všetko bolo venované čo najefektívnejšiemu nasadeniu dostupných palebných prostriedkov na poskytnutie maximál-

Vojenská policajti v Liptove

V Simulačnom centre Akadémie ozbrojených síl generála M. R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši sa koncom marca uskutočnil posledný štábný nácvik mnohonárodného práporu vojenskej polície NATO (MNMPBAT) pred májovým cvičením Sharp Lynx 2019 v Chorvátsku.

MNMPBAT je zoskupenie vojenských polícií z Česka, Chorvátska, Poľska a zo Slovenska, ktoré začalo vznikať po pražskom

nej podpory manévrovým jednotkám v boji. Do procesu koordinácie palebnej podpory boli zapojené aj automatizované systémy riadenia paľby jednotlivých krajín NATO. Slovensko so systémom DELOSYS rozhodne nehralo druhé husle.

Celkovo sa na cvičení zúčastnilo 121 slovenských vojakov so 40 kusmi techniky. Všetci sa podieľali na výbornom splnení 17 palebných úloh počas cvičenia. Boli presní. Prieskum po ukončení každej palebnej úlohy hlásil: Cieľ pokrytý, umlčaný! Pri záverečnom hodnotení zneli na ich adresu pochvalné slová veliteľa delostreleckého oddielu americkej armády podplukovníka Jamesa H. B. Peaya IV, ale aj veliteľa americkej brigády plukovníka Jamesa Bartholomeesa. Chválili schopnosti Zuzany a DELOSYS-u a priznali, že ide v súčasnosti o jeden z najlepších delostreleckých systémov zavedených v armádach NATO.

Text: podplukovník Roman Bobal'

Foto: rotný Marián Marcin

summite NATO v roku 2002. Vedúcou krajinou projektu je Poľsko. Prápor je predurčený na pôsobenie v zahraničných operáciách NATO a dokáže plniť širokú škálu špecifických policajných činností. Hlavné pozície v ňom sa menia na rotačnom princípe každý rok. V tomto roku je veliteľom práporu major Jaroslav Slančík, vedúci oddelenia odboru krízového manažmentu, výcviku a kynológie VP Vlkanová – Hronsek. Jeho zástupcom je chorvátsky major Josip Ivanič a náčelníkom štábu poľský major Tomasz Drobek. Veliacim poddôstojníkom práporu je vždy zástupca Slovenska. Už druhý rok pozíciu zastáva príslušník operačného oddelenia VP Trenčín nadrotmajster Marcel Fraňo.

Štáb mnohonárodného práporu začal prípravu už v januári v poľskom Minsku Mazowieckom. „V Liptove päť desiatok príslušníkov štábu pripravuje dokumentáciu na cvičenie Sharp Lynx 2019. Po cvičení v Chorvátsku nás čaká v októbri ďalšia previerka – medzinárodné cvičenie Griffin Lightning II v Poľsku,“ priblížil nám najbližšie úlohy práporu major Slančík.

Na štábnom návstu v Liptovskom Mikuláši sa zúčastnil aj slovenský zástupca v Centre výnimočnosti NATO vojenskej polície (MP COE) v poľskom Bydgoszczi major Jozef Šoltýs. Pred štyrmi rokmi bol na mieste majora Slančíka a velil mnohonárodnému práporu vojenskej polície NATO.

Text a foto: Jozef Žiak

● Doterajšieho veliteľa Styčného tímu pre integráciu síl NATO na Slovensku NFIU plk. Štefana Acsaia vystriedal plk. Peter Brauner. Oficiálne odovzdanie velenia sa uskutočnilo 20. marca vo vajnorských kasárňach za účasti štátneho tajomníka Róberta Ondrejcsáka, zástupcu náčelníka GŠ OS SR genmjr. Josefa Pokorného a zástupcu veliteľa Mnohonárodného zboru Severovýchod Štetín genmjr. Ulricha Hellebjerga. Nový veliteľ NFIU dosiaľ pôsobil v strategickom štábe pre obranné plánovanie generálneho štábu. Odchádzajúci veliteľ Acsai prešiel na pozíciu náčelníka odboru bojovej prípravy na veliteľstve pozemných síl.

● Protiletadlová raketová brigáda v Nitre 22. marca slávnostne privítala 66 profesionálnych vojakov, ktorí rok pôsobili vo vojenskej operácii OSN UNFICYP na Cypre. Príslušníkom vracajúcej sa jednotky udelili medaily za službu v mierových pozorovateľských misiách, preukazy a odznaky vojnových veteránov. Za mimoriadne zodpovedný prístup k plneniu úloh dostali major Mário Antoni a kapitánka Marta Rodaničová disciplinárnu odmenu – vecný dar.

● V dňoch od 18. – 22. marca sa v priestoroch taktického krídla Sliač uskutočnil kurz odborného vyšetrovania leteckých udalostí. Zorganizoval ho odbor štátnej správy vo vojenskom letectve MO SR (OdŠSVL MO SR) a riadil ho hlavný inšpektor bezpečnosti letov OdŠSVL MO SR plukovník Ján Salaj. Na kurze sa zúčastnili inšpektori bezpečnosti letov OdŠSVL MO SR, Veliteľstva VzS OS SR, leteckých krídel, krídel velenia, riadenia a prieskumu a práporu ISTAR.

● Príslušníci veliteľstva vzdušných síl na čele s náčelníkom štábu plukovníkom Pavlom Tóčkylom 15. marca už tradične navštívili Detskú fakultnú nemocnicu Banská Bystrica. Personál i malých pacientov obdarovali televízorom a notebookom, ktoré venovali príslušníci vzdušných síl a priaznivci letectva. Deti sa vojakom odvdáčili darčekom vlastnej výroby.

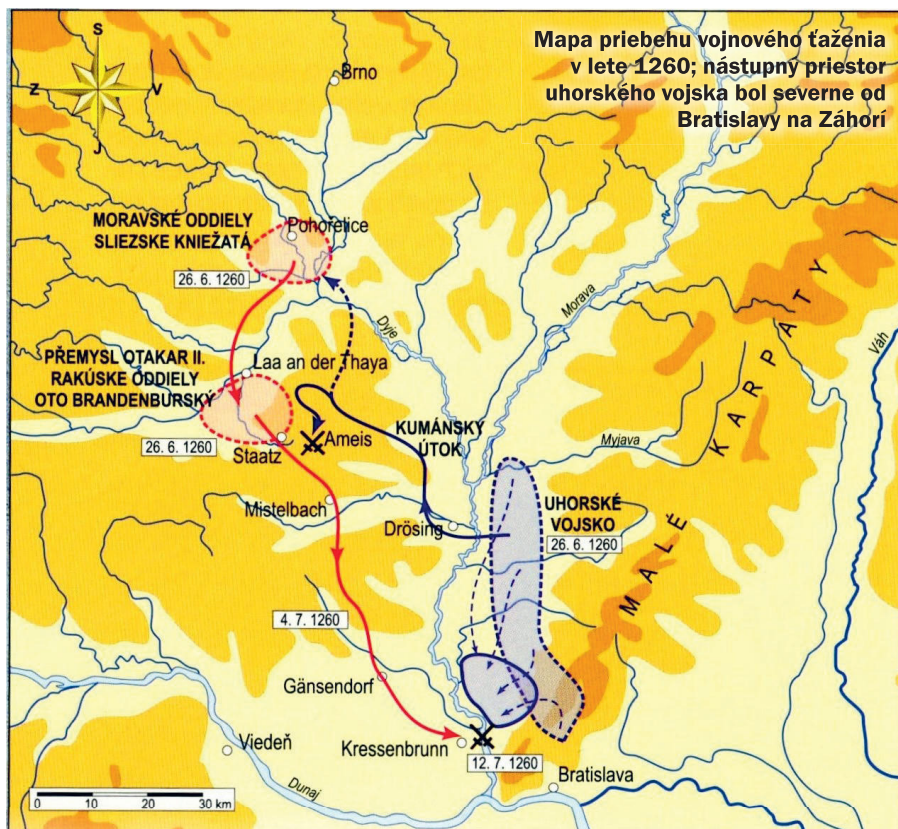
● Príslušníci seredského ženijného práporu s jednotkami 12. mechanizovaného práporu Nitra, 13. mechanizovaného práporu Levice a kadetmi AOS absolvovali na Lešti výcvik v trhaní a mýnvaní s ostrou ženijnou muníciou zameraný na trhaviny a ničenie a na ženijné zátaras.

● Príslušníci slovenského kontingentu v operácii EUFOR ALTHEA v spolupráci s MZV a EZ SR, Ústredím ekumenickej pastoračnej služby v OS SR a OZ SR a MV SR odovzdali humanitárnu pomoc Bosne a Hercegovine v hodnote 18 108 eur pre oblastnú organizáciu Červeného kríža v obci Foča.

● Zástupca veliteľa Pozemných síl Ozbroyených síl Slovenskej republiky brigádny generál Karol Navrátil odovzdal velenie 1. mechanizovanej brigády novému veliteľovi plukovníkovi Ivanovi Balogovi. Velením brigády bol doteraz poverený zástupca veliteľa plukovník Milan Cvik.

● Zložením vojenskej prísahy a slávnostným vyradením ukončilo v Základni výcviku a mobilizačného dopĺňovania Martin svoju prípravu na službu v Ozbroyených silách Slovenskej republiky 137 nových profesionálnych vojakov, z toho bolo 28 žien. Najlepším absolventom základného vojenského výcviku sa stal vojak 1. stupňa Erik Jaroš.

● Výcviková jednotka vojenských misií Základne výcviku a mobilizačného dopĺňovania Martin zabezpečovala výcvik vojenských pozorovateľov predurčených do operácií UNTSO na Blízkom východe a EUMM v Gruzínsku. Na záver absolvovali trojdňové cvičenie v posádkovom cvičisku Sučany, zamerané na praktické precvičenie zručností potrebných na plnenie úloh v operáciách.

Vojny a bitky na Slovensku

Vojna o babenberské dedičstvo

Po vymretí babenberského rodu, ktorý vládol v rakúskych krajinách, ozbrojené konflikty medzi Arpádovcami, Přemyslovcami a Habsburgovcami v rokoch 1246 – 1278 zasiahli širší rámec stredovýchodnej Európy vrátane územia dnešného Slovenska.

Mongolský vpád do Uhorska v rokoch 1241 – 1242 bol trpkou historickou skúsenosťou. Kráľ Belo IV. sa preto upriamril na obnovu Uhorského kráľovstva a jeho obranyschopnosti. Na jeho pokyn sa začali budovať nové murované hrady a spevňovať všetky staršie komitátne hrady, takže okolo roku 1270 bolo v Uhorsku zhruba sto hradov. Veľký počet ich ležal na Slovensku, keďže prevažná časť jeho územia tvorila súčasť severnej obrannej línie Uhorska.

Obranyschopnosť krajiny posilňovala aj sieť výsadných miest, ktoré si začali budovať či zdokonaľovať mestské hrady. Privilegovaným mestám sa spravidla

stanovila kvóta, koľkých ozbrojencov majú dodať do kráľovho vojska. Napríklad Trnava, ktorej privilégium z roku 1238 je najstarším zachovaným mestským privilégiom v rámci celého Uhorska, mala povinnosť postaviť do kráľovského vojska „zo sto usadlostí jedného vojaka čo najpočetnejšie vystrojeného všetkými vojenskými náležitosťami.“ Nitra zasa mala podľa privilégia z roku 1248 určenú paušálnu kvótu 12 ozbrojencov.

Spojenci a nepriatelia

Vďaka Belovej cieľavedomej politike sa nedlho po mongolskom vpáde zlepšilo aj medzinárodné postavenie Uhorska. Roku 1244 uhorský kráľ uzavrel mierovú zmluvu s Benátkami, ktorým prenechal Zadar, no zabezpečil si dve tretiny príjmov z tamojších ciel. Roku 1246 Belo IV. uzavrel vo Zvolene spojeneckú dohodu s haličským kniežaťom Danilom, čím získal spojencov v prípade mongolského útoku proti Uhorsku.

Nevraživý vzťah medzi Belom IV. a rakúskym vojvodom Fridrichom II. Babenberským sa začal už počas mongolskej expanzie roku 1241, keď rakúsky vojvoda využil tiesnivú situáciu uhorského kráľa a vymohol si od neho Bratislavský, Mošonský a Šopronský komitát.

Nepriateľstvo uhorského a rakúskeho panovníka vyvrcholilo v bitke pri rieke Litave (Leitha) 15. júna 1246. Skončila sa bez víťaza, lebo uhorské vojsko muselo ustúpiť, no sám Fridrich II. v boji zahynul. Ním vymrel po meči babenberský rod, ktorý panoval od konca 10. storočia v Rakúsku a neskôr aj v Štajersku. Belo IV. získal naspäť uhorské územia dočasne pričlenené k Rakúsku a výrazne sa angažoval v bojoch o dedičstvo po Babenbergoch.

Silný český súper

Uhorská rozpínavosť narazila na rozhodný odpor Přemysla II. Otakara, ktorý si zobral za manželku o 30 rokov staršiu Margarétu Babenberskú, sestru zosnulého Fridricha II. Vďaka tomu ho roku 1251 štajerské a rakúské stavy zvolili za vojvodu; roku 1253 Přemysl II. zdedil aj český trón.

Neprestajné, takmer každoročné sa opakujúce vojenské vpády na rakúske, štajerské, moravské či, naopak, uhorské územia, spojené s pustošením pohraničných oblastí, vyvrcholili vo veľkej bitke pri Kressenbrunne (dnes Groisssbrunn) na Moravskom poli, kde 12. júla 1260 vojsko českého kráľa zvíťazilo nad uhorským vojskom vedeným arpádovským kráľovičom Štefanom.

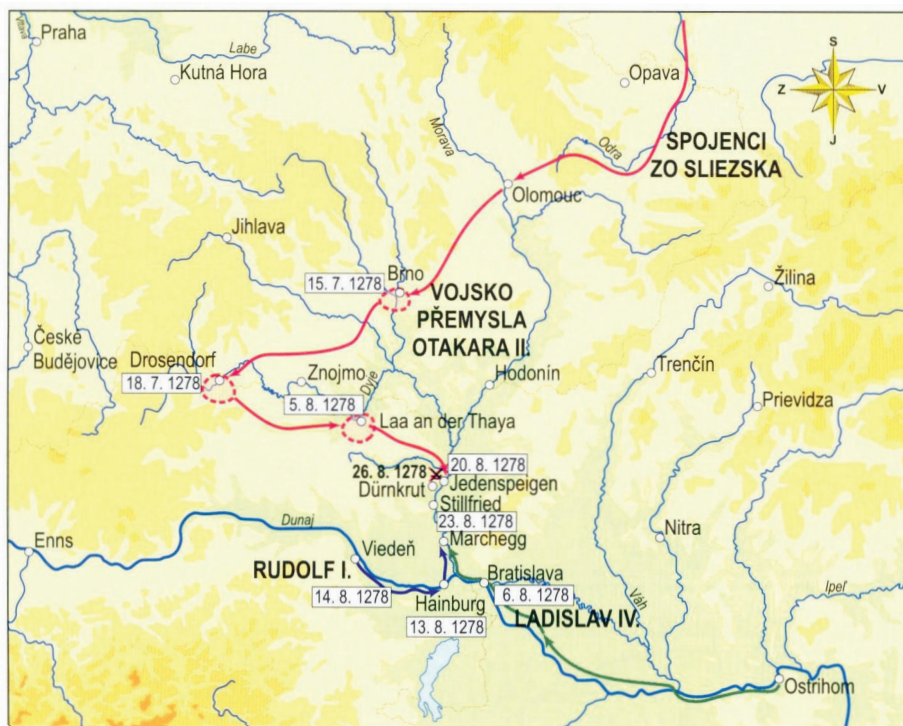
Po porážke sa Belo IV. zriekol nárokov na Štajersko a v roku 1261 uzavrel s českým kráľom mier. Na spečatenie priateľstva si ovdovený Přemysl II. Otakar vzal za manželku Belovu vnučku Kunigundu (Kunhutu) a o čosi neskôr sa najmladší kráľov syn Belo zosobášil s Kunigundou Brandenburskou, dcérou markgrófa Otta, ktorý bol švagrom Přemysla II. Otakara. Aj vďaka vzájomnej príbuznosti sa vzťahy medzi Uhorským a Českým kráľovstvom načas znormalizovali.

Plienenie Slovenska

V júli 1270 na stretnutí v Brne uzavrel český a rakúsky panovník Přemysl II. s novým uhorským kráľom Štefanom V. prímerie, no už koncom roka uhorské vojsko posilnené kumánskou jazdou

Podľa Obrázkovej kroniky sa v lete 1260 odohrala bitka pri Hainburgu, v ktorej kráľ Belo IV. (na bielom koni s korunou na hlave) neúspešne bojoval proti českému kráľovi Přemyslovi II. Otakarovi

Približovacia mapa k bitke na Moravskom poli v lete 1278

plienilo v Dolnom Rakúsku. Na odvetu za predchádzajúci pustošiaci vpád Přemysl II. prenikol v apríli 1271 do uhorského pohraničia, kde dobyl hrady Devín, Pajštún a Bratislavu. Potom tiahol na Trnavu a ďalej k Nitre, ktorej sa zmocnil a vypálil ju.

Jazdecká pečať českého kráľa Přemysla II. Otakara (moderná replika)

Pri postupe české vojsko nenarazilo na vážnejší odpor. Až na spiatocnej ceste cez Bratislavu sa mu 21. mája 1271 pri Mošone (dnes Mosonmagyaróvár) postavilo do cesty uhorské vojsko, no bitku prehralo, takže Štefan V. sa potom v uzavretej zmluve zriekol nárokov na všetky rakúske krajiny pod vládou Přemysla II. Otakara.

Pri postupe české vojsko nenarazilo na vážnejší odpor. Až na spiatocnej ceste cez Bratislavu sa mu 21. mája 1271 pri Mošone (dnes Mosonmagyaróvár) postavilo do cesty uhorské vojsko, no bitku prehralo, takže Štefan V. sa potom v uzavretej zmluve zriekol nárokov na všetky rakúske krajiny pod vládou Přemysla II. Otakara.

Krátkodobý mier

Mier netrval dlho. Rok po nečakanej smrti Štefana V. opäť vypukol vojnový konflikt medzi Uhorskom a Přemyslom II. Otakarom. Začiatok novej vojny vo februári 1273 predznamenal vpád kumánskej jazdy na Moravu a do Rakúska

a súbežný útok vojska chorvátsko-slavónskeho bána Matúša Čáka (strýka Matúša Čáka Trenčianskeho) do Štajerska a Korutánska.

Na odvetu už v apríli zaútočili rakúske oddiely do Zadunajska a obsadili Ráb (Győr), moravské vojsko zasa smerovalo územím Bratislavského komitátu až k Nitre, kde dobylo a vypálilo mesto i hrad vrátane katedrály, pričom zhorel aj archív Nitrianskeho biskupstva. Ďalší veľký útok podniklo Přemyslovo vojsko v lete 1273, k bitke však nedošlo, lebo uhorské vojsko sa jej vyhýbalo.

Keď sa Přemysl II. dozvedel, že Rudolf I. Habsburský bol zvolený za rímsko-nemeckého kráľa, v októbri 1273 odťahal z Uhorska, no na strategicky dôležitých pohraničných hradoch, akými boli Bratislava, Mošon (Moson), Magya-

róvár a Šopron (Sopron), zostala česká posádka až do roku 1277.

Spoločne proti Čechom

Rímsko-nemecký kráľ Rudolf I. v roku 1276 požiadal uhorského kráľa Ladislava IV., aby sa zapojil do spoločného boja proti českému kráľovi. Vzájomnú spojeneckú dohodu uzavreli 12. júla 1277 vo Viedni, onedlho bol na sneme na Rákošskom poli 15-ročný Ladislav IV., zvaný Kumánsky, slávnostne vyhlásený za dospelého, takže sa ujal vlády.

V dohode sa stanovoval spoločný postup voči českému kráľovi a rakúskemu vojvodovi Přemyslovi II. Otakarovi. Uhorský kráľ získal prísľub, že okrem iného získa naspäť všetky Přemyslom obsadené hrady, mestá a dediny v západnom Uhorsku.

Dlhodobé nepriateľstvo medzi Rudolfom I. Habsburským a Přemyslom II. Otakarom, ktorého príčinou bol nielen zápas o babenberské dedičstvo, ale najmä zapojenie o rímsko-nemeckú cisársku korunu, napokon vyústilo do bojového stretnutia pri Dürnkrate na Moravskom poli 26. augusta 1278.

Po boku rímsko-nemeckého kráľa Rudolfa I. bojovalo aj početné uhorské vojsko. V jeho radoch bol aj mladý kráľ Ladislav IV., ktorý však velenie prenechal dvom najvyšším krajinským hodnostárom – niekdajšiemu chorvátsko-slavónskemu bánovi a nateraz už palatínovi Matúšovi Čákovi a krajinskému sudcovi Štefanovi z rodu Gutkeledovcov. Uhorské vojsko, ktorého podstatnú časť tvorila rýchla kumánska jazda, sa významne podieľalo na víťazstve nad Přemyslom II. Otakarom, ktorý v bitke zahynul. Jeho smrťou sa skončila aj vojna o babenberské dedičstvo, keď vládu nad rakúskymi krajinami a Štajerskom získali Habsburgovci.

Text: Doc. PhDr. Vladimír Segeš, PhD.
Vojenský historický ústav

Historizujúce romantické stvárnenie stretnutia mladého uhorského kráľa Ladislava IV. a Rudolfa I. po bitke na Moravskom poli

Lenka z Aktisu

Dávno už neplatí, že žena sa
v armáde uplatní iba v sklade,
kancelárii či ambulancii.
Slobodníčka Lenka Laučeková
dokazuje, že „nežnejšie pohlavie“
bez problémov zvládne i silné
autá.

Zatiaľ najdlhšie trasy najazdila slobodníčka Lenka Laučeková so svojím Aktisom počas minuloročného polročného pôsobenia v slovenskom kontingente v rámci operácie Predsunutá prítomnosť NATO v Lotyšsku. Mali dĺžku aj niekoľkých stoviek kilometrov. Všetko v neznámom teréne. Veliteľ 1. mechanizovanej rotý martinského mechanizovaného práporu kapitán Jozef Hraško jej velí nielen v Martine, ale velil jej aj v Lotyšsku.

„Slobodníčka Laučeková je starší skladník – vodič. Je pravou rukou výkonného poddôstojníka rotý. Spomínanú pozíciu zastávala k plnej spokojnosti aj v Lotyšsku. Je veľmi zodpovedná, spoľahlivá. Povinnosti si plní za každých podmienok, nevyhovára sa na problémy. Nehovorí: Pán kapitán, nejde to! Zodpovedne plní úlohy starostlivosti o materiál. Aj ako vodička jazdila v neznámom teréne v Lotyšsku. Vždy si vedela poradiť. Najazdila tam množstvo kilo-

metrov pri dlhších presunoch. Získala si pri nich úctu aj vojakov armád NATO, s ktorými sme plnili úlohy. Neočakávali ženu za volantom nákladného vozidla. Som rád, že ju mám v jednotke,“ spokojne konštatuje veliteľ roty.

K jeho hodnoteniu sa pridáva aj veliteľ slovenského kontingentu a zároveň zástupca veliteľa martinského práporu major Vladimír Moško. Rodáčka z obce Sučany neďaleko Martina pôvodne po maturite na strednej priemyselnej škole – technickom lýceu chcela ísť na vojenskú akadémiu do Liptovského Mikuláša.

„Nepodarilo sa mi to, a tak som sa prihlásila do ozbrojených síl. Po ukončení základného a odborného výcviku som nastúpila do martinských kasární na pozíciu strelca. Videla som, že keď sa chcem posunúť ďalej, musím mať nejaké kurzy a spôsobilosti. Tak som si urobila za vlastné peniaze vodičský preukaz skupiny C na nákladné vozidlá,“ približuje Lenka svoju cestu k volantu nákladného vojenského vozidla.

„Ako vodička jazdila v neznámom teréne v Lotyšsku. Vždy si vedela poradiť. Najazdila tam množstvo kilometrov pri dlhších presunoch a získala si úctu vojakov armád NATO. Neočakávali ženu za volantom nákladného vozidla.“

kpt. Jozef Hraško

veliteľ 1. mechanizovanej roty
martinského mechanizovaného práporu

Spočiatku sa stretávala s väčšou či menšou nedôverou zo strany mužov, ale postupne ju prekonalá svojou prácou. Stala sa starším skladníkom – vodičom. Dostala svoj Aktis. Okrem neho občas jazdí v prípade potreby aj na Land Roveri. Na svoj Aktis neďá dopustiť. Postupne ho dostala do ruky. Práve minuloročné pôsobenie v Lotyšsku a absolvované kilometre na rôznych povrchoch ciest, vo výcvikových priestoroch, pri cvičeniach a s nimi súvisiacimi dennými, ale aj nočnými presunmi jej poriadne zdvihli prestíž vodiča.

„Vojaci iných armád mi pri cvičeniach dávali najavo svoje uznanie, keď zistili, že za volantom slovenského Aktisu je žena. Moja práca však nie je len krútenie volantom. Mám hmotnú zodpovednosť za materiál roty, tak sa snažím, aby vždy bolo všetko v poriadku,“ hovorí slobodníčka Lenka Laučková.

Text a foto: Jozef Žiak

Poddôstojník v misii

V podriadenosti LOT koordinačného centra v Bosne a Hercegovine pôsobí takmer 80 poddôstojníkov zo Slovenska, Švajčiarska, z Čile, Rakúska, Turecka, Rumunska a Poľska, pričom posledných osem mesiacov bol veliacim poddôstojníkom centra nadrotmajster Andrej Miľovčík.

Slovensko je vedúcou krajinou Koordinačného centra pre styčné a pozorovacie tímy (Liaison and Observation Team – LOT) v operácii EUFOR ALTHEA v Bosne a Hercegovine od roku 2012. „Spolu máme týchto tímov 17, slovenské sú tri,“ konkretizuje nrtm. Miľovčík. Ich úlohou je monitorovanie bezpečnostnej situácie a získavanie informácií o možných zdrojoch konfliktov či nepokojov najmä prostredníctvom stretnutí s predstaviteľmi štátu, samospráv, škôl, občianskych združení či bežných občanov. Poznatky vyhodnocujú a posielajú nadriadeným stupňom. Tiež svojím pohybom v mestách a obciach demonštrujú prítomnosť síl EUFOR, ktoré tu naďalej pôsobia ako stabilizačný prvok. No a čo bolo konkrétne úlohou nrtm. Miľovčíka? „Zodpovedal som za vycvičenosť a disciplinovanosť poddôstojníkov v operácii. Dôležitá je spolupráca a súlad medzi nimi navzájom. Mojou povinnosťou bola aj podpora veliteľa LOT koordinačného centra a zároveň veliteľa slovenského kontingentu v operácii EUFOR ALTHEA v jeho rozhodovacích procesoch a pri riešení rôznych situácií, ktoré vznik-

li počas plnenia úloh v priestore operácie.“ Mimochodom, pred jarnou rotáciou slúžilo v operácii 41 slovenských vojakov vrátane dvoch žien.

Skúsený nrtm. Miľovčík už slúžil na Cypre aj v Afganistane, v uniforme je 20 rokov a jeho materským útvarom je Základňa výcviku a mobilizačného doplňovania Martin, kde vykonával funkciu veliaceho poddôstojníka Poddôstojníckej akadémie, na ktorú sa vracia. Aké skúsenosti si teda prináša z pozície veliaceho poddôstojníka v medzinárodnom prostredí, kde bol nadriadený viacerým národnosťami? „Treba myslieť v súvislostiach. Vedieť, ako to v tej-ktorej armáde v rámci výkonu poddôstojníckych funkcií funguje. Zároveň nestratiť zmysel pre detail. Chce to veľké odhodlanie a niekedy musí človek nasadiť naozaj všetku svoju energiu, aby odviezol prácu na sto percent. Mnohokrát si to vyžaduje aj iný pohľad na situáciu, teda nielen striktné vojenský, ale aj ľudský. No v každom prípade pre mňa ako pre veliaceho poddôstojníka bolo a je plnenie úloh vždy prvoradé.“

Text: Pavol Vítko
Foto: Ivan Kelement

Policaĳti a deti

V apríli sa uskutočnil tradičný

Detský kemp Vojenskej

polície 2019.

V roku 2011 sa začala neformálna spolupráca medzi Detským domovom v Kráľovej Lehote a odborom

krízového manažmentu, výcviku a kynológie Vojenskej polície Vlkanová – Hronsek. Na začiatku bolo priateľstvo medzi dnes už bývalým starším inšpektorom oddelenia krízového manažmentu rotným Pavlom Klaučom, ktorý je rodákom z Kráľovej Lehoty, a vychovávateľom z Detského domova Kráľová Lehota (po novom Centra pre deti a rodiny) Mariánom Beňom.

Čatár Martin Malovec z ochrany a sprejádzania osôb VP v Bratislave konštatuje, že tento rok pre deti pripravili počas troch dní od 15. do 17. apríla v rámci Detského kempu Vojenskej polície 2019 zaujímavý program. „Spoločne s chovancami sme navštívili v Liptovskom Mikuláši Stredisko vodného slalomu ASVŠ Dukla. Prezreli si lodenicu, vyskúšali slalomovú

Zo strelnice kaplnka

Na Lešti často prichádzajú

s vojenskými útvarmi na

výcvik a cvičenia aj ich duchovní.

Stabilný priestor pre bohoslužby

však chýbal. Až do 18. októbra

2018, keď v Centre výcviku Lešť

slávnostne požehnali Kaplnku

sv. Františka z Assisi.

Kaplnka je v budove bývalej laserovej strelnice a prvým stálym duchovným na Lešti sa stal plukovník Mons. ThDr. František Bartoš, PhD. Narodil sa v Piešťanoch, ale vyrastal v neďalekom Veľkom Krtíši. „Na Lešti som bol niekoľkokrát ako dieťa, keď tu boli ešte sovietski vojaci. Bývam vo Veľkom Krtíši. Každý deň dochádzam,“ objasnil. Vysvätený na kňaza bol v Modrom Kameni. Ako kaplán pôsobil v Kremnici a Žiari nad Hronom, ako farár

v Lúčkach pri Kremnici, v Selciach, Donovaloch a v Kováčovej. V roku 2003 vstúpil do Ordinariátu OS a OZ SR a stal sa policajným kaplánom v Akadémii Policajného zboru v Bratislave, neskôr biskupským vikárom ministerstva vnútra. Od roku 2009 má titul pápežského kaplána.

„Pôsobím v ordinariáte ako policajný duchovný, ale vždy som mal blízky vzťah k hasičom i vojakom,“ priznáva Mons. Bartoš. „Čo som očakával od Lešti? Nemal som

žiadnu predstavu. Uvedomoval som si, že je to najväčší a najvýznamnejší výcvikový priestor, v ktorom pôsobia nielen vojaci, ale aj policaĳti, hasiči, záchranári a príslušníci iných zložiek. Lešť má medzinárodný charakter. Cvičia tu príslušníci mnohých armád, pripravujú sa tu naši vojaci na pôsobenie v medzinárodných operáciách a misiách. Súčasťou výcvikového centra sú aj naši hasiči, hoci sú samostatným útvarom ministerstva vnútra. Toto špecifikum bo-

trať na rafte, stretli sa s olympijským víťazom Michalom Martikánom. Ďalší deň navštívili Centrum výcviku Lešť. Na cvičných skalách Bralce si vyskúšali pod dohľadom špecialistu pre túto oblasť vo Vojenskej polícii kapitána Martina Urbana rôzne lanové techniky na prekonávanie skalných prekážok. Preverili si orientáciu v neznámom teréne. Riaditeľ Vojenskej polície plukovník Michal Migát ich oboznámil s úlohami a poslaním vojenských policajtov. Zoznámili sa s prieskumnou verziou bojového vozidla pechoty. Príslušníci banskobystrickej Dukly pre nich vo Vlkánovej pripravili hry, na ktorých si vyskúšali nielen svoju obratnosť a rýchlosť pri zdolávaní prekážok, ale aj mušku pri streľbe z laserových zbraní na biatlonovom trénažeri. Na záver ich v Hronseku hlavný kynológ MO SR a vedúci oddelenia kynológie Vojenskej polície major Peter Šoltés oboznámil s výcvikom psov a psodovcov.“

Kemp organizujú aj Martinovi kolegovia rotní Milan Gmíter, Miloš Halecký, Jozef Jurík, čatár Marcel Štofko, nadrotmajster Štefan Tršo, rotmajster Matúš Jonov a kapitán Martin Urban. Všetci sa snažili pripraviť pre deti zaujímavý program. Vychovávateľ Marián Beňo vysvetľuje, že vojenská policajti zavítajú medzi chovancov každý rok. „Pobyt u vojenských policajtov je za odmenu. Na základe študijných výsledkov i telesnej zdatnosti sme nakoniec vybrali najlepších chlapcov a dievčatá. Je to pre nich motivácia, aby nepoľavili vo svojom úsilí. Najmladšia Ingrid

má 10 rokov a najstarší Roland 17 rokov.“ A dodáva, že práve tento kemp i návštevy u vojenských policajtov možno niektorého z chlapcov, ale vraj aj dievčat v blízkej budúcnosti motivujú k vstupu do ozbrojených síl.

Dvanásťročnej Janke, ktorá bola na kempe už druhý raz, sa najviac páčilo lezenie po skalách a biatlonový trénažer. Jej družstvo, ktoré viedla ako kapitánka, vyhralo v súťaži. Pätnásťročný Michal bol nováčik. Priznáva, že na rannej rozcvičke dostal poriadne zabráť. Ešte je plný zážitkov z jazdy na bojovom vozidle, páčil sa mu aj zjazd na divokej vode kanála na rafte: „Vojenská policajti a vôbec vojaci majú zaujímavé povolanie, ale ako som mal možnosť presvedčiť sa na Lešti, aj poriadne náročné.“

Text: Jozef Žiak

Foto: autor, Centrum pre deti a rodiny

lo nakoniec impulzom pre dohodu, že MO SR zabezpečí priestor pre duchovnú službu a MV SR zasa duchovného. Keď prišla ponuka, prijal som ju.“

Podľa Mons. Bartoša je každé nové pôsobisko svojím spôsobom misiou, výzvou, dobrodružstvom. „Nevedel som, ako ma prostredie prijme, ako naplním očakávania ordinára, ale aj ľudí, ku ktorým som prišiel. Snažil som sa vniknúť do problematiky ich života a práce. Spoznať, čo ich teší, ale aj trápi.“ Spočiatku ho mnohí vnímali ako vtrielca. Čo tu vlastne chce? Postupne však za ním ľudia prichádzali: „Padre, mám problém...“ Je to prosté: byť s ľuďmi vtedy, keď potrebujú pomoc.

Na väčšie vyvedenia vojsk chodia s niektorými útvarmi aj ich duchovní. Mons. Bartoš je rád, keď sa s nimi stretne. „Som domáci kňaz na Lešti a mojou úlohou je, aby som im počas vyvedenia vojsk poskytol duchovné zázemie, a ak je možné, aby mohli v našej kaplnke slúžiť svätú omšu. Ďakujem Pánu Bohu za túto novú skúsenosť. Stretám na Lešti fantastických ľudí, odborníkov, ktorí chcú svoju prácu robiť čo najlepšie v prospech cvičiacich vojakov, policajtov či hasičov a záchranárov. Som tu rád.“

Text a foto: Jozef Žiak

**Liptov,
Amerika,
Sereď**

Mladého dôstojníka Matúša Daňa na záver polročného ženijného kapitánskeho kariérneho kurzu na základni Fort Leonard Wood v americkom štáte Missouri vyhodnotili ako tretieho najlepšieho z desiatich zahraničných účastníkov, kapitánov či majorov, kým on kurz začal ako poručík. Rodák z Liskovej v Liptove je v ozbrojených silách od roku 2011, keď začal študovať na akadémii ozbrojených síl. Odborne a kariérne vyrastá v ženijnom prápore Sereď. Najskôr bol veliteľom pontónovej čaty, potom veliteľom ženijného prapora. „Na zahraničnej misii som sa doteraz nezúčastnil, ale tým viac som vďačný, že ma ozbrojené sily vlani vyslali na kurz do Ameriky. Bol veľmi náročný, na vysokej úrovni, zameraný na praktické cvičenia. Do hĺbky sme prebrali defenzívne, ofenzívne či stabilizačné postupy a ďalšie ženijné činnosti.“ Dnes je Matúš Daňo nadporučík a zástupca veliteľa 1. pontónovej rot. „Budúcnosť spájam s Ozbrojenými silami SR,“ vyznáva sa. „V uniforme vojaka sa cítim doma a tiež verím, že budem pre ženijný prapor naďalej prínosom.“

Text: Pavol Vítko

Foto: archív M. D.

Anastasia
Kuzminová

Reprezentantka VŠC Dukla

Anastasia Kuzminová

8. marca na majstrovstvách

sveta v biatlone vo švédskom

Östersunde zvíťazila

v šprinte a Petra Vlhová

14. februára na majstrovstvách

sveta v zjazdovom lyžovaní vo

švédskom Aare vyhrala

v obrovskom slalome.

Nasťa bude štartovať, no zdravotne nie je na tom najlepšie, tak uvidíme, ako to dopadne," povedal krátko pred zlatými pretekmi jej manžel a tréner Daniel Kuzmin, pretože do poslednej chvíle nebolo jasné, či vôbec nastúpi.

Nastin skvelý sumár

Anastasia Kuzminová však napokon k famózne medailovej zbierke z olympijských hier (3-3-0) pridala v Östersunde svetové zlato a skompletizovala svoju zbierku medailí z MS (1-1-1). Na dôvažok – 23. marca si v rámci predposledného kola Svetového pohára v Osle konečne dala vytúžený darček. V stíhacích pretekoch dosiahla najlepší strelecký výkon kariéry, keď bola úspešná na sto percent a zároveň zvíťazila s obdivuhodným náskokom 1:43 min. „Anastasia si v závere svojej kariéry takéto víťazstvo skutočne zaslúžila. Obrovská gratulácia," reagoval minister obrany Peter Gajdoš – a s ním azda všetci slovenskí športoví fanúšikovia. Dodajme, že deň predtým napriek jednej chybe vyhrala v šprinte a celkove v seriáli Svetového pohára bola tento rok tretia.

V tejto sezóne ohlásila A. Kuzminová koniec aktívnej kariéry v individuálnych disciplínach, preto môžeme sumarizo-

Usmiata jar

Už aj jarné mesiace sa na športovcov Dukly usmievajú prostredníctvom výborných umiestnení.

Žltý dres celkového víťaza si koncom marca z etapových pretekov horských cyklistov kategórie UCI S2 priviezol z Bosny a Hercegoviny Martin Haring. Získal nielen 80 bodov do rebríčka UCI, ale aj do olympijského rankingu. „Otestoval som si formu, kde mám

silné a slabé stránky v príprave – a ako bonus som vybojoval víťazstvo. Vyzerá to, že je to všetko v poriadku. Ďakujem tímu a trénerom, ďakujem VŠC Dukla a ďalším za vytvorené podmienky. Urobím maximum pre zopakovanie podobných výsledkov," povedal M. Haring (na fotografii v strede), pre ktorého je hlavným cieľom prebojovať sa na budúcoročné OH do Tokia.

Chodkyňa Mária Katerinka Czaková zvíťazila na Dudinskej päťdesiatke 23. marca už druhý raz po sebe. V ten istý deň Rebeka Jančová vyhrala finálové preteky Slovenského pohára v zjazdovom lyžovaní v slalome, Ingrid Suchánková bola tretia 31. marca v kategórii do 61 kg na majstrovstvách Európy v karate v Guadalajare.

vať, že v rámci pretekov Svetového pohára, olympijských hier a majstrovstiev sveta nastúpila za Slovensko v priebehu jedenástich rokov v individuálnych pretekoch 241-krát. Členkou štafety bola 42-krát. Má 18 víťazstiev. Najdôležitejšie sú z OH z Vancouveru 2010 a zo Soči 2014 v šprinte, z OH z Pchjongčchangu 2018 v pretekoch s hromadným štartom a z MS v Östersunde 2019 v šprinte. Ku skvelým úspechom patria v rámci Svetového pohára dva malé krištáľové glóbusy za rýchlostné a jeden za stíhacie preteky. Pokiaľ ide o bodovanie v rámci jej štartov v SP, žiadny iný slovenský biatlonista sa k jej sumáru 5 781 bodov nepriblížil ani spolovice. A to ešte možno nepovedala posledné slovo. Naďalej sa chce udržiavať v kondícii, v auguste by mala absolvovať dva exhibičné preteky v letnom biatlone. „Potom uvidíme, či som vôbec schopná pretekať na úrovni,“ komentovala s úsmevom predpoklad, že by v nasledujúcej sezóne mohla pomôcť v rámci Svetového pohára slovenskej ženskej štafete. Minister obrany Peter Gajdoš ju 12. apríla ocenil pri príležitosti ukončenia jej kariéry v individuálnych disciplínach a za vynikajúce výsledky jej udelil Pamätnú medailu ministra obrany SR I. stupňa. Zároveň ocenil prácu jej trénera a manžela Daniela Kuzmina, ako aj celého realizačného tímu.

Petra Vlhová

Petra ako nikdy

Petra Vlhová na februárových majstrovstvách sveta dominovala v obrovskom slalome, v alpskej kombinácii vybojovala striebro a v slalome získala bronz. Sezóna jej vyšla ako nikdy doteraz a definitívne sa zaradila medzi absolútnu svetovú špičku. Veď po sumarizácii Svetového pohára skončila na druhom mieste v hodnotení slalomu, obrovského slalomu aj v celkovom poradí. Taký výsledok slovenské alpské lyžovanie ešte nikdy nedosiahlo, ani zďaleka. Potešila aj fanúšikov na domácej pôde, keď 3. marca v Jasnej vyhrala v rámci Európskeho pohára slalom.

„V kontexte všetkých jej úspechov nazývam Peťu hviezdou, pretože svojimi výkonmi robí Slovensku vo svete len to najlepšie meno, a priznám sa, že aj ja osobne som jej verným fanúšikom a v rámci možností s napätím sledujem každý jej štart,“ uviedol minister obrany Peter Gajdoš 25. marca, keď ju aj s časťou jej realizačného tímu prijal na ministerstve obrany, aby ich vyznamenal Pamätnou medailou ministra obrany SR I. stupňa (zlatou), čo je najvyššie rezortné vyznamenanie. Petra poďakovala za udelené ocenenie a podporu zo strany rezortu obrany tiež slovami: „V podstate aj vďaka vám som mohla podávať takéto výkony, takže ďakujem veľmi pekne, budem sa snažiť to zopakovať aj budúci rok a uvidíme, ako to dopadne.“

Skoro aj Paulína

Paulína Fialková si na majstrovstvách sveta v biatlone vybojovala piate miesto a nebyť nešťastného posledného nepresného výstrelu, skončila by vo vytrvalostných pretekoch zlatá. No a 25. marca v Holmenkollene v rámci záverečného kola Svetového pohára mala šancu získať malý glóbus v hromadných pretekoch. Na štart sa však postavila s angínou: „Nakoniec som to nedokázala, ale keby mi niekto pred sezónou povedal, že v celkovom hodnotení Svetového pohára skončím na šiestom mieste, tak tomu neuverím, čiže

Paulína Fialková

so sezónou som určite spokojná,“ konštatovala Paulína, ktorá mala po svojej najlepšej sezóne vo SP na konte dve druhé a štyri tretie miesta.

Podpora pokračuje

„Športovci nášho vojenského športového centra sú pýchou slovenského vrcholového športu a zároveň aj skvelými ambasadormi vojenského povolania v povedomí širokej verejnosti. Plne si však uvedomujeme, že na dosahovanie vynikajúcich výkonov a reprezentácie potrebujú okrem stabilného zázemia aj moderné vybavenie,“ uviedol minister obrany SR Peter Gajdoš na margo investícií, ktoré rezort vynaložil na vytvorenie kvalitných podmienok na prípravu športovcov. Celkove bolo za uplynulé tri roky na plnú rėžiu centra a jeho športovcov vrátane miezd, poisťného, cestovných náhrad, výstavby a nákupov pozemkov, strojov, prístrojov, zariadení, techniky, náradia a ďalších výdavkov vynaložených viac ako 23 miliónov eur. Okrem modernizácie športového vybavenia chce ministerstvo obrany podmienky športovcov skvalitniť aj rozsiahlou rekonštrukciou atletického štadióna VŠC DUKLA Banská Bystrica, ktorý bude spĺňať kritériá Medzinárodnej asociácie atletických federácií.

V tú istú nedeľu zvíťazili na majstrovstvách Slovenska v Brezne strelci Dukly v kategórii družstiev vo vzduchovej pištoli 60 aj vzduchovej puške 60 a Štefan Šulek bol prvý aj medzi puškármi jednotlivcami. Plavec Tomáš Klobučník vyhral na pretekoch v Žiline aj v Banskej Bystrici.

Marcel Lomnický však 10. marca neobhájil v Šamoríne striebro z vlaňajšieho Európskeho pohára vrhačov, bol štvrtý. „Na výkone 76,01 m bol super azda iba ten centimeter nad 76 metrov, pretože vďaka nemu som sa už teraz kvalifikoval na jesenné majstrovstvá sveta v katarskej Dauhe,“ povedal relatívne spokojný kladivár.

Úspechy priniesli aj mladí – na Európskom pohári juniorov v Lignane 7. apríla v džude bol Máriaus Fízel do 100 kg prvý.

Pravdaže, úspešní neboli iba športovci Dukly. Napríklad na bratislavskom maratón 7. apríla bola celkove druhá a najlepšia zo Slovenska kpt. Sylvia Šebastian, pretekárka Bežeckého klubu Jozefa Gabčíka Žilina a príslušníčka 5. pluku špeciálneho určenia (3:00:43). Na bratislavskom okruhu zabojoval aj majster Európy v chůdzi na 20 kilometrov z roku 1990 Pavol Blažek, zamestnanec Dukly, ktorý však bežal polmaratón, a to už tradične v detviánskom kroji. Zabehnúť ho za 1:46:49 vo veku 61 rokov – a navyše s valaškou, to je skvelý výkon. Blahoželáme.

Dvojstranu pripravil: Pavol Vitko
Foto: TASR, SITA a archív VŠC Dukla BB

PODPORUJEME AKTÍVNYCH SENIOROV ZVÝHODNENÝMI PONUKAMI NA POBYTY POČAS CELÉHO MÁJA*

* PLATÍ LEN PRE POBYTY V HOTELI GRANIT
SMREKOVICA *** HORSKÝ REZORT

V HOTELI GRANIT SMREKOVICA ***
HORSKÝ REZORT MYSLÍME
AJ NA NAŠICH NAJBLIŽŠÍCH,
KTORÍ SI ZASLÚŽIA AKTÍVNY
ODDYCH.

PRECHÁDZKA V PANENSKEJ
PRÍRODE, RELAX V MODERNOM
WELLNESS, CHVÍLE S DOBROU
KNIHOU V KRÁSNOM SALÓNIKU
ALEBO VEČERA PRI SVIEČKACH.

DOPRAJME TO NAŠIM RODIČOM
A STARÝM RODIČOM. STARALI
SA O NÁS S LÁSKOU A TERAZ JE
ČAS TÚ LÁSKU OPÄTOVAŤ.

BLIŽŠIE INFORMÁCIE A REZERVÁCIE:

HOTEL GRANIT SMREKOVICA ***
HORSKÝ REZORT

tel.: +421 (0) 44 4323 516

email: repcia.sm@granithotels.sk

facebook.com/granithotels

www.granithotels.sk

GRANIT

HOTEL

MILITARY ENGLISH

ŠTEFÁNIK'S FINAL HOUR

Pripravila: Nadežda Kochmanová • Foto: Vojenský historický ústav

On early morning May 4, 1919 a three-engine **biplane** Caproni Ca.33 took off from the Italian Campo Formido airport near Udine en route to Bratislava. Onboard were two experienced Italian military pilots, a radio operator and Milan Rastislav Štefánik, the Minister of War of the newly formed Czechoslovakia. No one could have known that death awaits them at the end of their journey. The plane crash has never been adequately explained: eyewitnesses claim the airplane dived for the ground; some of them had seen a flash, even an explosion; the written records **chronicle** stories of numerous shots being fired.

But where is the truth? Did really a bullet end the life of one of the greatest Slovaks in history? If so, who fired it? The investigation led to a conclusion that only a single shot was fired on that **fateful** morning. But that bullet did not come anywhere near the aircraft.

So what happened?

Milan Rastislav Štefánik (born 1880) was one of the most significant personalities in our history. An outstanding astronomer, military pilot and diplomat who had distinguished himself as a strategist and **fervent** advocate of an independent state of Czechs and Slovaks following the end of WWI, he became instrumental in the setting up of Czechoslovakia in 1918. Although a pilot, Štefánik – **contrary to** many rumors – did not fly the Caproni biplane, had not even attempted to do so on its final flight. The most recent analysis of the facts using historical photographs, flight manuals and modern CGI techniques provide a clear picture, which reliably **refutes** the shooting-down theory. In short – the true reason for the Caproni crash was a mixture of unfortunate circumstances: a strong Northwestern wind, which surprised the pilots; an erroneous decision

to correct the **tilt** by turning the aircraft; the low altitude of the plane at the time of the turn; the light construction of the plane airframe; and the low speed that had caused the **stalling** of the engine in mid-turn. All of these factors combined led to the loss of **buoyancy** and subsequently to the uncontrollable dive of the plane, which hit the ground headfirst at a speed of more than 150 km/h. The left engine buried itself into the ground, the right one ended up in a ditch **entombing** one of the pilots.

Štefánik's body was found in the wreckage. He showed no signs of life. The tragic accident in Ivanka pri Dunaji thus ended the adventurous journey of a man who became a legend.

„For people of strong determination and endurance there is nothing they cannot achieve.“

M. R. Štefánik

QUESTIONS:

1. Aké boli hlavné dôvody pádu lietadla Caproni nad Ivankou pri Dunaji?
2. Koľko rokov mal M. R. Štefánik v čase svojej smrti?
3. Akého typu bolo lietadlo Caproni Ca.33?

GLOSSARY

• **biplane** /baɪˈpleɪn/ – dvojplôšník; • **to chronicle** /ˈkrɒːnikəl/ – zaznamenávať; • **fateful** /ˈfeɪtəfəl/ – osudný; • **fervent** /ˈfɜːrvənt/ – vrúčne oddaný; • **contrary to** /ˈkɒːntrəriː tuː/ – napriek; • **refutes** /rɪˈfjuːts/ – vyvracia; • **tilt** /tɪlt/ – náklon; • **stalling** /ˈstɔːlɪŋ/ – zhasnutie motora; • **buoyancy** /ˈbɔɪənsiː/ – vztlak; • **entombing** /enˈtuːmɪŋ/ – pochovať.

Vaše starosti... ...na našu hlavu

Ako v službe s účesom žien v uniforme?

Služobný predpis hlavného služobného úradu č. 93 z 15. decembra 2015 okrem iného uvádza:

(2) Účes profesionálnej vojačky je upravený tak, aby vlasy svojou dĺžkou nezakrývali obočie a hodnostné označenie umiestnené na náplecníkoch vojenskej rovnošaty.

(3) Ak má profesionálna vojačka vlasy presahujúce náplecníky vojenskej rovnošaty, sú upravené vypnutím na spánkovej časti alebo zátylku hlavy sponkami vo farbe alebo farebnom odtieni vlasov, prípadne zviazané gumičkou vo farbe alebo farebnom odtieni vlasov. Vlasy v gumičke môžu byť voľne spustené, avšak ich dĺžka nesmie presahovať polovicu chrbta.

(9) Profesionálna vojačka pri výkone štátnej služby v poľných podmienkach, pri výcviku a vojenskom cvičení nenosí náušnice, zásnubný prsteň, snubný prsteň, prsteň absolventky vojenskej akadémie, retiazku, nelakuje si nechty, nepoužíva mejkap tváre a vlasy má upravené vypnutím na spánkovej časti alebo zátylku hlavy tak, aby neprečnievali cez horný okraj goliera košele, saka alebo blúzy vojenskej rovnošaty.

Upravenosť vojakov je predovšetkým v ich vlastnom záujme, pričom jej kontrola je tiež jedna z povinností veliacich poddôstojníkov všetkých stupňov. Aj takto sa totiž prejavuje profesionalita, ako aj vzťah k ozbrojeným silám a ich reprezentácii.

nadrotmajster Tomáš Demeter

veliaci poddôstojník, 12. mechanizovaný prápor Nitra

Pek(eli)ne po slovensky

Výcviku sa nemožno zúčastniť

Na chybných slovesných väzbách sa často zúčastňuje sloveso zúčastniť sa. A to vtedy, keď ho používame v bezpredložkovom genitíve (zúčastniť sa niečoho). Správne sú len predložkové väzby – primárne s predložkou „na“ (zúčastniť sa na niečom), zriedkavejšie aj s predložkami v a pri (zúčastniť sa v niečom alebo pri niečom). Doteraz tak píšeme napríklad: rota sa zúčastnila výcviku, vojenských pretekov sa zúčastnili aj účastníci z Maďarska či Čiech. Predstavitelia našich ozbrojených síl sa zúčastnili stretnutia na najvyššej úrovni... Lenže správne má byť: rota sa zúčastnila na výcviku, pretekári sa zúčastnili na pretekoch, predstavitelia sa zúčastnili na stretnutí.

Predložka „v“ figuruje napr. v spojeniach zúčastniť sa v boji, v bitke, v povstaní, v súťaži...

(bj)

Breviár dôstojníka O význame oslovenia

„Nezabúdajte, že najmilším slovom každého človeka je jeho vlastné meno!“

Dale Carnegie (1888 – 1955),
americký učiteľ rétoriky a poradca

Všetci sme sa už ocitli v situácii, keď sme pri stretnutí váhali, ako partnera osloviť. Krstným menom? Titulom? Vykať či tykať? Ako správne oslovovať, aby sa dotyčná osoba neurazila? Oslovenie je prvá verbálna aktivita pri osobnom stretnutí. Oslovením vyjadrujeme uznanie osobe, ak ju bezchybne oslovíme nielen menom, ale aj titulmi. V spoločenskom styku nie je nič nepríjemnejšie ako chybné osobné oslovenie.

V súčasnosti sa príslušníci rezortu obrany vyslaní na plnenie úloh v zahraničí môžu stretávať s významnými osobnosťami, ktoré často navštevujú Slovensko a nerokujú iba za zatvorenými dverami. Navštevujú regióny, mestá, prípadne zariadenia a útvary v správe rezortu obrany. Správne osloviť napríklad kráľa, člena kráľovskej rodiny či princa, prezidenta alebo veľvyslanca inej krajiny, generála či admirála cudzej armády alebo aliancie a únie by mal dokázať každý, kto sa s nimi dostane do styku.

Oslovujeme tak, ako si to dotyčná osoba želá!

Oslovovanie žien má svoju noblesu a už od 14. až 15. roku veku dámy pri oficialitách oslovujeme pani.

Dospelé ženy oslovujeme „paní“:

- po získaní akademického titulu (pani doktorka, inžinierka, magistra),
- po svadbe,
- keď sa stane matkou,
- pri oficiálnom styku (stáva sa, že danú osobu nepoznáte a neviete, či je vydatá, alebo má titul, dokonca neviete v prvej chvíli určiť, či je matkou).

Pri osloveníach a písomnom styku volíme oslovenia podľa dôležitosti alebo významu, podľa prostredia a vzájomných vzťahov:

- z funkcií volíme tu najvýznamnejšiu,
- prednosť má funkcia pred titulom,
- tykanie navrhuje významnejšia osoba, na pracovisku navrhuje tykanie iba nadriadený.

Text: mjr. Viktor Smolár

:RÁDIO REGINA

Plná poľná, rozhlasový armádny magazín pre vojakov a nevojakov, je tu pre vás **každý piatok o 21.05 hod.** na všetkých okruhoch Rádia Regina, v repríze v sobotu o 23.30 a tiež v archíve RTVS na <https://www.rtvs.sk/radio/archiv/11358/984505>.

Pripomienky, tipy a názory
posielajte na mailovú adresu
plnapolna@rtvs.sk.

Teší sa na vás
šéfredaktor Miroslav Minár,
plukovník v zálohe.

VYHLASUJÚ

18. ROČNÍK VÝTVARNEJ SÚŤAŽE PRE ŽIAKOV ZÁKLADNÝCH ŠKÔL

VOJACI OČAMI DETÍ

Záujemcovia, jednotlivci aj kolektívy, môžu posilať svoje výtvarné práce označené názvom, menom autora, spiatočnou adresou, adresou školy a ročníkom

najneskôr do **12. mája 2019**

Vyhlásenie výsledkov súťaže sa uskutoční na podujatí

Deň detí s Ozbrojenými silami SR

Víťazi prvých troch miest oboch kategórií získajú hodnotné ceny a víťazné práce budú uverejnené v mesačníku Obrana i na rezortnej internetovej stránke.

Spomedzi súťažných prác porota zložená z výtvarníkov, zamestnancov rezortu obrany a profesionálnych vojakov vyberie **po tri najlepšie diela** v kategórii **mladších žiakov** a v kategórii **starších žiakov**.

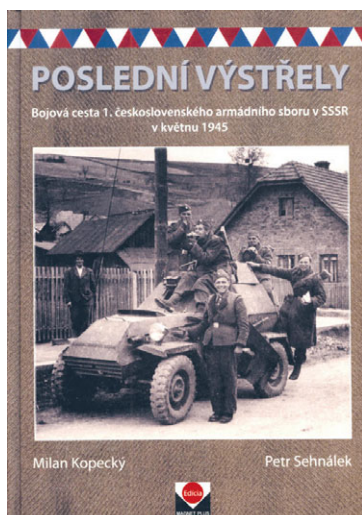
na adresu: Redakcia OBRANA, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava v obálkach označených nápisom SÚŤAŽ.

Posledné výstrely

Aj keď straty 1. československého armádneho zboru 1. mája 1945 pri prechode Váhu predstavovali 13 zranených, brigádnej prieskumnej roty a časti úderného práporu sa podvečer podarilo vytvoriť predmostie na druhej strane rieky. Nemci síce vyhodili do vzduchu ťažiskové mosty v Bytči aj v Považskej Bystrici, ale čs. vojská i vďaka ženistom obsadili večer dediny Jasenica, Považské Podhradie, Orlové a ďalšie. Nasledoval útočný prechod cez hrebene Javorníkov do údolia Vsetínskej Bečvy a posledné dni bojov. Najmä im sa venuje publikácia Posledné výstrely, ktorá má podtitul Bojová cesta 1. československého armádneho zboru v ZSSR v máji 1945.

Jej autormi sú Milan Kopecký a Petr Sehnálek, vlni ju vydal Magnet Press Slovakia a je bohato ilustrovaná dobovými fotografiami, mapami a tabuľkami. Od 1. mája do konca vojny mal 1. čs armádny zbor vráťane nebojových strát 140 mŕtvych a 400 zranených. V tom čase sa jeho celkové počty pohybovali podľa autorov Kopeckého a Sehnálka okolo 48-tisíc vojakov.

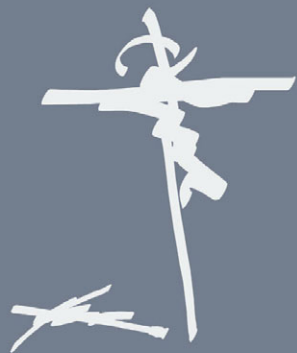
(pv)

poručík Mgr.
Jaroslav Leopold
Jablonský, OFM

štábný kaplán protiletadlovej
raketovej brigády Nitra

Duchovné slovo

Netreba slová, jazvy hovorí za všetko

Známy rímsky štátnik a rečník Cicero zvykol obhajovať obžalovaných poukázaním na jazvy na ich telách, ktoré mali byť dôkazom ich dôstojnosti a ctihodnosti.

Tieto jazvy mohli ľudia získať pri rozličných hrdinských činoch, ako boli napríklad obrana štátu, služba spoluobčanom alebo ťažká práca pri budovaní spoločných hodnôt. Takéto jazvy poukazovali na ich skutočný charakter a ich zmýšľanie.

Taliansky spisovateľ Primo Levi mal až do smrti na viditeľnom mieste tela vytetované číslo, ktoré dostal počas druhej svetovej vojny ako väzeň v koncentračnom tábore. Keď sa ho pýtali, prečo si to nedá odstrániť, veď predsa dnes už existujú metódy plastickej chirurgie, ktoré to umožňujú, odpovedal: „Prečo by som to mal robiť? Nech ľudia vidia, kde som bol a čo som prežil. Ja sa za to nehanbím!“

A do tretice ešte jeden príbeh. Lev Nikolajevič Tolstoj v jednej zo svojich kníh opisuje predstavu ideálneho cára, ktorého dom mal byť nepretržite otvorený pre každého. Cár mal však jednu podmienku. Host musel pred príchodom cárovi ukázať ruky. Tých, ktorých ruky boli zodraté, mozoľnaté a zjazvené, posadil na čestné miesto k stolu a sám s nimi stoloval.

Sme v období po Veľkej noci, keď Ježiš vstal z mŕtvych a na svojom tele si ponechal rany po klincoch, aby každému bolo zrejmé, čím prešiel a čo pre mňa vytrpel. Netreba žiadne slová, jeho jazvy hovoria za všetko.

Veľa hovoríme. Aj my kňazi. Lenže nie slová, ale naše prácou zodraté „ruky“ hovoria o tom, kým skutočne v hĺbke srdca sme.

Brucho – pomocník chrbtice

Ak sa ozvú bolesti chrbta, zamyslite sa nad tým,
či príčinou nemôžu byť oslabené brušné svaly.

Brušné svaly sú v mnohých prípadoch zodpovedné nielen za bolesti chrbta, ale aj za problémy s vnútornými orgánmi a ťažkosti s dýchaním. Slabé brušné svaly totiž spôsobujú zlé držanie tela a zvýšená záťaž sa potom v sede, pohybe aj pri dvíhaní predmetov prenáša na chrbát.

Svojmu chrbtu preto môžete výrazne pomôcť práve pravidelným posilňovaním brušných svalov. Preto sa treba v rámci prevencie zamerať nielen na bolestivý chrbát, ale hoci to znie zvláštne, aj na brucho a poskytnúť tak pevnú podporu chrbtici. Veľkou výhodou cvikov na brucho je, že ich môžete cvičiť aj doma a na väčšinu z nich nepotrebujete žiadne vybavenie.

SEDY A LAHY:

je to cvik, ktorý netreba, a vojakom osobitne, vôbec predstavovať. Ale ako je všeobecne známe, cvik v prevedení so súčasnou rotáciou trupu chrbtici príliš neprospieva. Dochádza pri ňom k nebezpečnému stláčaniu platničiek, preto by tento variant mal tvoriť len krátku časť vášho tréningu. Zdravotne menej zaťažujúcou alternatívou môžu byť napr. sedy a ľahy bez rotácie so sedom na boku.

SKRACOVAČKY:

sú najúčinnnejším cvikom na hornú časť brucha. Od sedov a ľahov sa líšia kratším rozsahom pohybu. Lahnite si na chrbát, kolená mierne pokrčte, celé chodidlá dajte na podlahu. Ruky zopnite v zátylku a zdvíhajte sa aj s ramenami nad podložku v rozsahu 15 – 20 cm. V hornej polohe zotrvať 1 – 2 sekundy a potom sa vracajte späť do ľahu. Panvu pritom stále tlačíme na zem. Pri cvičení nesmie bolieť krk.

SKRACOVAČKY NA KLDKE:

uchopte lanový adaptér a kľaknite si na podložku asi meter od kladky. Pokrčte ruky v lakťoch tak, aby dlane boli vo výške vášho čela. V kolenách udržiavajte pravý uhol. Nakloňte sa dopredu a zatínajte brušné svaly tak, aby ich kontrakciou dochádzalo k ľahu trupu dopredu smerom k podlahe až po priblíženie lakťov ku kolenám. Po krátkej prestávke sa pomaly vracajte do východiskovej polohy.

OBRÁTENÉ SKRACOVAČKY:

ľahnite si na chrbát s pažami pozdĺž tela. Ohnite kolená a zdvihnite stehná kolmo voči zemi. Toto je základná poloha, z ktorej pri zadržanom dychu dvíhajte panvu. Kolená sa pritom dostávajú až k hrudníku a panva sa úplne odliepa od podložky.

DVÍHANIE KOLIEN VO VISE:

zaveste sa na hrazdu, tyč uchopte nadhmatom. Mierne pokrčené kolená dvíhajte smerom k hrudi čo najvyššie. Späť spúšťajte nohy pomaly za stáleho pokrčenia kolien na udržanie napätia. Alternatíva tohto cvičenia je dvíhanie kolien v sede na lavičke, a ak sa na to cítite, trebárs aj so závažím na nohách.

ŠIKMÉ SKRACOVAČKY:

cvik zameraný na šikmé svaly. Lahnite si na ľavý bok, kolená pokrčte a pravú ruku si dajte za hlavu. Pomaly zdvíhajte trup a sťahujte šikmé

svaly. Pri pomalom pohybe naspäť vydychujte. Po precvičení série si ľahnite na druhý bok a vykonajte cvičenie rovnakým spôsobom.

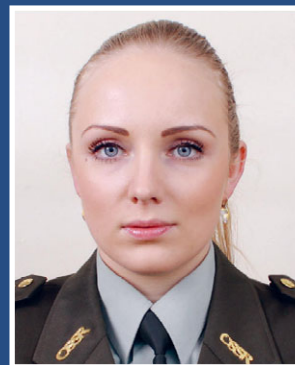
Treba si uvedomiť, že brucho je zložené z priameho brušného svalu, ktorý má hornú, strednú a dolnú časť, a zo šikmých brušných svalov. Preto si pri zostave tréningu vyberte 3 – 4 cviky, ktorými obsiahnete všetky oblasti. Posilňovaniu sa venujte pravidelne, optimum je 3 × týždenne. Vybrané cviky vykonávajte v 3 – 5 sériách po 8 až 25 opakovaní. Tréning brucha majte pestrý a cviky obmieňajte. Pevný brušný korzet nezískate len izolovaným posilňovaním, ale aj inými aktivitami, ako je tae-bo, kickbox, gymnastika alebo halové veslovanie. Svalstvo brucha je aj pri týchto činnostiach jednou z najvyťaženejších partií.

Ak okrem získania sily a pomoci chrbtu túžite aj po estetickej stránke, mali by ste pamätať na to, že k povestným tehličkám sa dopracujete len zaradením kardia a úpravou stravy. Tá sa v tomto prípade podieľa na úspechu viac ako 70 percentami.

Text a foto: nrtm. PaedDr. Bc. Miroslav Štubňa
telovýchovný pracovník vrtuľníkového krídla Prešov

Miesto pre psychológa

por. Mgr.
Mária Čapkovičová
prápor podpory
velenia PS OS SR

Profesionál v záťaži

Profesionálni vojaci sú často v očiach verejnosti vnímaní ako vycvičení a psychicky odolní jednotlivci. Počas svojej kariéry absolvujú rôzne výcviky, odborné kurzy a školenia alebo vyslania do zahraničných operácií. Sú však dostatočne pripravení zvládnuť každodennú záťaž, ktorá vyplýva z ich povolania? Čo ak k tejto každodennej záťaži pribudne záťaž z rodinného alebo partnerského života? Dokážu aj vo vypätých záťažových situáciách zachovať profesionálnu tvár vojaka?

Vo vojenských podmienkach je často preberaná problematika záťaže, ktorá vyplýva z plnenia úloh mimo územia Slovenskej republiky. Ale v tomto príspevku by som chcela pozornosť upriamiť práve na každodennú záťaž, ktorá vyplýva z plnenia úloh v domovskom útvare. Náročné úlohy, rýchle pracovné tempo, malá alebo žiadna možnosť ovplyvniť spôsob práce, nedostatok informácií, zlé vzťahy na pracovisku, pracovné podmienky a mnoho ďalších sú zdrojom každodennej záťaže, ktorá negatívne ovplyvňuje pracovný výkon vojakov. Dlhodobé zotrúvanie v takejto záťaži môže spôsobiť zmeny vo vnímaní a myslení vojaka (problémy s koncentráciou pozornosti, zmätenosť), ale aj zmeny v správaní a jeho reakciách (zvýšená konzumácia alkoholu, cigariet, nervozita, zvýšená chorobnosť a absencie v práci) a nie na poslednom mieste môže dôjsť až k vyhoreniu. Mnohokrát sa k pracovnej záťaži pridá aj tá, ktorú si vojak „nesie“ z domu, čo môže mať v kombinácii s pracovnou záťažou ešte horší vplyv, nielen na jeho psychický a fyzický stav, ale aj na jeho motiváciu a výkonnosť v práci. Je preto veľmi potrebné, aby profesionálni vojaci vo vedúcich a v riadiacich funkciách venovali pozornosť svojim podriadeným a existujúcim problémom v jednotkách. Oni sú totiž prví, ktorí môžu postrehnúť zmeny v správaní vojakov. Dôsledky fyzického aj psychického vyčerpania vojakov sa môžu v konečnom dôsledku nežiaduco prejavovať na samotnom fungovaní jednotky alebo celého útvaru.

Profesionálni vojaci, ktorí sa dostanú do záťaže, čo prevyšuje ich vlastné možnosti zvládania záťažových situácií, majú k dispozícii útvarových psychológov, ktorí im môžu pomôcť. Takisto majú k dispozícii online psychologické poradenstvo, ktoré môžu využívať. Niekedy je však ťažké pripustiť si, že záťažová situácia prevyšuje naše možnosti, a zložiť profesionálnu masku. Treba si však uvedomiť fakt, že predovšetkým sme ľudia a každý človek sa môže dostať do záťažovej situácie, ktorú sám nezvládne.

Štefánik ako poručík francúzskej armády. Portrétna fotografia vo francúzskej leteckej uniforme s Radom rytiera Čestnej légie a francúzskym Vojnovým krížom s palmou. Foto: J. Parbaud, Paríž, jeseň 1915.

Milan Rastislav Štefánik:
Generál – osloboditeľ (5)

Zo Srbska do Talianska

Namáhavá, riskantná a vyčerpávajúca anabáza z Niša sa Milanovi Rastislavovi Štefánikovi takmer stala osudnou. Zakončil ju v rímskej nemocnici s vážnymi zdravotnými problémami.

V októbrových dňoch roku 1915 sa letecká eskadra MFS-99 pripravovala na ústup z Niša naprieč Srbskom, Čiernou Horou, cez Albánsko až k pobrežiu Jadranu. Srbský front sa vtedy už rúcal pod drvivými údermi Mackensenových armád a Bulharov. Totálna agónia sa napokon v novembri 1915 zmenila na panický a nekontrolovaný ústup srbskej armády pod velením poľného maršala Rodomira Putnika. Napokon sa jej tragédia dovŕšila na pamätnom Kosovom poli.

Štefánik patril k tým, ktorí na nové pôsobisko nasadenia eskadry MFS-99 nedoleteli. Dňa 31. októbra 1915 bol nútený po štarte svojho lietadla Farman F-11 s trupovým označením MF 528 z Niša núdzovo pristáť. Podarilo sa mu dostať do srbského mestečka Kruševac, kde mu mali mechanici pripraviť nový stroj. Práce na ňom však boli také zdĺhavé, že mu nezostávalo nič iné, ako spolu s mechanikom Mauriceom Bourdonom pokračovať v ceste na západ pešo.

„Namáham sa a borím, riskujem, kombinujem i docielim, ale len dočasne. Tými najrôznejšími a najfantastickejšími cestami sa tlčiem – avšak nemôžem do prístavu.“

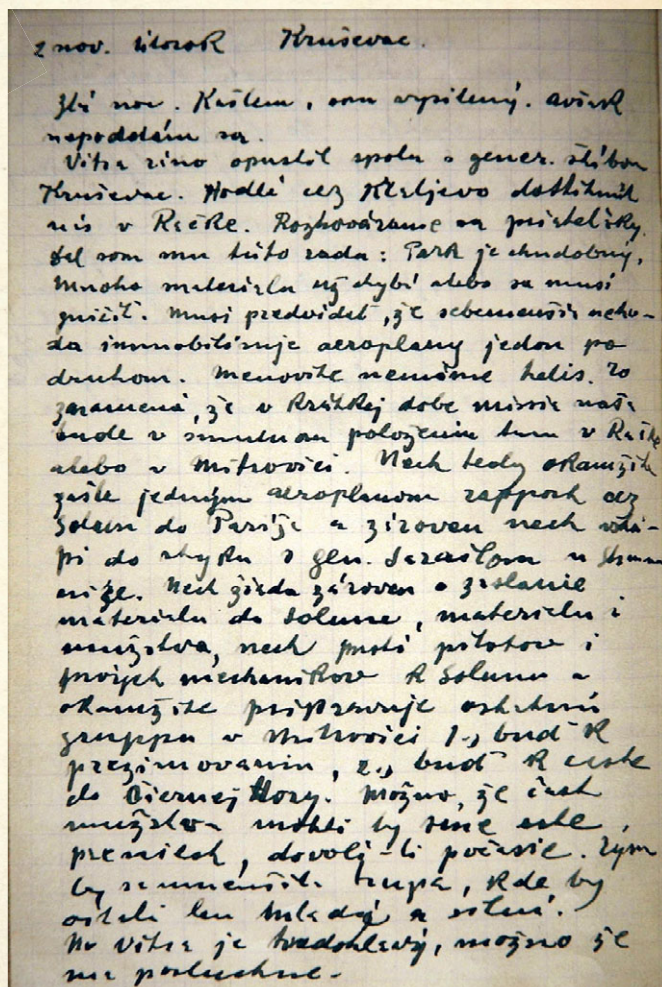
M. R. Štefánik

Medzi 6. a 12. novembrom 1915 prekonal dlhú strastiplnú cestu. Z Aleksandrovcu cez Brus – Razbojnú – priesmyk Jankova Klisura – Barbatovec – Kuršumlje – Stankovo – dediny Banja – Dubnica do Prištiny a Mitrovice (dnes Kosovská Mitrovica), kde sa nachádzalo dočasné veliteľstvo jeho leteckej eskadry. Brodil sa v ťažkom teréne, cestoval na povoze ťahanom volským záprahom po rozbahnených cestách.

Cesta sa mu stala takmer osudnou. Na základe rozhodnutia majora Vitratu napokon Milana Rastislava evakuoval kapitán Dangezler 16. novembra 1915 letecky do Prizrenu, odkiaľ ho lietadlo poručíka Louisa Paulhana dopravilo 22. novembra do albánskej Valony (dnes Vlorë). Nasledujúci deň pokračoval v ceste torpédoborcom do talianskeho prístavu Brindisi.

S prudkými bolesťami a krvácaním do žalúdka Štefánika 24. novembra 1915 hospitalizovali v Nemocnici kráľovnej matky v Ríme. Tam podal francúzskemu veľvyslancovi Camillovi Barrerovi obširnu správu o ústupe a tragédii srbskej armády. Štefánik sa z ťažkých zdravotných problémov vystrábil, ale jeho ďalšie nasadenie do bojov na fronte už neprichádzalo do úvahy.

Text: plk. Mgr. Miloslav Čaplovič, PhD.
riaditeľ Vojenského historického ústavu

Zo srbského zápisníka poručíka M. R. Štefánika, príslušníka francúzskej leteckej eskadry MFS-99; Kruševac, 2. novembra 1915

Symboly Československa

Zákon č. 243 z 10. apríla 1920 sa usiloval vniesť po vzniku Československej republiky poriadok do vojenských vyznamenaní.

Vznik demokratického Československa priniesol aj snahu čo najrýchlejšie sa vyrovnáť s rakúskymi symbolmi vrátane mnohých vojenských vyznamenaní, ktoré boli zrušené, alebo za ich nosenie hrozilo väzenie či finančná pokuta. Nevzťahovalo sa to však na vyznamenania špecifikované v zákone č. 243 z 10. apríla 1920, ktoré boli udelené ako pamiatka bojov za slobodu československého národa alebo za zásluhy, ktorými sa zaslúžili o vznik Československa.

Čs. medaila víťazstva

Na konci vojny predložil zástupca francúzskej poslaneckej snemovne Maurice Bouilloux-Lafont návrh vydať medzinárodnú vojenskú medailu. Jeho návrh sa však nepodarilo presadiť. Po podpísaní prímeria túto otázku na mierovej konferencii v Paríži znova otvoril hlavný veliteľ spojeneckých vojsk maršal Ferdinand Foché. Rozhodnutím konferencie z 24. januára 1919 bola nakoniec zriadená Spojenecká medaila víťazstva (Médaille Interalliée de la Victorie). Najvyššia rada Spojencov rozhodla, že samotná realizácia by mala byť ponechaná na jednotlivé krajiny. Museli však rešpektovať isté spoločné znaky: rovnaká stuha, medaila musela byť z bronzu s priemerom 36 mm, na líčnej strane musela byť okrídlená postava víťazstva a nápis „La grande guerre pour civilisation 1914 – 1919“ v národných jazykoch na rubovej strane. Okrem Francúzska túto medailu vydala Juhoafrická republika, Belgicko, Brazília, Kuba, USA, Spojené kráľovstvo, Grécko, Taliansko, Japonsko, Poľsko, Portugalsko, Rumunsko, Siam (dnešné Thajsko) a Československo.

Československá verzia medaily bola legalizovaná zákonom č. 243/1920 z 10. apríla 1920, doplnená stanovami z 13. februára 1922 ako pamätný symbol účasti Čechoslovákov vo vojne po boku Spojencov. Bola udeľovaná všetkým dobrovoľníkom čs. armády, ktorí sa do nej bez nátlaku alebo bez rozkazu prihlásili pred 28. októbrom 1918

a boli do nej zaradení najneskôr do 11. novembra 1918. Autorom návrhu čs. verzie medaily bol Otakar Španiel, razené boli v mincovni v Kremnici. Vydaných bolo približne 89 500 ks. V zbierkach VHM Piešťany sa okrem čs. verzie medaily nachádza aj belgická verzia.

Štefánikov Rad Sokola

Ďalším vyznamenaním, ktoré malo odmeňovať zásluhy o budovanie slobodného Československa, bol Rad Sokola, často uvádzaný aj ako Rad Milana Rastislava Štefánika – Sokol. Navrhol ho počas inšpekcie čs. légii v Rusku na jeseň 1918 generál Milan Rastislav Štefánik, prvý minister vojny Československa. Autorom návrhu medaily je sám generál Štefánik, za návrhom stuhy stojí Vojtech Preissig. Základnou myšlienkou bolo založiť a udeľovať rad, ktorým mohol byť vyznamenaný každý vojak bez ohľadu na hodnosť. Štefánik objednal výrobu prvých kusov v Tokiu a udelil ich po svojom príchode do Vladivostoku 17. novembra 1918. Po svojom návrate do Paríža sa podieľal aj na vypracovaní stanov, ktoré boli zverejnené na jar 1919. Rad Sokola mal mať pôvodne tri triedy, neskôr bol ich počet rozšírený na päť tried. K ich realizácii nikdy nedošlo.

Rad bol udeľovaný v jedinej triede, v dvoch skupinách – vo vojenskej a v civilnej. Zákomom č. 243 z 10. apríla 1920 boli tieto vyznamenania legalizované ako čestné odznaky pre čs. armádu v Rusku a na Sibíri, zriadené odbočkou ČSNR pre Rusko alebo ministerstvom vojny dočasnej vlády ČSR.

Rad dostali vojaci, ktorí sa priamo zúčastnili na bojoch (verzia s mečmi), ale aj tí, ktorí sa podieľali na logistickom zabezpečení vojaka (bez mečov). Do konca septembra 1919 bolo udelených 287 vyznamenaní s mečmi, 86 bez mečov s hviezdou na stuhe (udelená za pochvalu) a 21 vyznamenaní bez mečov i hviezd. Okrem tokijského vydania sú známe aj vydania pražské z roku 1920 a pražské z roku 1945. V zbierkach VHM Piešťany sa nachádza práve zaujímavé tokijské vydanie z roku 1918 pre civilov s hviezdikou.

Text: Mgr. Viera Jurková

Vojenský historický ústav – VHM Piešťany

Informácie o expozíciách Vojenského historického múzea, otváracích hodinách a vstupnom nájdete na webovej stránke www.vhu.sk.

MLADÉ A MODERNÉ

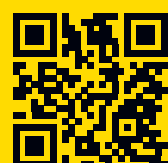
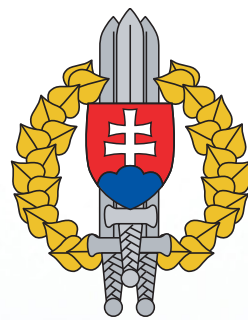

Foto: Ivan Kelemen